

הישיבה המאתיים-ושלוש של הכנסת השתיים-עשרה

יום רביעי, כ"ד באייר התשנ"א (8 במאי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:04

א. ברכת יושבי-ראש הכנסת את משלחת ברית-המועצות לרגל מלאות 46 שנה לניצחון על גרמניה

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, היום מציין העולם 46 שנים לתום מלחמת העולם השנייה. מלחמה גדושה בזוועות ועקובה מדם: מלחמה שבה קיפחו את חייהם מיליוני חיילים של בעלות הברית. מיליונים של אזרחים נהרגו כתוצאה מפעולות האיבה וספיחייהן, כגון פינויים וגירושים, ובתוכם המספר האיום של שישה מיליונים מבני עמנו, גברים, נשים, זקנים וטף.

הכנסת חולקת היום כבוד לכל החללים.

כנסת נכבדה, ביציע האורחים המכובדים יושבת עתה משלחת מכובדת מברית-המועצות; מכובדת מאוד. עשרה מהם מפקדים בכירים שלחמו במלחמת העולם השנייה נגד הגרמנים. בין האורחים שלושה יהודים בעלי עיטור "גיבור ברית-המועצות", ויהודי אחד בעל עיטור "סלכה" בשלוש הדרגות.

כבוד מיוחד היום לנו לארח ביציע האורחים המכובדים אורח מיוחד כמינו, הקרוב ללבנו מאוד, כן העם הרוסי, גם הוא בעל העיטור "גיבור ברית-המועצות", שהיחידות הצבאיות שבפיקודו שחררו את אזור העיירה אושבין ואת מקום האימה והזוועה שאפילו השטן לא יצר כמותו: אושבין, בירקנאו והמחנות המסונפים אליהם.

אני מקבל בברכת "ברוך הבא" מיוחדת את גנרל-לויטננט וסילי פטרנקו, האיש שזכה עם היחידות שלו לשחרר את אושבין. לו איחרו, חס וחלילה, היחידות שבפיקודו של גנרל-לויטננט וסילי פטרנקו בימים ספורים בלבד, גם השרידים הבודדים, וביניהם תאומי מנגלה וילדים נוספים, לא היו ניצלים.

בציין מלאות 40 שנה לשחרור אושבין התלוונו — חבר הכנסת שבח זייס ואנוכי — לביקורם החוזר הראשון של תאומי מנגלה בגיא התופת. היינו עדים למה שעבר עליהם עת החזיר אותם הביקור 40 שנה אחורנית. חשנו את אימת הלילה

האחרון שלפני השחרור, עת הוכילו הגרמנים במסע מוות איום מבירקנאו לאושבין, והדרך זרועה בגופות אלה שהגיעו עד לסף הגאולה, וברגע האחרון כוחם לא עמד להם, ובכי הילדים וזעקותיהם, קורעים לבבות, נשמעו כאילו בחלל האוויר, והרגשנו את התחושה שלהם ואת התחינה שהיתה בלבם בכל שנייה, כששמעו מרחוק שהנה, הצבא האדום מתקרב והגרמנים עדיין מחזיקים בהם ולא משחררים אותם ונלחמים בצבא האדום. הם התחננו שיבואו כבר, שיבואו. ואתם — אורחני הנכבדים — אז כאמם אתם, ושחררתם אותם ונתתם להם מחדש את החיים. בשארית כוחותיהם חיבקו ונישקו הניצולים את החיילים. אנו מקבלים אתכם היום באותה אהבה שבה קיבלו אתכם אז הניצולים.

בשם כל אלה אני מודה לכם, גנרל-לויטננט וסילי פטרנקו וחייליך. העם היהודי לא ישכח אתכם לעולם. אנו מצדיעים היום לצבא האדום המפואר, שהקידו דם כה רב והקריבו כה הרבה במלחמה עם גרמניה. אני אומר למשלחת, ובאמצעותכם לאומה כולה, שאתם מייצגים אותה: הייתם לנו אחים לנשק, דמים בדמים נגעו.

כאבנו מאוד שהיחסים בין מדינת היהודים לבין ברית-המועצות השתבשו. אנחנו שמחים היום על הדרך שעלינו עליה יחד לקראת חידוש היחסים הנורמליים והטובים וחידוש הידידות, למען אומותינו, למען מדינותינו, ולמען האנושות כולה.

חברי הכנסת, תרשו לי להוסיף. בפגישה עם האורחים החשובים שהיתה קודם כלשכתי כיבד אותי גנרל פטרנקו בשם כל המשלחת באות המציין את מלחמת הגבורה של הצבא האדום בגרמנים. הוא ענד לי את האות, הנה הוא, האות של הוורטאנים ולוחמי הצבא האדום בגרמנים.

אני רואה וחס שהאות שאני נושא כרגע בגאוה הוא לא שלי, הוא של הכנסת כולה. האות הוא לכל העם היהודי, ובשם כולם אני מודה לך ולכם פעם נוספת. תהיו ברוכים בביקורכם בכנסת.

ב. ערעור חברי הכנסת א' לין וא' פורז על צו המכס והפטורים ומס

קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991 *

ערעור חבר הכנסת א' פורז על צו תעריף המכס והפטורים ומס

קנייה על טובין (תיקון מס' 12), התשנ"א — 1991 **

היו"ר ד' שילנסקי:

פורז על צו המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991. יציגו את הערעור חברי הכנסת אוריאל לין ואברהם פורז. כמדין, ערעור חבר הכנסת אברהם פורז על צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון

חברי הכנסת, מהתרוממות הרוח אנחנו חוזרים לחיי היום-יום, כי חיי היום-יום הם תמצית החיים שלנו, ואני עובר לסדר-היום הרגיל: ערעור חברי הכנסת אוריאל לין ואברהם

* נספחות.

** נספחות.

— ערעור חברי הכנסת א' לין וא' פורז על צו המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7); ערעור חבר הכנסת א' פורז על צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 12) —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אציין בתקנון, אולי אמצא פתרון.

אדוני יושב־ראש ועדת הכספים, בבקשה.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להסב את תשומת־לב כולכם לדברים שכבר נאמרו בנושא זה לפני כמה חודשים במליאה, ואני חושב שהם מספיקים כדי להשיב על הסתייגותו של חבר הכנסת לין.

כאן מדובר בייבוא מלט לא מארצות השוק המשותף, שם הוא חופשי ופטור ממכס בכלל. המפעלים בארץ עומדים בתחרות ועל כן הם גם מתייעלים כנדרש. לו היה המלט המיוצר בארץ יקר יותר מאשר בארצות השוק, היו הקבלנים מעדיפים להביא מלט מחוץ־לארץ, כי, כאמור, אין מכס ואין הגבלות על היבוא.

אבל כאן מדובר במלט במחיר היצף ממדינות שלישיות. אין סיבה, פשוט אין סיבה, ובפרט בימים אלה, שבהם אנחנו זקוקים למקומות עבודה כה רבים, שנאפשר ייבוא כזה, ובמחירי היצף. כך נייבא, יחד עם המלט הזה מארצות שלישיות, גם את האבטלה.

דברים אלו נאמרו כאן במליאה והם תקפים היום בית־רשת, ומשום הסיבות האלה אני מבקש להסיר את הסתייגותו של חבר הכנסת אוריאל לין.

בקשר להסתייגותו של חבר הכנסת פורז, שאיננו נמצא כאן והוא לא נימק — — —

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):
הוא איננו, אז לא נצביע.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

לא, אבל צריך להצביע. אני גם כן מבקש להסיר את ההסתייגות מפני של־2% האלה יש משמעות פסקלית גדולה מאוד, וכשאנחנו מגדילים את ההוצאות, כפי שקרה אחת־לפני מה שעוד עומד לפנינו בקליטת עלייה, לא ייתכן שדווקא עכשיו, ברגע זה, נקצץ בהכנסות שמשמעותן מאות מיליונים.

נוסף על כך, 2% האלה מהווים גם כן מכס מגן על הייצור המקומי — — —

דן תיכון (הליכוד):
לא, אל תגיד את זה.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אני אומר עוד הפעם: הם גם כן, במידה מסוימת, אבל במידה מסוימת, מגינים על הייצור המקומי, ועכשיו בוודאי לא המקום ולא הזמן להוריד עוד שכבת מגן מהייצור המקומי. לכן אני מבקש להסיר גם את ההסתייגות של חבר הכנסת פורז. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, לגבי הרעה שהושמעה פה, שכל חבר כנסת שרוצה יכול לדבר בנושא הערעור: הרי מי שרוצה להגיש ערעור יכול היה להגיש ערעור. אני גם אינני רואה איפה זה מעוגן בתקנות. אבל חזקה על כל אחד מחברי הכנסת, ולא רק מסגני היושב־ראש, שהם דוברי אמת, וחבר הכנסת דן תיכון טוען שבמקרים קודמים אפשר היה להתבטא. מאחר שכך, אני מאפשר לך להתבטא, ודעתי היא שבפעמים הקודמות זה לא נעשה בהתאם לתקנון, אבל אינני רוצה לבטל זאת בלי אזהרה. אני מאפשר לך הפעם להתבטא, אבל מפנה את תשומת לבכם

מס' 12), התשנ"א — 1991. יציג את הערעור חבר הכנסת פורז. הדיון משולב, והתשובה שתניתן על־ידי יושב־ראש ועדת הכספים גם היא תהיה משולבת. בבקשה, חבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, עניינו של הצו שעליו הגשתי את הערעור הוא בקביעה, שייבוא של מלט מארצות שלישיות נתון ל־25% מהערך היבואי של המלט, אבל שבשום מקרה לא יפחת מ־25% שקלים. אני רוצה שיוכן. מדובר במכס מגן, ואין מתנגד במקרים מיוחדים למכס מגן, כשהדבר מוצדק. אבל אנחנו מדברים על תעשיית המלט, שהיא אחת מהותיקות בישראל, והיו הרכה תקופות בישראל שלא היה אפשר לספק מלט. מה שנקבע כאן הוא מכס מגן עבור תעשייה שקיימת שנים רבות ביותר בארץ, תעשייה מונופוליסטית, ואין שום סיבה שלא נאפשר יותר תחרות ולא נאפשר ייבוא של מלט זול יותר, ושאנחנו גם נאפשר הורדת עלויות הבנייה.

25 ש"ח מינימום מס על ייבוא מלט מארצות שלישיות הם סכום גבוה בהתחשב במחירו של המלט בישראל. משום כך אני מציע שהמליאה לא תאשר את ההצעה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יושב־ראש ועדת הכספים, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, בעבר היה מקובל שחברי הכנסת יכלו להשתתף בדיון כזה.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):
למה אי־אפשר?

דן תיכון (הליכוד):

למה אי־אפשר? הרי כך היה נהוג.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא רוצה לשלוף תשובה בלי לברוק ולעייין בתקנון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כמי שמונחה בעניין הזה, בכל שנה כשמביאים לכנסת את הבקשה לאשר את היטל של־2% תוספת מכס — אני משתתף בדיון. אני לא מבין מדוע השנה לא מאפשרים זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה העלית עכשיו את הבקשה. אני אשתדל לברוק מהר את התקנון ונפעל לפיו. אם זה בסדר, תקבל רשות דיבור. אם לא, זו לא אסמכתא, שאם פעם לא נהגו לפי התקנון תמיד צריך לנהוג כך.

דן תיכון (הליכוד):

לא, לימדנו את הנושא הזה כשעתו כאן במליאה. אני מצטער על שמוכיר הכנסת איננו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני בינתיים אבדוק. אתה יכול להגיד לי על איזו תקנה אתה מסתמך?

דן תיכון (הליכוד):

אני לא זוכר על איזו תקנה. אבל היה פעם ויכוח במליאה, ונתקבלה הכרעה שברגע שמגישים צווים לאישור המליאה, ניתנת לחברים הזכות להשתתף.

חוכרת כ"ח, ישיבה רצ"ג

— ערעור חברי הכנסת א' לין וא' פורז על צו המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7): ערעור חבר הכנסת א' פורז על צו העריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 12) —

היצף של מלט, כאשר המחירים הנקבעים אינם כלכליים באופן מוחלט בארצות האלה ולכן הם פוגעים בייצור הישראלי בצורה חדה מאוד.

לא מדובר על תחרות כלכלית, מדובר פשוט על היצף שאין עליו שום כמיות, ומצד שני על ארצות במזרח הרחוק, שאין לנו הסכמים אתן. לא מדובר על אירופה ולא מדובר על ארצות-הברית ולא מדובר על ארצות אחרות שאתן אין לנו הסכמים ואין היטל ואין מכס על ייבוא מלט מארצות אלה.

אבל לא רק רשאים, ההיגיון נותן. אינני יודע מה עלה בדעתו של חבר הכנסת לין. ההיגיון נותן שכל תעשייה, ותיקה כחדשה, תזכה להגנתה של המדינה כאשר יש צורך בכך, ובמקרה הזה בהחלט יש צורך. לכן אני מציע לחבר הכנסת לין — עוד הפעם, שאיננו באולם — שיעיין חוזר ועיין היטב בסכומי המיוחדות שבגללן הוטל ההיטל הזה, הוחלט על הצו הזה, ולא יעשה את מלאכתו קלה יראמר: נחשוף את כל המשק. זה לא הזמן, גם אם הוא רוצה לחשוף את כל המשק, יש למדינה בעיות אחרות וקשות אשר ראוי לטפל בהן. אני בהחלט מתנגד לקבלת הערעור של חבר הכנסת לין.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שטרית, אחרון.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עקרונית אני בעד זה שחברות ומפעלים יתיעלו, ואם אפשר להשיג משהו זול יותר במקום אחר — עקרונית אין טעם לייצר אותו לאורך ימים. אבל כמה מדובר כאן? מדובר כאן במפעלים שמייצאים לאירופה. אני חוזר: לאירופה הם מייצאים בתחרות עם מפעלים טובים. אלא מאי? ההגנה שאנחנו נותנים באה להגן על ארצות שלישיות. לא יכול להיות שהגישה של חשיפה צריכה להיות גישה של הליכה עם הראש בקיר. יש לנו עובדים שאנחנו רוצים להגן עליהם, וגם כל תהליך של חשיפה חייב לבוא עם ההיגיון.

כשאשרנו בוועדת הכספים את המדיניות הזאת, עמד לגנר עינינו האינטרס של התייעלות מפעלים. אבל התייעלות מפעלים יש לה גם גבולות חברתיים וכלכליים. במקרה הספציפי הזה אין שום ספק שמדובר בהגנה סבירה, הגנה לגיטימית. הגנה הגיונית, ולכן אני קורא לחברי הכנסת לאשר את החלטת ועדת הכספים ולדחות את הערעורים שהוגשו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אנחנו מצביעים עכשיו מי בעד קבלת הערעור. אני רוצה להבהיר: מי שמצביע בעד מצביע בעד קבלת הערעור; ומי שמתנגד לקבלתו מצביע נגד. אנחנו צריכים להצביע על כל ערעור בנפרד. מי בעד קבלת הערעור של חברי הכנסת אוריאל לין ואברהם פורז על צו המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991? זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע ה

1 —	בעד הערעור
38 —	נגד
2 —	מנעמים
הערעור של חברי הכנסת א' לין וא' פורז על	
צו המכס והפטורים ומס קנייה על טובין	
(תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991, לא נתקבל.	

לכן שזה לא ייחשב, שלא יגידו: במקרה דומה התבטא דן תיכון.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

גם אני מבקש להתבטא.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. זה לא יהווה תקדים ואין להסתמך בפעם האחרת שתבוא על המקרה הזה. בבקשה.

ידברו עוד שני חברי כנסת: חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז וחבר הכנסת שמעון שטרית, ובה נגמרה הרשימה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא רוצה להיכנס לוויכוח פרודואלי, אבל אני מבקש מיושב-ראש ועדת הכספים שימחק את דבריו כאשר למכס המגן בשיעור של 2%, המוטל על ייבוא סחורות מחוץ-לארץ. אסור שזה יירשם בפרוטוקול, שכן במידה שהכנסת תודה שאכן מדובר במכס מגן הרי שבוודאי יבואו תלונות נגד מכס המגן, שהיא אסור עלינו על-פי האמנות השונות. לכן אני מבקש ממך, אדוני היושב-ראש, שתדאג שהמלים "2% מכס מגן על תוצרת הארץ" יימחקו מן הפרוטוקול, שכן אתה מזמין לעצמך צרות ללא סוף, למדינת ישראל ולתעשייתה.

הדבר השני: אדוני היושב-ראש, מדובר כאן בהיטל של 2% בשיעור 2%, שהוטל ב-1982 והיה לו מטרה אחת — לממן את מבצע של"ג. ואכן המבצע הזה הסתיים כחלוף שנה, שנתיים. מאז ועד היום הכנסת נדרשת להאריך את ההיטל הזה בשיעור של 2%, שהוא היטל פיקלי, שכל מטרתו להגדיל את הכנסות המדינה בסכום של כ-350 מיליון שקל.

אני פונה אליך, אדוני היושב-ראש, ומבקש ממך כמנהגי מדי שנה מעל הדוכן הזה: אמור לאוצר שהמס הזה צריך להיעלם השנה, פשוט לא ייתנו לנו להמשיך לגבות את המס הזה מדי שנה בשנה. הוא מעורר בעיות וצריך למצוא לו תחליף. מי שמדבר — — —

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת דן תיכון — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אין לו זמן לענות, אני מפסיק אותו בעוד עשר שניות.

דן תיכון (הליכוד):

מי שמדבר על חשיפה, זה המס הראשון שצריך לבטל במסגרת החשיפה. אין חשיפה ללא ביטול ההיטל הזה, שאיש לא מבין מדוע הכנסת מאריכה אותו, כאמור, מדי שנה בשנה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, ואחריו — לחבר הכנסת שטרית.

רבתי, אנחנו לא מחדשים את הדיון, לא מתחילים אותו מחדש, לכן אבקש להצטמצם.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת לין, שערער על הצו, איננו נמצא אומנם באולם, אבל אני רוצה לחזק את דבריו של יושב-ראש ועדת הכספים, מדובר בייבוא מארצות שבהן אין שליטה, או אין ידיעה כיצד נקבעים המחירים, ומדובר בארצות מזרח-אירופיות, שבהחלט יכולות לעשות

— ערעור חברי הכנסת א' לין וא' פורז על צו המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7): ערעור חבר הכנסת א' פורז על צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 12): הצעה לסדר-היום —

הערעור של חבר הכנסת א' פורז על צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 12), התשנ"א — 1991, לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
אין אף אחד בעד?

קריאה:
הוא באמריקה.
היו"ר ד' שילנסקי:
הערעור לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:
38 נגד, שני נמנעים ואחד בעד, ולא אגלה את הסוד מיהו האחד שבעד. הערעור לא התקבל.

מי בעד הערעור של חבר הכנסת פורז על צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 12), התשנ"א — 1991? זו הצבעה מס' 2.

הצבעה	אין	נגד	נמנעים
בעד הערעור	—	32	2

ג. הצעה לסדר-היום שוד עתיקות בארץ

נתונים אלה יש בהם כדי להבהיר את חומרת הבעיה, אך כדי שהבעיה תואר ותתבהר היטב אציין נתונים נוספים מן הפן האחר של אותו נושא: בארץ יש 15,000 אתרים היסטוריים ארכיאולוגיים, שעליהם מופקדים, לא תאמינו, רק 75 אנשים, ומתוכם אלה רק 15 עוסקים במניעה ישירה. ומי עומד כנגד כל אלה ומנסה לשדוד? רבים, רבים מאוד: רשתות שודדים מקצועיים, ערבים מיהודה ומשומרון, אספנים לעת מצוא, סוחרים עתיקות ואנשים רבים המבקשים להתעשר בקלות. אפשר גם אפשר להתעשר מכך, והפיתוי גדול. מטבע נדיר מימיו של ישו יעלה עד 50,000 דולר, וכך מציאות אחרות. ערכו של הפסיפס של האלה הרומית טיכה, שנגנב לא מזמן ונעקר מבית-שאן, נאמד ב-20 מיליון שקל.

למרבח הצער, שוד העתיקות התגבר אחרי מלחמת ששת-הימים, מלחמה שפתחה גבולות ואפשרויות רבות יותר בפני השודדים והגנבים. ועוד למרבח הצער: היו אנשים שהיו דוגמה שלילית בעניין זה, ובהם מנהיגים.

אדוני היושב-ראש, השודדים והגנבים שודדים הכול: כדי חרס, כותרות עמודים, חרפושיות, גמות, כלי קודש, מטבעות, תכשיטים, כלי מלחמה, כלי שיש, והנוק עצום. איני מדבר רק על הנוק החומרי. הנוק החמור יותר הוא הנוק מבחינה ארכיאולוגית, כי ערכה של עתיקה נובע מהידע באיזה מקום היא נמצאה, לאיזו תקופה היא שייכת ומה הקשר ההיסטורי. עתיקה שנעקרת ממקומה מאבדת את כל אלה, ואנו מאבדים עוד חוליה בהיסטוריה של עמנו ושל ארץ-ישראל.

שר המשטרה ר' מילוא:
מאחר שהתייחסת לפסיפס של האלה טיכה שנגנב בבית-שאן, אני חייב לציין שהמשטרה פעלה אינטסיבית להצליחה לחשוף — — —

עובדיה עלי (הליכוד):
אתה צודק בעניין זה, אבל תיכך אתייחס לנושא של החקיקה והענישה. בעניין זה אני בהחלט חולק לכם את כל השבחים והמחמאות.

היו"ר ד' שילנסקי:
אבל אין לך הרבה זמן.

עובדיה עלי (הליכוד):
יש לי עוד שתי דקות, ואני מקווה שאעמוד בלוח הזמנים.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מוכרח לעשות שינוי קטן בסדר-היום, היות שבהתאם לסדרים הקבועים פה, בשעה 12:00 צריך חבר הכנסת עובדיה עלי, סגן יושב-ראש הכנסת, להחליף אותי. הסעיפים המופיעים לפני כן יארכו יותר ממחצית השעה, לכן אני מקדים את חבר הכנסת עובדיה עלי המגיש את ההצעה לסדר-היום, מס' 6926, בנושא: שוד עתיקות בארץ. אחרי זה ניגש להצעות בדבר מצבן של המועצות המקומיות והרשויות.

חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה. אני יודע שחבר הכנסת עובדיה עלי מקפיד על הזמנים, וסגן השר פנחס גולדשטיין הודיע שהוא עונה במשך שתי דקות.

עובדיה עלי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיפורים רבים, רעים וטובים כאחד, בהיסטוריה החדשה של עמנו ושל הארץ הטובה הזאת מתחילים במלים: "אחרי אלפים שנות גלות". אחד העצובים שבהם הוא סיפור שוד העתיקות. אחרי אלפים שנות גלות שכנו אל הארץ הזאת לבנות ולהיכנות בה, ותוך כדי כך התחלנו גם לנבוכו בה ובקברה על-מנת לחשוף את סודותיה שמכבר ואת עברה, על-מנת לאמץ את הזיקות שבין העם לארצו ואת הזיקות שבין העם לעברו, וכל זאת בשל האמת הפשוטה האומרת, כי אך דרך אחת מובילה להבנת העתיד, היא ידיעת העבר. ביקשנו ללמד את עברנו גם למען העתיד.

ואף זאת להזכיר: האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו. את נוף המולדת יש לחשוף ואת נופי המולדת יש לשמר. אך המציאות אחרת, והמציאות האחרת הזאת היא עגומה וקשה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשטרה, במדינת ישראל, לנגד עינינו ולאור היום מתנהל שוד עתיקות שכמותו לא ידענו מעודנו, שכמותו אין בשום מקום אחר בעולם. מדינת ישראל, אם לא תפעל מיד להפסיק שוד זה, תמצא את עצמה בלא עברה.

אם יש מי המעלה על דעתו שאולי לא כצעקתה והדברים אינם חמורים עד כדי כך, אציין נתונים מעטים ביותר על-מנת לסבר את אוזנו. מאז מלחמת ששת-הימים נשדדו בארץ למעלה מ-11,000 אתרים ארכיאולוגיים; 11,000. באזור שפלת יהודה לבדה נמנו 6,500 מערות קבורה שנהרסו כליל. יותר מ-100,000 פריטים עתיקים נמכרים בארץ בכל שנה, רובם ככולם בצורה לא חוקית, שנשדדו ונגנבו מאתרי עתיקות בארץ.

אליהו בן-מנחם (המערך):
תן לו עוד שתי דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא, הוא צריך להראות דוגמה לשמירה על הזמן.

עובדיה עלי (הליכוד):
אבל לפי השעון מגיעות לי עוד שתי דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:
זה נכון.

עובדיה עלי (הליכוד):

ואשר לפתרונות, אני מקצר ומגיע ישר לפתרונות: אדוני היושב-ראש, על הכנסת לחוקק חוקים מחמירים יותר. סיפרו לי יודעי דבר, כי בארצות שכנות המטרה יורה בשודדי עתיקות. לשמחתנו, אין זה ממנהג מקומנו, אך יש מקום לדון אנשים כאלה להרבה שנות מאסר ולהטיל עליהם קנסות גדולים. גם בכך לא סגי. על המדינה להקצות כוח אדם ותקציבים ביחס ישר לחשיבות העניין ולחומרת הבעיה.

על המדינה לגייס מתנדבים "נאמני עתיקות" באלפיהם, כמו שנעשה בעניין "נאמני הניקיון" עליידי המשרד לאיכות הסביבה, וצריך לחשוב על פתרונות נוספים.

מדינת ישראל, שידעת לשמור על גבולותיה ועושה הכול להגן על אזוריה ורכושם, חייבת זאת לעצמה, חייבת לעשות הכול כדי להשביט את שוד העתיקות מן הארץ. ועל כגון אלה נאמר: "יפה שעה אחת קודם". תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
סגן השר פנחס גולדשטיין, הוא גם כן יראה דוגמה למופת.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבטיח לך, אדוני, לעמוד במשימה.

היו"ר ד' שילנסקי:
בשתי הדקות?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
לא, שתי דקות — לא אמרתי, ואם אמרו דבר כזה, אני מוחה בכל תוקף. לא אמרתי, אבל אקצר.

אדוני, הרשה לי רק לנצל את העובדה שעליתי על הכמה ולברך, בטרם אחייס לנושא העומד על סדר-היום, את נציגי העדה הדרוזית שאני רואה אותם בקהל. אני מאחל להם מקרב לב שהמטרה, שבגינה הם באו לכאן, תושג.

(מחיוות כפיים ביצע הקהל)

אברהם שוחט (המערך):

מיכאל בריזהר (המערך):
לשר מודעי תגיד את זה, לא להם.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, סגן השר פנחס גולדשטיין אמר ברכה. לא צריך להתרגש.

אני רוצה לבקש משהו מאורחינו היקרים והנכבדים מאוד.

מיכאל בריזהר (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

לא נהוג למחוא כפים ביצע. אתם יכולים למחוא כפים בלב, אבל לא בידים. תודה רבה.
אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עתיקות ארצנו הן נכסי תרבות לאומיים ואבני יסוד בחקר מורשת העבר. אכן, חבר הכנסת עובדיה עלי, שוד העתיקות מהווה פגיעה חמורה באוצרות הארכיאולוגיים של מדינת ישראל, ולא נותר לי אלא לומר לך במאמר מוסגר: תודה על שהעלית את הנושא.

חוק העתיקות, התשל"ח — 1978, קובע: "עתיקה שנתגלתה או שנמצאה בישראל לאחר תחילתו של חוק זה יהיו היא והשטח שבו נמצאה או נתגלתה והדרוש לשמירתה, לפי הגבולות שיקבע המינהל, לנכס המדינה". סעיף זה מגדיר את שייכות העתיקות למדינה. בפועל, עתיקות מתגלות על-ידי שני גורמים עיקריים: מורשי חפירה — רשות העתיקות, אוניברסיטאות ומכוני מחקר שונים ושודדי עתיקות.

כל העתיקות מחפירות המורשות על-פי החוק מוצאות את דרכן לאחר פסיומן המדעי אל מחסני אוצרות המדינה והמוזיאונים. אף לא אחת מעתיקות אלה מגיעה לחנויות למסחר בעתיקות. שוד עתיקות מבוצע בעיקרו למטרה אחת ויחידה, רווח כספי ממכירת העתיקות בארץ ובחוץ-לארץ. והדוגמאות שהבאת, חבר הכנסת עובדיה עלי, על מנהיגים ששיחפו פעולה בנושא זה, או שנחננו דוגמה שלילית, מקובלות עלי.

שוד העתיקות ביבשה ובים נעשה בממדים גדולים. המטרות המועדפות הן מערות קברים, מערכות מסתור ואתרים שבהם כמות המטבעות גדולה. לפי סקר שנערך בשפלת יהודה, נחפרו בשטח שבין בית-שמש בצפון לבין יער יתיר בדרום כ-6,000 מערות קברים מאז מלחמת ששת-הימים. מתוך מערות אלה נחפרו רק שש מערות באופן חוקי. אנחנו מכינים את המספרים. בחנויות למכר עתיקות נמכרים מדי שנה כ-100,000 פריטי עתיקות. הקשר ההדוק בין הסחר בעתיקות לבין השודדים, לצד מתח הרווחים הגדול אצל שני הצדדים, מעודד את פעילות השוד ומקשה את איתור העתיקות השדורות. ואני מצטרף לדברים שנאמרו כאן הן על-ידי חבר הכנסת עובדיה עלי והן על-ידי שר המשטרה. אכן, משטרת ישראל עושה עבודה גדולה בנושא הזה, אבל בכך לא סגי.

בשנת 1985 הוחלט במשרד החינוך והתרבות על הקמת יחידה למניעת שוד עתיקות במסגרת אגף העתיקות. כיום יחידה זו מונה 15 מפקחים, אשר פועלים כיום ובליילה בכל ימות השנה, גם בים וגם ביבשה. היחידה אחראית למעשה לשלושה תחומים: א. מניעת שוד עתיקות ביבשה על-ידי סיורים, מארבים, חצפיות, מחסומים וריכוזי מידע מודיעיני; ב. פיקוח על המסחר בעתיקות; ג. מניעת שוד עתיקות בים על-ידי סיורים לאורך החוף, צלילת-סקר וריכוז מודיעין.

מאז הקמת היחידה למניעת שוד עתיקות נתפסו והועמדו לדין כ-300 עבריינים, ובשנה האחרונה בלבד נתפסו 70 איש בעת ביצוע שוד עתיקות ונפתחו תיקים פליליים נגדם במשטרת ישראל. אולם, אין המטרה המוצהרת של היחידה לתפוס שודדי עתיקות, אלא למנוע שוד עתיקות, וככלל ניתן לומר כי כתוצאה מפעילות זו הצטמצמה פעילות השוד לאין ערוך, והמודעות לחשיבות שמירת העתיקות כנכס לאומי התחזקה.

באזור יהודה ושומרון פועלים צוותים נוספים של רשות

היור"ר ד' שילנסקי:

ובכן, מי שהוא בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי לוועדת הפנים ואיכות הסביבה יצביע בעדה — — —

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, לוועדת החינוך והתכנות.

היור"ר ד' שילנסקי:

לוועדת החינוך והתכנות? בסדר.

סגן שר החינוך והתכנות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, למרות דבריו של חבר הכנסת בריזר, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתכנות.

היור"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מי שמסכים להעברת הנושא לוועדת החינוך והתכנות — אומנם אינני יודע מדוע ועדת החינוך והתכנות, ונדמה לי שצריך להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, אבל כיוון שאין הצעה אחרת, לא ניכנס לדיון — יצביע בעד, ומי שהוא בעד הסרת הנושא מסדר-היום יצביע נגד.

חגי מירום (המערך):

הסכמנו על ועדת החינוך והתכנות, נכון?

היור"ר ד' שילנסקי:

כן.

חגי מירום (המערך):

שר החינוך והתכנות ממנה על ביצוע חוק העתיקות. לכן מוצע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתכנות.

היור"ר ד' שילנסקי:

כן, אבל זה גם עניין של איכות הסביבה. אני מבקש להצביע, הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החינוך והתכנות — 17

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך

והתכנות נתקבלה.

היור"ר ד' שילנסקי:

17 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני רואה שבקריאות הביניים יש תמיד ברכה, וקריאות הביניים שכנעו את חבר הכנסת מיכאל בריזר שלא להצביע עבור הצעתו.

סגן שר החינוך והתכנות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, אני מסב את תשומת לבך ש-17 זה טו"ב.

היור"ר ד' שילנסקי:

בוודאי טוב.

העתיקות למניעת שוד עתיקות, המופעלים על-ידי קמ"ט — קצין מטה — ארכיאולוגיה. צוותים אלה פועלים מתוקף חוק העתיקות הירדני בתוספת צווים צבאיים. הפעולות של חוליות אלה נתקלות בקשיים הנובעים מההתקוממות בשטחים ומהמצב הכלכלי שם. נראה שבגלל סיבות אלה עיקר שוד העתיקות מתבצע כיום ביהודה ובשומרון.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הפעולות הבאות נחוצות לשיפור אכיפת החוק: 1. תגבור החוליות למניעת שוד ברחבי הארץ. כיום פועלות רק שבע חוליות, ואין זה עונה על הצרכים לשיפור פעולתן; 2. הגברת המודעות הציבורית לנזק הבלתי הפיך שנגרם לאתרי העתיקות בארץ כתוצאה משוד העתיקות; 3. שינויים בחקיקה, כמו: איסור המסחר והייצוא של עתיקות והגדלת הענישה כנגד העוברים על חוק העתיקות.

אדוני היושב-ראש, הנושא שהועלה על-ידי חבר הכנסת עובדיה עלי — הוא הקיף אותו כמעט מכל צדדיו — הוא נושא כבד-משקל, ואני מציע שהנושא יועבר לדיון מעמיק ומקיף בוועדת החינוך והתכנות של הכנסת.

היור"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת בריזר, בבקשה, הצעה אחרת.

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, מאחר שסגן השר הנכבד פתח בברכה לעדה הדרוזית, אני מציע שאנחנו בכנסת לא נעסוק בברכות, אלא בדברים מעשיים.

היור"ר ד' שילנסקי:

כן, אבל יש לך דקה אחת להצעה אחרת.

מיכאל בריזר (המערך):

אני יודע.

קודם כול ייתן שר האוצר למועצות הדרוזיות מה שמגיע להן, ולא נעסוק פה בדיון תפל ללא מסקנות.

אשר להצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי, אני מצטער מאוד. אנחנו העברנו כאן את חוק רשות העתיקות לפני שנה וחצי מתוך תקווה שנוכל גם לסתום את הפרצה הזאת של שוד עתיקות שהולך ונמשך בארץ. אנחנו חייבים לתת את האמצעים המתאימים כדי למנוע את שוד העתיקות ולמנוע מכירתן והעברתן לחרץ-לארץ. אני מציע, שהכנסת תחליט על מתן כוח וסמכויות ושינויים נוספים לרשות העתיקות בנושא הזה.

היור"ר ד' שילנסקי:

אבל מה אתה מציע לגבי הצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי?

מיכאל בריזר (המערך):

אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי מעל סדר-היום, כפי שקובע התקנון.

היור"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה, כהצעת סגן השר פנחס גולדשטיין?

עובדיה עלי (הליכוד):

— — —

היור"ר ד' שילנסקי:

בכל זאת מה תשובתך?

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מסכים.

ד. הצעות לסדרהיום מצבן של המועצות המקומיות הדרוזיות

מול משרד ראש הממשלה, וזו הסתיימה בעימות בין המפגינים לאנשי המשטרה, שהשתמשו, לצערנו, בגז מדמיע.

השביתה היתה אמורה לפרוץ בינואר השנה —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אני מבקש סליחה. אני מבקש ממי שרוצים לצאת מהאולם לעשות זאת בשקט. לא חייבים לדבר ליד הדלת, אפשר לדבר מהעבר השני שלה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — — אך מתוך התחשבות במצב הביטחוני שהמדינה היתה שרויה בו, רחו אותה. וכיום ראשי המועצות שובתים באוהל לא הרחק ממשרד ראש הממשלה. וכל זה למה? כי המועצות לא יכולות לתפקד עוד. חלקן לא שילמו משכורות זה שלושה חודשים.

הובטח להם לפני ארבע שנים, לאחר הקמת ועדה משותפת לוועדת החוץ והביטחון והאוצר, ולאחר החלטת הממשלה והכנסת, להשוות את היישובים הדרוזיים ליישובי הפיתוח בתוך חמש שנים. והנה עברו ארבע שנים ללא יישום ההחלטה.

ראשי המועצות הדרוזיות מספרים, כי יחס מענק האיוון של משרד הפנים לתקציב הרגיל כמועצות הדרוזיות הוא 1 ל-3.5 בממוצע, בהשוואה לעיירות הפיתוח. אבל כאשר משווים את הפער בתקציב בין הכפר בית-ג'ין, לדוגמה, המונה כ-1,100 נפשות, ליישוב שלומי שבגליל, המונה כ-2,700 נפשות, זה מצביע על פער גדול הרבה יותר. המענק שמקבל אורח של שלומי ממשרד הפנים הוא 1,300 שקל, והאורח של בית-ג'ין — 184 שקל; זאת אומרת, פי שבעה. התקציב הרגיל של מועצה מקומית שלומי הוא 7.5 מיליון שקל, לעומת 1.3 מיליון שקל לבית-ג'ין.

המועצה המקומית שלומי יכולה לגבות מסים מאזור התעשייה שבשפטה, אך שום מועצה מקומית דרוזית לא יכולה לגבות אגורה מאזור תעשייה, פרט לכפר אחד — ירכא. בשלומי יש תשתית פיתוח כללית, לעומת היעדרה בבית-ג'ין ובמרבית הכפרים הדרוזיים.

ליישוב הדרוזי חסרים כ-200 חדרי כיתות לימוד, ועוד כ-150 גנוני טרום-חובה המופעלים על-ידי המועצה ומתוקצבים על-ידי משרד החינוך. הילדים לומדים בחדרים צרים ובצפיפות בלתי נסבלת. בתנאים תת-אנושיים. אני עצמי ביקרתי בכיתות כאלה וראיתי במו-עיני את המצב המביש והבלתי נסבל. נוסף על זה קיים אצלם מחסור גדול במעבדות, במחשבים. אין להם יועצים פסיכולוגיים בבתי-הספר, אין גם אחיות בתי-ספר, עובדות סוציאליות, רופאים, מעונות-יום ותחנות בריאות השן. הדברים האלה לא קיימים ביישוב הדרוזי.

מי שביקר בכפרים ראה במו-עיניו שבמרביתם אין תשתית. מי הביוב זורמים ברחובות, חודרים לתוך מי השתייה הזורמים ברשת מים ישנה ורקובה, ומהווים סכנה לחיי התושבים. כאן אני רוצה להזכירכם, כי לפני כשלוש שנים היו כ-200 מקרי צהבת בבית-ג'ין, ומקרה אחד של פוליו. בחלק מהכפרים יש תוכניות להחלפת רשת המים, אך מחוסר תקציבים אין אפשרות לבצען.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא: מצבן של המועצות המקומיות הדרוזיות — הצעות לסדרהיום מס' 4933, 4939 ו-5012. אני מצטער, חבר הכנסת בר-זהר, אינני יכול להיעתר להצעתך, ואני בכל זאת גם רוצה לברך את האורחים הדרוזיים.

מיכאל בר-זהר (המערך):

ברכות מקובלות עלי, אדוני היושב-ראש. המלצתי לפני המליאה שלא רק ברכות, אלא גם — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין. אם כן, על דעת כולם אני מברך את האורחים הנכבדים שלנו מהועדה הדרוזית שיושבים פה. הנושא רגיש מאוד. אבקש מכל חברי הכנסת — אני רואה שעוד לפני שהתחיל הדיון התחממה האווירה, כפי שאומרים — שנדון בנושא בכובד ראש, גם בהתחשב בקהל הנכבד שיושב כאן ביציע וגם בהתחשב בכובד הנושא וברגישותו.

אני רוצה להגיד, שאני מזדמן לעתים די קרובות ליישובי הדרוזים. יש לי שם הרבה ידידים, הם אחים שלי לנשק. כשאני בא ליישוב דרוזי אני מסייר גם בבתי-הקברות הצבאיים. ולאחר מכן אני מבקר בשיכון חיילים משוחררים. אני רואה שבבתי-הקברות הצבאיים, היכן שטמונים האחים הקדושים שלנו, הדרוזים, האבן היא אותה אבן שאפשר לראותה בבתי-הקברות הצבאי היהודי. אבל כשאני בא אחר כך לשיכון של חיילים משוחררים ואני רואה שהוא לא דומה לשיכון של החיילים המשוחררים היהודים, אני מתבייש בפני עצמי.

בוודאי כולם מסכימים שצריך תיקון. הבה נדון בו בכובד ראש, כדי שלא נצטרך להתבייש בפני עצמנו.

זו ההערה היחידה שרציתי להעיר.

הרמת יד, חבר הכנסת מירום, רצית להעיר משהו?

חגי מירום (המערך):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

ראשון המשתתפים בדיון הוא חבר הכנסת חסיין פארס. אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לכך, שבהתאם להחלטה של ועדת הכנסת, הזמן הקצוב בהצעות לסדרהיום הוא שבע דקות.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא ידענו.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה למדת. אני יודע שאתה אדם מוכשר, ובתוך שנייה למדת את העניין.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כרושות, אני מברך את האורחים הדרוזים שהגיעו למליאה, לא כפעם הראשונה, ושמעו נאומים, הבטחות והחלטות. אני מקווה שהיום תהיה זו החלטה אחרונה בנדון והבעיה תיגמר ותתחלל לגמרי.

חברי הכנסת, זה היום השמיני לשביחת המועצות המקומיות של הדרוזים. ביום א' שעבר קיימו הדרוזים הפגנה

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

עבר-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת. אני מבקש מכולם שקט. חבר הכנסת חסיין פארס, אני מכיר אותך, אני יודע שאתה בדרך כלל אדם מנומס ולא נוהג להעליב. ייתכן שביטויי, שלא התכוונת אליו, התקבל כאילו אפשר להבין שהדור הקודם היה דור של חנפנים. אם הבינו כאילו פגעת במישהו, אני מרשה לעצמי להצהיר בשמן, שלא התכוונת להעליב או לפגוע באיש.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא התכוונתי לפגוע באיש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, אפשר ללכת הלאה ברוח טובה, למה לריב על דברים כשאין צורך.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

המשך מדיניות האפליה בין האזרחים על רקע לאומי עלול להביא להתפוצצות, שאיש מאתנו לא מעוניין בה. אתמול חסמו כבישים על הר הכרמל, זה עלול לפרוץ את הדרך להסלמה נוספת.

מי ציפה לשמוע את המנהיגים הדרוזים פונים לממשלה ואומרים: הפסיקו מדיניות האפרטהייד בישראל. מי מכל חברי הבית הזה ציפה לזה?

אינני אוהב להשתמש במושגי פלגנות, אך ראו מה הממשלה עושה עם אלה שהיא שכנעה אותם לשרת בצבא! וכתוצאה מזה הם יקבלו זכויות שוות. התברר להם, שזה שקר אחד גדול. הממשלה נוקטת מדיניות של אפליה בין יהודים ללא-יהודים בלא כל קשר לשירות בצבא. מדיניות זו הורסת כל רקמה של דו-קיום.

את עקרון השוויון יש ליישם בין כל אזרחי המדינה, בלי שום הבדל, כפי שמופיע במגילת העצמאות, והממשלה מתעלמת ממנה. האזרחים במדינה, על כל עדותיהם, בכלל זה העדה הדרוזית, נחשבים לישראלים הנאבקים על זכויותיהם האלמנטריות. כולכם יודעים שהם צודקים, ושלחתם את נציגים מכל המפלגות לבקר אצלם באוהל. אם אתם מוצאים שמאבקם צודק, מדוע אינכם מכריחים את הממשלה לכבד את החלטתה והחלטת הכנסת?

אני מזהירכם ברבע לפני שתי-עשרה לפתור את הבעיה לפני ההתפוצצות ולשחרר מיד היום, לפני מחר, 15 מיליון שקל לכיסוי הגירעון ולסגור את הפער בתקציבים הרגילים ובתקציבי הפיתוח בתוך שנתיים. בכך תחסכו מעצמכם עמל רב שלא יועיל, ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת חסיין פארס. חבר הכנסת מוחמד נפאע, בבקשה. יש לך שבע דקות, אני מבקש לעמוד בלוח הזמנים.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מברך את ראשי המועצות המקומיות ושאר הנכבדים שחיים "פי בחכוחה"

הרחובות והכבישים בכפרים הדרוזיים גרועים ביותר, מלאים בורות, ללא מדרכות וללא קירות תומכים. בגלל המבנה הטופוגרפי של הכפרים, רחובות אלה מהווים סכנה לתושבים.

למרבית הכפרים הדרוזיים אין תוכניות מתאר מאושרות. כבית-ג'ן, לדוגמה, יש כ-300 דירות ללא היתר בניה והדירים לא נהנים מרשת חשמל וטלפון. בעליהן שילמו קנסות גבוהים ורצו עונשי מאסר לתקופות ארוכות, חלקם איבדו את מקור פרנסתם בגין זה.

23 בינואר 1990 וב-12 בנובמבר 1990 קראה הכנסת לממשלה לייחד סעיף מיוחד בתקציב המדינה לסגירת הפערים בכפרים הדרוזיים, אך זה לא נעשה. כ-3 באוקטובר 1990 ישבו ראשי המועצות עם ראש הממשלה, והוא בכבודו ובעצמו הבטיח להם שיעשה מאמצים למען העדה הדרוזית שמגיע לה שוויון, לטענתו. באוגוסט 1990 הם ישבו עם השר מגן, שהבטיח להם שבתוך שישה חודשים הוא יתפטר מתפקידו אם לא יחזמו הכספים למועצות המקומיות.

השר מגן הבטיח לשיח' אמין טריף בנובמבר 1990 לשחרר 87 מיליון שקל לכפרים הדרוזיים —

שר הפנים א' דרעי:

8.7 מיליוני שקל.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
לא על זה רבים, כבוד השר.

שר הפנים א' דרעי:

אני רק מתקן את המספרים.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההבדל הוא רק במיקומה של נקודה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— הכספים לא שוחררו והשר לא התפטר.

לפני כשבועיים שוחררו 2 מיליוני שקל לארבעה כפרים: פקיעין, אבו-סנאן, ירכא ומע'אר כפריסת חובות.

ביליתי אמש עם ראשי המועצות השוכתים באוהל ליד משרד ראש הממשלה, ואתם היו שם צעירים, סטודנטים וחילים משוחררים. חשתי את המרירות והתסכול, חשתי את העקשנות. ראיתי שהם נחושים בדעתם ואיתנים, ויש להם הנכונות המלאה להמשיך במאבקם ולהסלימו עד שיקבלו את כל המגיע להם.

הצעירים קלאים כעס וזעם, יש כאלה שאמרו: על מה אנחנו שופכים את דמנו? על הזרמת הכספים להתנחלויות, למען קיפוחנו? הרי כל הגירעון בתקציב המועצות אינו מגיע לעלות של כביש עוקף לאריאל, וזה בסך הכול 15 מיליון שקל.

הצעירים האלה נולדו בישראל והתחנכו על דמוקרטיה. אני רוצה לומר לכם, שזה לא דור החנפנים שהתרגלם לשלוט בהם. זה דור שיועד להיאבק על זכויותיו. לכן אני מזהיר את הממשלה, שהמשך מדיניות האפליה בין אזרחים על רקע לאומי —

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אתה שם לב למה שאתה אומר? אתה פוגע בציבור הזה, אתה קורא לו "חנפנים".

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— עלול להביא להתפוצצות שאיש מאתנו אינו מעוניין בה.

הדרוזים, כתוצאה ממדיניות הם במדרגה העליונה של סולם האפליה בתחומים השונים — בחינוך, בתעסוקה, בתעשייה. כולכם מתארים את המצב הקשה היוצא מן הכלל טוב יותר ממשוררים ומסופרים. כולכם מכירים את הבעיה. גם כבוד הנשיא שביקר בכפר מעיאר אמר: כאב לי הלב כאשר ראיתי מאות צעירים, קצינים וחילים משוחררים מובטלים. ואני בין הראשונים המאחלים לנשיא בריאות ולב בלי כאבים. אמרתם לי ולראשי המועצות — כולכם — שכואב הלב מבעיית הדרוזים. כולכם אומרים שכואב הלב מבעיית הדרוזים. איך אתם יכולים לחיות עם לב כואב כל הזמן? 43 שנה עם לב כואב. תבדקו את עצמכם, תעשו סרטוט ללב שלכם. זה אסון למדינה, שהכנסת שלה עם לב כואב וממשלה עם לב כואב. איך מחפיקים ומקבלים משכורת?

אדוני היושב-ראש, האם צומצם הפער, הגירעון? האם הולכים בכיוון זה לפחות? הדרישות רצות במהירות של אוטובוס חדיש ישיר בכביש החוף. והפרזנות הם אוטובוס מאסף. מיושן על כביש רמה-בית-ג'ן-פקיעין. הפער מצטמצם? תמורת שירות חובה סדיר מקבלים למעשה קיפוח סדיר. מה שצריך הוא דבר פשוט מאוד. עקרני מאוד: שוויון סדיר לכל אזרחי המדינה. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת נפאע. רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולוני, ואחריה — לחבר הכנסת יוסי שריד. אני מזכיר שעומדות לרשות כל דובר שבע דקות.

שושנה ארכלי-אלמולוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רואה כחובה נעימה לעצמי לכרך מעל במת הכנסת בשמי ובשם חברי ברכת עידוד לראשי המועצות המקומיות של העדה הדרוזית השוכתים מול משרד ראש הממשלה, ולכל בני העדה הדרוזית, במיוחד לאלה שמכבדים אותנו בנוכחותם ביציע.

מאבקם צודק מכל הבחינות. שביחתם נובעת ממצוקה שבה שרויים בני ערדם על לא עוול בכפם. מצוקתם באה בעקבות מדיניות מוטעית ובלתי נכונה של ממשלת ישראל לגבי העדה הדרוזית, הממלאה את כל החובות שהמדינה מטילה על אזרחיה, ולעומת זאת משוללת זכויות שהמדינה מעניקה לאזרחיה.

אין מאבק צודק יותר ממאבק נגד קיפוח וממאבק להבטחת שוויון זכויות. זהו מאבק שביסודו התביעה ליישם הלכה למעשה את מגילת היסוד של מדינת ישראל וחוקיה, המבטיחים שוויון זכויות ללא הבדל דת, לאום וגזע. אני חושבת שהיתה זו שגיאה חמורה של המשטרה להשתמש בזו מדמיע נגד הדרוזים בעת הפגנתם, והיה צורך לגלות יותר איפוק וסבלנות כלפי המפגינים, שרצו להעביר בסך הכול את המסר שלהם לראש הממשלה ולשרי הממשלה, שקיימו את ישיבתם באותה עת.

בני העדה הדרוזית חיים בשנים האחרונות כהרגשה, שהם אינם נהנים משוויון זכויות בשירותים החיוניים שהמדינה נותנת לאזרחיה. ראשי הרשויות השוכתים ומנהיגי העדה אינם תובעים זכויות יתר, בהיותם המיעוט הלאומי היחיד שבנוי משרתים שירות חובה בצה"ל ומשלמים את מס הדמים בהגנה על ביטחון המדינה. הם דורשים, ובצדק, שוויון בהקצאת אמצעים על-ידי הממשלה לחינוך, לבריאות, לפעולה קהילתית, לשירותי סעד, כפי שזה קיים ביישובים היהודיים שבסביבתם. הם דורשים הקצאת משאבים לפיתוח יישוביהם המפגרים רבות בתחומים רבים. אלה הן תביעות אלמנטריות.

מהקיפוח, מההזנחה ומהאפליה. ומה הביא אותם לבטחיה, להפגנה ולמאהל? מה המניע ומה הגורם? הם לא קיצוניים כמוני, למשל. אז למה עשו כך? הם חיים בשיטפון של הכטחות ובבצורת בזכויות. זאת האמת.

יחס ממשלות ישראל אלינו ידוע, גלוי ומוחשי. פה רחב מלא בדמגוגיה, בפרופגנדה — שבחים, דיבורים, כינויים, תיאורים, ברית דמים, אחים, שותפים, נאמנים — וכיס ריק ממשאבים, מתקציבים, ממענקים, ואומרים שאנחנו אחים.

בגלל מדיניות הממשלה אנחנו אחים לאפליה; אנחנו אחים לקיפוח; אנחנו אחים להזנחה; אנחנו אחים להפקעה; אנחנו אחים למס רכוש; אנחנו אחים למצוקת דיור; אנשי אחים למי כיבוש. אלה קרובים לנו, דבוקים בנו. אתם, אנשי הממשלה, לא אחים שלנו. אתם רחוקים מאלה שאתם כרתנו ברית.

הבה נגילה ונראה אילו צורות טיפול יעילות יש לבעיותינו ובאיזה מצב שרויים אנו. יש שר המופקד על ענייני הערבים, אזרחי מדינת ישראל, השר דוד מגן. הוא הבטיח 15 מיליון שקל, אדוני כבוד שר הפנים, לפני שבועות ולפני חודשים. באו ביום ראשון בהפגנה לפרוע את מה שהובטח להם ועל בסיס, מה שנקרא, ברית דמים. מצאו עצמם בברית של גו מדמיע. נכנסו לפגישה עם שני השרים המכובדים, שר האוצר ושר הפנים, שאמרו: מי שהבטיח — ייתן.

ואז קרה לנו מה שאומרים בערבית: "בין חאגא ומאגא צייענא לחאגא" — בין משרד הפנים למשרד האוצר למשרד לענייני ערבים איכרנו את הזקן שלנו. לכן אנחנו בנודדה. לא יכולים לתפוס, גם אם ייתנו לנו, נדנדה למשרד, משר לשר ומיועץ ליועץ.

לכן, חלק מהשרים לא רצה ליפול במלכודת ומצא פטנט חדש, לא-משומש, יד ראשונה. הם אומרים מן ההתחלה: אני לא מבטיח שום דבר. זאת אומרת, או מבטיחים ולא מקיימים, או לא מבטיחים. ולך תצא מבעיה זו, כאילו אין צירוף ואי-אפשר לכוות ברית ולהקים קואליציה בין הבטחה לקיום הבטחה.

אבל, יש גם החלטות ממשלה ולא רק הבטחות. יש החלטה עזובה, אלמנה, יתומה, קוראים לה 373. ואני, יש לי גישה פסימית לכל החלטה שבה שני מספרים דומים משני הצדדים. יש לי בעיה עם החלטה 242 מ-1967; היא לא התממשה. איך אתם רוצים שהחלטה 373 תתממש?

יחס ממשלות ישראל אלינו אינו כפי שאמר רבי עקיבא בתורת ישראל בפסוק המפורסם, הקדוש, עשיר התוכן: ואהבת לרעך כמוך. אלא היחס, לצערי הרב: ואהבת לרעך לא-כמוך.

הממשלה הצטיידה במסכנות נגד ריח השוויון ומתן הזכויות; וזהי האמת. יודעת היא היטב ובעל-פה מה לקחת, אבל, מה לתת — היא מבולבלת.

הבעיה היא לא בעיית מספרים וסכומים ואחוזים. הכול ידוע, לא להתחכם ולא להתחמק. הכול מונח, הכול כדוק, הכול קורא וצועק: צריך שינוי במדיניות, בגישה. צריך יושר ואחריות ומצפון נקי.

ממשלה זו מכבדת חוסר החלטות יותר מהחלטות. איך זה? איך מורמים כספים להתנחלויות בלי החלטות? אבל היכן שיש החלטות ברורות — סוגרים את הכרז. אז אולי טוב יותר שלא תהיה החלטת ממשלה.

שאם לא יוקצב הסכום הדרוש כדי לאפשר טיפול בבעיותיהם בתוך שלושה חודשים, הוא יודיע שהוא מתפטר מתפקידו. חלק חודש ועוד חודש, חלפו שלושה חודשים ועוד שלושה חודשים, והקיפאון נמשך. המצב החמיר. הרשויות המקומיות, אין בכוחן לשלם משכורות לעובדים, והחמור ביותר, אין באפשרותן להבטיח שירותים מינימליים לתושבים.

רבותי, כנראה, ההחלטה שהתקבלה ב־1987 בממשלה, לא התכוונו לממשה. כשהייתי חברה בממשלה הצבעתי בעדה. גם חבר הכנסת שחל, שיושב כאן, שהיה שר בממשלה, הצביע בעדה. אבל זאת היתה כנראה תרמית, התכוונו רק ליחסי ציבור, והשלו את בני העדה.

שר הפנים א' דרעי:

חברת הכנסת ארבלי — — —

היור' ע' עלי:

סליחה, תן לה לסיים ואחר־כך תעיר.

שושנה ארבלי־אלמזוליני (המערך):

אין לי זמן.

יגאל הורביץ (הליכוד):

לא רק זמן אין לך, גם תשובות אין לך.

שושנה ארבלי־אלמזוליני (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מתוך ייאוש נאחזו בני העדה בנשק השביתה הנמשכת מאז יום ראשון, אך לדאבוני עדיין לא נראה הפתרון המיוחל. הזעם בקרב העדה הולך וגובר, וטוב תעשה הממשלה אם חמש דקות לפני השעה שתים־עשרה, היום, תודיע שהיא מבצעת לאלתר את החלטותיה ותמנע על־ידי כך קרע בין העדה הנאמנה לבין המדינה.

לבסוף אני רוצה, אדוני היושב־ראש, לומר מעל כמה זו, שבדין הקודם, שנערך בכנסת בנושא מצוקת הדרוזים ב־12 בנובמבר 1990, בעקבות הצעות לסדר־היום של חברי הכנסת אמנון רובינשטיין ושלי, התקבלו סיכומים. עמד השר דוד מגן וקרא את החלטת הממשלה בעניין הדרוזים, התחייב לפעול על־מנת ליישמה, ועוד הזכיר, שראש הממשלה הגדיר החלטה זו כתפנית בהתייחסות אל הדרוזים, הוא גם הבטיח, כי יעלה שוב נושא זה בישיבה הקרובה של הממשלה, דהיינו זה היה ביום רביעי, והוא הבטיח שביום ראשון זה יעמוד על סדר־יומה של הממשלה. יש להצטער על שמאז כבר עברה כחצי שנה ולא רואים יישום. אנו רואים את ההפגנות של בני העדה, אבל לא רואים תפנית, כפי שהבטיח ראש הממשלה.

הקו המנחה של הממשלה מלפני ההחלטה המוגדרת כתפנית נשאר אכן גם לאחריה.

היום משיב על ההצעה כבוד שר הפנים, שאולי שלא כקודמו, השר דוד מגן, יפעל ביתר שאת לקידום ולשיפור מצבם של הדרוזים, כי בידיו יש תקציבים והוא בהחלט יכול לפעול ולפתור את הבעיות.

בני העדה הדרחית וראשי הרשויות נחושים בדעתם להמשיך במאבק עד שהממשלה תבצע את החלטותיה ותעשה על־ידי זה צדק עם עדה יקרה ונאמנה זו. תודה רבה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת ארבלי־אלמזוליני. חבר הכנסת יוסי שריר, בבקשה.

המושטתות על העיקרון של שוויון בחובות המחייב שוויון בזכויות.

השביתה הקיימת היא ביטוי למרירות מצב־הנפש נוכח התעלמות הממשלה מיישום החלטות הכנסת והימנעות מיישום החלטותיה שלה והבטחותיה.

הטיפול של הממשלה בבעיות המצוקה של העדה הדרוזית, פיתוח היישובים והדאגה לחיילים המשוחררים בתחום השיכון והתעסוקה הוא רצף של הבטחות שזאב וסחבת מתמשכת. התוצאה מכך היא קיפאון בפיתוח היישובים, העמקת האבטלה וחוסר יכולת לספק את השירותים המינימליים הדרושים.

אין להתפלא על כך שחוסר האמון של מנהיגי העדה הדרוזית כלפי הממשלה העמיק בשנים האחרונות, נוכח העובדה שכל ההבטחות שניתנו לחייון המצב ולסגירת הפער הקיים ברמת השירותים החיוניים בין תושבי היישובים הדרוזיים לבין התושבים היהודים בצפון לא רק שלא הצטמצם, אלא הלך והתרחב.

עלינו לזכור, שבחודש אפריל 1987 החליטה הממשלה להעניק שוויון מלא ליישובים הדרוזיים ולהשוות אותם עם היישובים באזורי הפיתוח בצפון. חלפו ארבע שנים, ועדיין הדרוזים לא זכו לראות תרגום החלטה זאת למימוש חתכי־ים.

הממשלה התחייבה אז על תוכנית לפיתוח היישובים הדרוזיים ולקידומם, אך זאת לא היתה ההבטחה היחידה שלא מומשה. ההחלטה שהתקבלה בשנת 1987 פירושה היה הקצאת משאבים כדי לפתור את בעיית הביוב, העלאת רמת החינוך בבתי־הספר, העמקת הפעולה הקהילתית, הקמת שיכונים לחיילים המשוחררים ויצירת מקורות תעסוקה שבהם ייקלטו מתוסרי העבודה.

חלפו שנים, החלטת הממשלה נשארה רשומה בפרוטוקולים, אך סימניה לא מורגשים בשטח. מי הביוב זורמים ברחובות בית־ג' ובכפרים אחרים ומהווים לא רק מפגע אקולוגי אלא גם סכנה בריאותית. בבתי־הספר אין מעבדות, חסר ציוד מינימלי, אין מתקני ספורט, אין גם שיעורי עזר לתלמידים, וחלק גדול מהתלמידים לומדים במבנים שאינם הולמים. זאת הסיבה לכך ש־42% מהם אינם מסיימים בית־ספר תיכון. רבע ממסיימי בית־הספר התיכון ניגשים לבחינות הבגרות, ורק חצי מהם מצליחים בהן. מספר העובדים הסוציאליים העומדים לרשות המועצות המקומיות הוא מתחת לכל נורמה. טרם נפתרו הבעיות של תוכניות המתאר, וכתוצאה מכך גדל מספר הבתים הנכנים מחוץ לחוק ורבים מתגוררים בבתי־אלו ללא חשמל ומים. רבו המקרים שמפירי חוקי הבנייה נתבעים למשפט, כאשר רובם הם קצינים וחייילים משוחררים אשר רק אחמול־שלשום היו מופקדים על שמירת החוק והסדר במדינה.

בגבור האכזבה והייאוש מאי־יישום החלטות הממשלה מ־1987 נפגשו ראשי הרשויות המקומיות עם ראש הממשלה ב־1990, והוא הבטיח להם שהוא ידאג באופן אישי שהחלטות הממשלה מ־1987 תבוצענה בהקדם האפשרי, אך גם הבטחה זו נשארה כשטר ללא כיסוי.

ראשי הרשויות המקומיות נפגשו עם השר דוד מגן, שבידיו הופקד הטיפול במיעוטים ובעדה הדרוזית. הפגישה התקיימה בחודש נובמבר 1990. הפעם היה השר נחרץ בדעתו. הוא התחייב בפניהם לפעול לשינוי המצב, ואפילו התחייב,

למה מקפחים את הדרוזים במדינת ישראל. הרי אפילו מטעמים אופורטוניסטיים היינו צריכים לשאת את הדרוזים על כפיים; היינו צריכים ממש להציג אותם כחלון הראווה; היינו צריכים לומר: הנה יש דרוזים, הם מנכ"לים של משרדים, הם שרים בממשלה, הם בשירות החוץ הישראלי — כדי להוכיח שאין סיבה של ביטחון ואנחנו ממש נושאים אותם על כפיים.

אומר מה הן הסיבות. הסיבה הראשונה היא, שמיעוט שחדל להיות מיעוט ממשיך להתנהג כמיעוט תוך ניצול האמצעים העומדים לרשות הרוב. במלים אחרות, לפשט את העניין: הרי יש לנו היסטוריה של מיעוט, והיום עדיין יש לנו מנטליות של מיעוט, אבל יש כאן צירוף מעניין ומסוכן מאוד — מנטליות של מיעוט עם כוח של רוב. הייתי מנסח את זה אולי אחרת: מנטליות של נרדפים עם כוח של רודפים. זו סיבה אחת ואין בלתי. זו הסיבה העמוקה.

הסיבה השנייה, מיעוט לשעבר נוהג במיעוטים באותה מידה שנהגו בו. העובדה שהיה בעצמו מיעוט אינה מגבירה את התחשבותו במיעוטים ואולי אף גורעת ממנה. הרי היה צריך אולי לחשוב בדרך של היגיון, שמי שסבל במשך כל כך הרבה שנים ממצוקות, מסבל ומרדיפות, הניסיון ההיסטורי הטראומטי הזה יעודד יותר התחשבות, יותר סובלנות, יותר אמפתיה. בדיוק להיפך, למרבה הצער. מכיוון שאף אחד בביכול לא יכול לספר לנו מהו ניסיונו של המיעוט, הרי אצלנו זה לא עודד יותר סובלנות ויותר התחשבות, אלא אצלנו זה דווקא עודד יותר התנכלות ויותר התנכרות.

לסיום, אדוני היושב-ראש, אני מכיר אך ורק מבחן אחד לנאורותה של החברה הישראלית, וזהו המבחן שהציב לנו בשעתו נשיאנו הראשון, חיים ויצמן. חיים ויצמן אמר, ואני מטעם, שמבחנה הגדול של מדינת ישראל ושל החברה הישראלית יהיה היחס שלה למיעוטים. תמיד לא כל כך הבנתי: האם זה המבחן העיקרי של מדינה ריבונית ושל מדינת ישראל? זה מבחנה העיקרי? אני חושב שהיום אני מבין את זה טוב יותר, ואנחנו הולכים הלך וכשול. במבחן הזה של חיים ויצמן, נשיאנו הראשון, נכשלונו כישלון חרוץ, ואנחנו נישא את החרפה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בישיבת המליאה של כנסת ישראל, ביום כ"ד בחשוון התשנ"א, פתחתי את דברי במלים: למרבה הצער ולדאבון הלב דבר לא נשתנה מאז. הדברים שנאמרו אז, 23 בינואר 1990, בדבר מצבה הקשה של העדה הדרוזית נכונים ותקפים גם היום, ואולי ביתר שאת ובמשנה חוקף.

עוד אמרתי באותה ישיבה: עניין העדה הדרוזית הועלה עלי-ידי כבר פעמים אחדות, ואינני מתכוון להרפות ממנו עד שיבוא על חיקונו ועד שתעמוד בינם לבינינו גם כרית חיים, עד שירגישו כשווים בין שווים, כאזרחים הזוכים למימוש מלא זכויותיהם, ממש כאותה כרית דמים הכרותה בינם לבינינו, והם עומדים בה וממלאים בה את חלקם באורח המעורר הערצה וכבוד.

אדוני היושב-ראש, כאז גם היום, אינני מוצא פתיחה הולמת ומדויקת יותר לנושא, וכמה צער יש בכך, וכמה צר לי הדבר, אך האמת קשה עוד יותר, שכן לא רק הפתיחה הולמת, אלא כל שנאמר אז וכל שנכתב, הכול — הכול עומד כשהיה. עד כי נדמה, כי אין חדש תחת השמש ומה שהיה הוא שיהיה.

יסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, היו לי הרבה ספקות והתלבטויות אם לקחת חלק במצעד המבין הזה שמחקים כאן היום, כפי שהתקיים לעתים קודמות גם בעבר, ואילולא השתתפו בו אנשים של תום לב ואנשים בעלי כוונות טובות, הייתי מגדיר אותו גם כמצעד הצביעות.

בשני דברים לא הייתי רוצה לעסוק, האחד — לא בממצאים ולא בנתונים, כי הם נמסרו על-ידי חברי קודם, וצריך להתייחס אל קיפוח הדרוזים במדינת ישראל כאל אקסיומה שאינה טעונה הוכחה. אני חושב שבעניין זה אין שום מחלוקת.

העניין השני שלא הייתי רוצה לעסוק בו הוא עניין סילוק החשבונות לא עם הליכוד ולא עם המערך, כי מבחינה זו כולם באותה סירה, ואותה מידה של אחריות רובצת עליהם.

כמה כן הייתי רוצה לעסוק? הייתי רוצה לעסוק בשורשי התופעה של קיפוח הדרוזים, שאני רואה בה אולי את הכתם המכוער ביותר על פניה של החברה הישראלית. כי בעצם מה קורה כאן? הרי הדברים היו צריכים כאילו להיות מובנים מאליהם. מדובר באזרחי מדינת ישראל — אני לא מדבר רק על דרוזים, אני מדבר גם על אזרחים ערבים — וכאזרחי מדינת ישראל, דבר מובן מאליו, למד מעניינו, לא יכול להיות בכלל אחרת, הם צריכים להיות אזרחים שווים וזכויות. לא זו בלבד שהם אינם אזרחים שווים וזכויות, אלא זה נמשך כבר הרבה מאוד שנים, ולכן, כנראה, כך אני מעריך, מדובר בסיבות עמוקות מאוד. כי מה שניסו לתאר כאן, שהיה שר אחד והיה שר אחר, הוא החליט, ולא החליטו, והממשלה החליטה והיתה החלטה כזו ומספרה אחר — כל הדברים האלה בעיני הם דברים בטלים המטפלים בשאלה העמוקה הזאת באופן שטחי וחיצוני מאוד.

רבותי חברי הכנסת, אילו התרחשה תופעה כזאת במדינה אחרת, אילו כך התנהגה מדינה אחרת עם אזרחיה היהודים, כמה היינו מאשימים אותה מדינה? אומר לכם: בהאשמה פשוטה מאוד. היינו אומרים, בצדק ובדין, שזו מדינה אנטישמית. יש לה אזרחים יהודים, הם ממלאים את כל חובותיהם, והם מקופחים. היינו אומרים: זו מדינה אנטישמית. היינו מרעישים את כל העולם, היינו מעלים את שוועתנו השמימה: שלח את עמי. ואין נגיד את ההתנהגות שלנו כלפי האזרחים הדרוזים? האם נגדיר גם אותה כהתנהגות אנטישמית?

אני תמיד טוען, ואני אחזור על הטענה הזאת, שאילולא היו הדרוזים קיימים, היו צריכים להמציא אותם. למה היו צריכים להמציא אותם? כדי להוכיח שהטעון שאנחנו משתמשים בו לא אחת, שאי-שוויון הזכויות במדינת ישראל נובע מסיבות של ביטחון, הוא טעון סרק. הוא טעון שאין לו שום יסוד במציאות. אומרים הרי כלפי האזרחים הערבים במדינת ישראל שיש קיפוח מסוים — שאינני יכול לקבל אותו, אני דוחה אותו כתוקף ומכול וכול — בגלל סיבות של ביטחון. נו, אז במקרה של הדרוזים אין סיבות של ביטחון. הם משרתים בצבא, הם ממלאים את כל החובות. הם לא סתם משרתים בצבא, הם תמיד בשורה הראשונה. מדברים גבוהה-גבוהה על ברית הדמים, ובכל זאת הם מקופחים. זו עוד דוגמה אחת לכך שנושאים במדינת ישראל את שם הביטחון לשווא. אין שום סיבה ביטחונית.

מהו בכל זאת ההסבר? אני רוצה להציע הסבר. לפני עשר שנים — אגב, יכולתי לקרוא מאמר שלי גם מלפני 20 שנה, וגם מלפני 30 שנה, כי הרי שום דבר לא השתנה — ניסיתי להבין

עובדיה עלי (הליכוד):

אסיים בדבר אחד נוסף, וגם לא אתעלם מהשאלה שהופנתה לעברי, ותיכף אעשה גם אתכם את החשבון בעניין זה, על הצביעות שלכם, שנשפכת מכל פינה.

אברהם שוחט (המערך):

איזה חשבון? הבעיה היא — — —

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מציע שלא לעסוק בעניין הזה, כי יש כאן מצוקה שצריך לפתור אותה — — —

אברהם שוחט (המערך):

מאה אחוז.

עובדיה עלי (הליכוד):

ולא אזכיר לך נשכחות מה עשה המערך במשך כל השנים בשביל העדה הדרוזית ומדוע הגיעו למצוקה הזאת. המצוקה הזאת היא לא בת 10 שנים, היא לא בת 13 שנים, המצוקה הזאת היא בת עשרות שנים. שנים רבות הופלו בני העדה הזאת. חוסר התשתיות, חוסר הפיתוח בכפרים האלה לא התחילו היום. תפסיקו להיות צבועים ותאוינו בשקט לדברים גם כשהם לא נעימים.

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, זמן הולך ומתקרב לסימום.

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת עלי, האם אתה לא חושב שהממשלה הזאת

— — —

עובדיה עלי (הליכוד):

אם היושבראש יאפשר לי, אני מוכן להשיב.

הי"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, יש לך שתי דקות בדיוק. חבר הכנסת עובדיה עלי, אחרי שניכיתי את קריאות הביניים. נא להמשיך.

עובדיה עלי (הליכוד):

אסיים בדבר אחד נוסף: בימים אלה ממש יצא לאור ספר ששמו "מנשרים קלו מאריות גברו", ספר המתעד את גבורתם של 225 חללי העדה הדרוזית בקרב כוחות הביטחון, מפעל אדירים שאחראי לו חבר הכנסת לשעבר אמל נסראלדין, שעושה עבודה בלתי רגילה בתחום הזה של ההנצחה, ויש לי הכבוד להיות שותף קטן גם בתחום הזה. חבר הכנסת לשעבר נסראלדין היה גם מיוזמי ההצעה שדברו עליה, 373, ואנחנו עומדים על כך, ומבקשים בכל לשון, ואני מקווה ששר הפנים היום ישיב בשם הממשלה, שאכן בכוונת הממשלה לממש את החלטתה הזאת מ-1987.

מצאתי בספר הזה הרבה דברי כבוד והערכה לנופלים וגם לעדה הדרוזית הגאה והאצילה. בואו ונתרגם דברים אלה, שנכתבו על-ידי ראש הממשלה והשרים, לשפת המציאות. הדברים הכתובים כולם כנים ואמינים ויוצאים מן הלב. בואו ונפעל באותה רוח, אז ייטב להם וגם לנו.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. לפני ששר הפנים ישיב, אני מאפשר לחבר הכנסת פנחס גולרשטיין הודעה מהמיקרופון שבפינת האולם, דקה אחת, אבל לא יותר.

פנחס גולרשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אדוני היושבראש, ראשית אני מציע לחברים הטובים

אדוני היושבראש, כנסת נכבדה, ומה שהיה, לא הוא שהיה. אני מתחייב שלא להרפות ולא למשוך את ידי מהנושא עד שאכן יקבלו הדרוזים את כל המגיע להם כאזרחי המדינה הזאת וכבעלי ברייתנו הנאמנים ביותר.

ואף זאת, רבותי היקרים, חשבון העדה הדרוזית הוא חשבונה של המדינה הזאת: חשבון העדה הדרוזית הוא חשבון עם ישראל. שכן צאו ובדקו כמה בעלי ברית ואחים לנשק יש לנו במרחב הגדול הזה. וגם אם לא נעשה את חשבון העדה הדרוזית, אלא את חשבון העם היהודי היושב בציון, מוטב לנו לתקן את העיוותים הללו במועצות הדרוזיות ובכפרי הדרוזים. שהרי תיקון הדבר יהיה בסופו של חשבון לטובתנו אנו, אנו היהודים, היושבים כאן בציון.

הזכרתי את החשבון המידי הזה לטובת אלה שטחו עיניהם, לאלה שזיכרונם קצר, אבל מעבר לחשבון הזה יש גם הברית ההיסטורית ארוכת השנים, זו שראשיתה עוד בטרם הקמת המדינה, באותן שנים שבהן היינו חזקים פחות. כבר אז קשרה העדה הדרוזית את גורלה בגורלנו. והדרוזים אז לא ביקשו טובות הנאה, והקשר היה בעולם המושגים הערכי, ואנחנו חייבים לזכור את כל זאת היום.

ואשר למציאות העגומה, זה זמן רב המועצות הדרוזיות סובלות ממצוקה תקציבית. בכפרים הדרוזיים אין נעשות עבודות פיתוח ותשתית, יש מצוקת דיור שמחריפה והולכת, יש בעיות תעסוקה חמורות מאין כמותן, ואפילו עובדי הרשויות הללו אינם זוכים לקבל את משכורתיהם. מצב עניינים זה הוא בלתי נסבל, ויש לתקנו לאלתר.

הדרוזים שבעו הבטחות, כאלו שניתנו להם על-ידי שרים ועוזרי שרים ומנכ"לים וסמנ"כלים ופקידים בכירים ופחות בכירים. עכשיו הגיע הזמן לעשות. הגיע הזמן להזרים להם כספים, לעשות להרחבת ההשכלה בקרב העדה, לעשות לשיפור התשתית בכפרים, לעשות למציאת מקומות עבודה למשותררי צה"ל. הגיע הזמן להפסיק את המעגל הנלעג הזה של קשיים ומצוקות, שמביאים הפגנות ומפגנים, שמביאים דיונים והצהרות חגיגיות חסרות כיסוי וחוזר חלילה.

אברהם שוחט (המערך):

כמה שנים אתם בממשלה?

עובדיה עלי (הליכוד):

ואסיים בדבר אחד נוסף.

אברהם שוחט (המערך):

חבר הכנסת עובדיה עלי, כמה שנים אתם בממשלה?

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש ממך להפסיק להפריע לי, ותאזין עד הסוף.

אברהם שוחט (המערך):

אולי שכחת.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש ממך להפסיק להפריע לי, שב ותקשיב.

הי"ר ד' שילנסקי:

שאלת את השאלה.

אברהם שוחט (המערך):

הוא לא ענה.

הי"ר ד' שילנסקי:

זה שיקול דעתו. תן לו להמשיך.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
שב בשקט.

היו"ר ד' שילנסקי:
תנו לו לגמור.

מיכה גולדמן (המערך):
זה לא בסדר. איזו צורה זאת? אתה מנסה להפוך את הכנסת למרכז הליכוד.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
שר הפנים עזב.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
שר הפנים עזב. הכול בסדר. בשם הממשלה ישיב —

היו"ר ד' שילנסקי:
רבותי, איפה הסובלנות? אני מבקש מכולם לשבת.

דוד ליבאי (המערך):
אולי אדוני יסביר לנו מה היה השיקול להרשות לו לדבר?

היו"ר ד' שילנסקי:
רבותי, אבקש מכולם לשבת. תורידו את הידיים. רבותי, שר הפנים ידבר. אולי אתם יכולים להירגע?

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
זה רק מוכיח איך הם מחפשים את הפוליטיקה ולא את העניין.

קריאות:

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אתם מחפשים את הפוליטיקה ולא לפתור את הבעיה. אתם לא רוצים לפתור את הבעיה. אתם מנצלים לרעה את החברים בעדה הדרוזית.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אל תגיד לאף אחד מה לעשות פה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
שב בשקט ותשמע מה אני רוצה לומר.

מיכה גולדמן (המערך):
הפכת את הכנסת למרכז הליכוד.

היו"ר ד' שילנסקי:
רבותי, אני מכריז על הפסקה של חמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 12:42 ונתחדשה בשעה 12:49).

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, בדרך כלל כאשר עושים פה בכנסת הפסקה לחמש דקות, ההפסקה נמשכת 50 דקות. הפעם הזאת היא ארכה רק חמש דקות.

חברי הכנסת, סגן השר פנחס גולדשטיין, לא בתור סגן שר אלא בתור חבר כנסת, הודיע לי שלמען הרוח הטובה, ההכנה, האחווה והידידות הוא מוותר על הדקה — שנקרא לה אקס-גרייה — ואני מזמין את כבוד שר הפנים להשיב.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נענית לפנייתו של יושב-ראש הכנסת ושל סגנו, ואני לא רוצה להוסיף על כך מלה.

כולם, כלי יוצא מן הכלל, שלא נהפוך את הבעיה הדרוזית לבעיה מפלגתית, בין-מפלגתית.

דבר שני.

אברהם שוחט (המערך):
מה זה?

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
עוזב, חבר הכנסת שוחט, אל תהפוך את זה לפוליטיקה.

חגי מירום (המערך):
מה זה?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
מה זה? בעניין מה ההצעה?

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
תקשיב.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
איזה סגנון זה?

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, יש לו רק דקה. אני מבקש. דיברנו קודם על כך שנשתדל לנהל את הדיון בצורה מכובדת. חבר הכנסת דראושה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
יש לי הודעה בשבילכם, אולי זה יעזור.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
בעניין מה ההצעה? על מה?

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש מכולם לשבת.

חגי מירום (המערך):
הוא הגיש בקשה להצעה אחרת?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חגי מירום, בתחילת הדיון הרמת יד, ביקשת להגיד משהו — — —

חגי מירום (המערך):
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אל תפסיק אותי ברבע המשפט. אני רציתי לאפשר לך, ואתה ויתרת. אבל לך רציתי לאפשר. למה זה לגיטימי שלך רציתי לאפשר, בהתאם לשיקול דעתי, ולא לגיטימי שאני רוצה לאפשר לו? שאלתי שאלה, אינני מבקש אפילו תשובה. רבותי, תכבדו קצת את עצמכם. סגן השר פנחס גולדשטיין, בבקשה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. החברים הטובים מצדי, יקשיבו בבקשה.

מאחר שהושמעו ההערות הללו, מאחר ששמעתי את דברי ידידי הטוב חבר הכנסת חסיין פארס, הלכתי ללשכת שר האוצר, ואני רוצה לומר שלושה משפטים: א. התקיימה הבוקר פגישה בין נציגי העדה הדרוזית הנמצאים פה ובין שר האוצר — — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
איזה נוהל זה?

השנים האחרונות היישובים הדרוזיים, במסגרת תקציבי הפיתוח המוקצים עלידי משרד הפנים, ואני מדגיש: עלידי משרד הפנים — כיוון שאני אגיד איפה עומדת הבעיה האחרת במקומות אחרים — תקציב הפיתוח שעומד רק לרשות הרשויות הדרוזיות — 15 מיליון שקל לשנה — הוא אפליה לטובה לעומת ערי הפיתוח. 65,000 בני העדה הדרוזית, שזה סך כל האוכלוסייה של כל היישובים הדרוזיים, מקבלים 15 מיליון שקל מענק פיתוח מתקציב משרד הפנים, זה דבר שאין לו אח ורע ברשויות המקומיות היהודיות ובערי הפיתוח, ואני לא מדבר על הרשויות המקומיות הגדולות, שאינן מקבלות כלל כספים ממשרד הפנים, אלא אני מדבר על ערי הפיתוח כקו העימות ועל כל יישוב סמוך. הזכרתם את שלומי. שלומי לא מקבלת תקציב פיתוח ממשרד הפנים באותו סדר-גודל שמקבלות הרשויות המקומיות הדרוזיות.

שושנה ארבל-אלמוליו (המערך):
אין להן הכנסות.

מוחמד מיעאר (הרשימה המוקדמת לשלום):
הם יכולים ללכת הביתה — — —

שר הפנים א' דרעי:

רבותי, בעוד חמש דקות אסיים את דברי ואבהיר את כל התמונה. חובתי כנציג הממשלה, כשר הפנים, להראות גם מה אנשי המשרד עשו. זוהי חובתי כלפיהם. אי-אפשר להציג תמונה ולהגיד שלא נעשה דבר. מי שמציג תמונה כזאת מעוות את האמת, ויש חשש שהאינטרסים שלו הם לא בדיוק כאלה שבאים לפתור את הבעיה של העדה הדרוזית.

אני מסכים עם חלק גדול מהדברים שנאמרו כאן, אבל בואו נציג את התמונה בצורה אמיתית, כיוון שאמרת מראש שיש הרבה מה לעשות ועדיין לא הגענו לאמצע הדרך.

יש שלוש בעיות שאנו צריכים להתייחס אליהן: תקציבי פיתוח, תקציבים רגילים וכיסוי הגירעונות. זרקו לחלל האוויר את הסכום 15 מיליון שקל, שהוא היום סכום החביבה של העדה הדרוזית לכיסוי גירעונותיה. רבותי, במסגרת תוכנית ההסדר שעשינו לרשויות המקומיות, לא כל הרשויות המקומיות היהודיות היו בפנים, אבל כל הרשויות המקומיות הדרוזיות היו בפנים. במסגרת זו, במהלך שנת 1990, כוסה סך של 29.5 מיליון שקל לכלל העדה הדרוזית. כדי לגמור את ההסדר חסר סכום של 1.6 מיליון שקל. הכסף הזה נמצא, אבל הדבר לא מתבצע בגלל בעיה טכנית עם הבנקים — חתימה של החשב הכללי. 15 מיליון שקל, הסכום שמוזכר פה, אין לו קשר להסדר כיסוי הגירעונות של העדה הדרוזית.

מאין צץ הסכום של 15 מיליון שקל? לצערי, אני חייב להתייחס לסכום הזה, ואני שומע אותו לראשונה רק בשבועות האחרונים. ראשי הרשויות המקומיות שהופיעו לפני אמרו לי, שהשר מגן ושרים אחרים הבטיחו להם, לבד מכל מה שאמרת, כיסוי גירעונות שביצענו בסכום של 29.5 מיליון שקל, תקציב פיתוח במהלך שנת 1990 בסכום של 15 מיליון שקל. נוסף על כך הבטיחו להם עוד 15 מיליון שקל תקציב לפיתוח, מתקציב האוצר. הבטיחו את זה לשיח' אמין טריף ולאנשים אחרים, ועל-סמך הבטחות אלה הם ביצעו גירעונות של 15 מיליון שקל. חידה בעיני אף ראשי הרשויות המקומיות הדרוזיות ידעו לחלק ביניהם, על-סמך הבטחה, את הגירעון והגיעו ל-15 מיליון שקל. אין לי תשובה על כך. אבל זה הסיפור של 15 מיליון השקל. קודם-כול נציג את הדברים כהווייתם. זה לא קשור לגירעונות של ההסדר. כפי שאמרת, הגירעונות כוסו, חוץ מ-1.6 מיליון שקל. לצערי הרב, בעיירות הפיתוח ובחלק

לא שנפגעת אישית מהעניין, אני חושב שזה היה תקדים מסוכן מאוד.

אורה נמיר (המערך):

זה קורה עכשיו בכנסת כל יום.

שר הפנים א' דרעי:

היות שאני לא חבר הכנסת, אני פטור מלהתייחס לנקודה זו.

אורה נמיר (המערך):

הוותיקים יודעים את זה.

שר הפנים א' דרעי:

אגיד מראש מה אני לא אגיד. אני לא אתחרה בחברי הכנסת שדיברו לפני, שבתוקף תפקידם, ואינני מתלונן עליהם, פטורים מלשאת באחריות ולתת פתרונות מעשיים. הם גם לא מצויים אולי בעובי הקורה ולכן קל להם להגיד: לא נעשה דבר, מה יקר וגדולה מגיע לעדה הדרוזית ועד כמה לא עושים מספיק.

אני גם לא אוכל להתייחס למה שקרה לפני 20 שנה ולפני 30 שנה, ומה קרה לפני 15 שנים ועשר שנים. אוכל רק להגיד מה נעשה בשנים האחרונות, מה עדיין לא נעשה ומה הן הבעיות היום.

אם אנחנו באמת רוצים להגיע למיצוי האמת ולפתרון האמיתי של בעיית העדה הדרוזית, של היישובים ושל המועצות המקומיות שלהם, אנחנו חייבים גם לדעת מה נעשה בשנים האחרונות, כיוון שבלעדי זה, לדעתי, נחטא לאמת וגם לפתרון; אם אנחנו מתחילים מאפס, לצערי, גם הוא יישאר בגדר הבטחה ולא יתממש הלאה.

מצטטים כאן את החלטת הממשלה 373 בדבר שוויון ליישובים הדרוזיים כמו לשכנים שלהם, ערי הפיתוח, או ליישובים שנמצאים בקרבתם. כמעט כל הדוברים, או כל הדוברים שעלו לדוכן לפני אמרו, שהחלטה זו של הממשלה לא בוצעה כלל ולא נעשה דבר. יחידה מזו, היו מי שאמרו שהקיפוח והמצוקה נעשים ביתר שאת וביתר עז, והראיה — ראשי הרשויות המקומיות ונכבדי העדה שנמצאים כאן.

רבותי, אנחנו מדברים על שוויון לערי הפיתוח. השנה ישבו פה פעמים מספר גם ראשי ערי פיתוח וגם נכבדי ערי הפיתוח. אף אחד לא אמר שלא נעשה לערי הפיתוח דבר, מקפחים אותם ולכן הם יושבים כאן. יש להם מצוקה.

אני מוכן להשתתף בדיון בוועדת הכספים ולהציג שם את הנתונים. אמרת את זה גם לראשי המועצות המקומיות הדרוזיות. ראשי המועצות המקומיות הדרוזיות טוענים, שבשלוש השנים האחרונות או בארבע השנים האחרונות לא חל שיפור משמעותי. השיפור אומנם לא מספיק, אני לא יכול לומר שאנחנו כבר באמצע הדרך, ואני אומר בפירוש: לצערי הרב, אנחנו לא עומדים בהחלטת הממשלה מבחינת לוח הזמנים של שוויון בחמש שנים. אחרי ארבע שנים שבהן היינו צריכים לעשות 80% מהעבודה, לא עשינו 80% מהעבודה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כמה עשייתם?

שר הפנים א' דרעי:

תן לי לסיים את דברי. אני אעלה את הדברים בצורה הגלויה ביותר. אנחנו לא מסתירים דבר.

אינני רוצה להיכנס למספרים. אני יכול להגיד, שבשלוש

שר הפנים א' דרעי:

היה חשוב לי להבהיר את הנקודה של 15 מיליון השקלים. רבותי, חברי הכנסת, מה הבעיה באמת? מה אנחנו צריכים לעשות היום, כממשלה, כדי להגיע ליישם את החלטת הממשלה במלואה? אמרתי: בתחום כיסוי הגירעונות, מה שאני יכול להגיד בוודאות מוחלטת: מיליון ו-600,000 שקל, וזה מתבצע בימים הקרובים, וזוהו גמרנו את הגירעונות המוכרים עלידינו. אמרתי וגם כתבתי במסמך לשר האוצר: היות שיש טענה של העדה הדרוזית על 15 מיליון שקל, שלטענתם הוצאו על-סמך הכטחה, אנחנו, משרד הפנים, נבדוק את העניין. ברור שלא נחלק את הכספים לפני שבדקנו את העניין, אבל הטענה הזאת קיימת וצריך לפתור אותה. אי-אפשר להשאיר אותם עם גירעון של 15 מיליון שקל, גם אם הוא נעשה שלא כדין.

לגבי התקציבים הרגילים: פה צריך להבין איך בנוי תקציב רגיל של רשות מקומית. מענק משרד הפנים הוא חלק לא-גדול מההוצאה של רשות מקומית פר נפש. אם לוקחים מענק פר נפש, ממוצע של הרשויות הדרוזיות מול ממוצע של המועצות המקומיות, הפער לא גדול, ההבדלים הם קטנים מאוד. לא הייתי מציע לקחת יישוב מול יישוב סמוך, אלא אני חייב לעבוד בממוצעים של מועצות מקומיות. אבל זה לא מדד אמיתי, זה טוב בתור תשובה כדי לצאת ידי חובה. המדד האמיתי, כדי לדעת אם יש שוויון, הוא ההוצאה לנפש. ההוצאה לנפש היא השירות שהתושב מקבל. ההוצאה לנפש מורכבת ממענק משרד הפנים, שהוא חלק לא-גדול, השאר — ממשרדים ייעודיים — החינוך, הרווחה, והיום מרכיב חשוב הוא ההכנסות העצמיות. ההכנסות העצמיות הן ארנונה, המתחלקת לארנונה למגורים, שזה מרכיב לא-גדול, ובעיקר זו ארנונה לתעשייה, מלונאות ובתי-מסחר. כל מי שמכיר מה קורה בעדה הדרוזית יודע שביישובים שלהם אין כמעט המרכיב הזה. נעשה מאמץ גדול של ראשי הרשויות בשנים האחרונות — ואני מברך אותם על כך — ושל משרד הפנים, שעמד על כך שיש לכסות את הפער בהכנסות עצמיות של המגורים. יש מאמץ גדול, ויש היום תופעות קשות מאוד של ניתוקים מים, של ציוד עיקול, כדי לעמוד במכסה של ארנונה למגורים. אבל אי-אפשר לחלוב את הפהרה הזאת בלי סוף; יש גבול למה שאפשר לגבות ממגורים. הפתרון היחיד כדי להגיע לשוויון: חייבים לקחת את המרכיב של ההוצאה לנפש, ובו הפער הוא גדול. אם אנחנו לוקחים 65,000 נפש שנמצאות ברשויות הדרוזיות, ואני לוקח מולם 65,000 נפש שנמצאות ברשויות של עיירות הפיתוח, הפער בהוצאה לנפש הוא 66 מיליון שקל.

הכנו תוכנית, והגשנו אותה לשר האוצר אתמול — ועל זה מתקיים היום דיון במשרד האוצר — כדי להגיע לשוויון בהוצאה לנפש. אי-אפשר להקים בתוך יום אחד תעשייה ובתי-מלון, הדבר לא-רצוני. לקחנו גם על עצמנו נטל, על דעת ראשי הרשויות הדרוזיות, שנבדיר את ההכנסות לנפש אצל הרשויות הדרוזיות. נעשה מאמץ מיוחד, נישא גם בנטל, אבל סכום של 48 מיליון ו-750,000 שקל — חייבים להגדיל אותו במענק לנפש כדי להגיע לרמה של הוצאה לנפש. אנחנו הצענו, על דעת ראשי הרשויות הדרוזיות — אנחנו יודעים את המצוקה של התקציב השנה — לעשות את זה במהלך שלוש שנים. פירושו, כל שנה תוספת תקציב של 16 מיליון שקל בתקציב הרגיל. זה לא הרבה, אבל זה יגיע לרמה של שוויון מוחלט בתקציב הרגיל בהוצאה לנפש. זה נושא אחד.

הנושא השני — הפיתוח: רבותי, כל תקציבי הפיתוח שאנחנו נותנים לרשויות הדרוזיות — — —

מהגזר הערבי עדיין יש בעיה קשה יותר של כיסוי גירעונות כדי לגמור את ההסדר. דווקא ברשויות המקומיות הדרוזיות עשינו כמיטב יכולתנו, ושם לא כל ההסדר בוצע על-ידי הלוואות אלא חלקו על-ידי מענק של משרד הפנים, כיוון שהבנקים לא רצו להעמיד לרשותן הלוואות. זה אשר ל-15 מיליון שקל, כדי שנדע על מה מדובר.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אלה הבטחות של שרים.

שר הפנים א' דרעי:

הבטחות של שרים. אם התביעה היתה: הבטיחו לנו 15 מיליון שקל, אנחנו רוצים את הסכום הזה — זה היה לגיטימי. מי שמבטיח שישלם, אם הממשלה הבטיחה, שתשלם. בפרט שזה מוצדק, כיוון שגם 15 מיליון שקל לא מספיקים כדי לכסות את הפער. אני אומר: תגיד מה הם הנתונים, כמה כסף חסר. אבל אני כשר הפנים אמרתי להם את זה, וחבר הכנסת הנכבד היה ביום ראשון בישיבה. לא מקובל עלי שכאים ואומרים: הבטיחו לנו 15 מיליון שקל. לאחר שהגענו אתם להסדר, ויש התחייבות חד-משמעית ששוב הם לא ייכנסו לגירעונות בלי שיש חבר — תקציבים בלתי רגילים — ובלי שיש תקציב מאושר. להגיד לי שעשו גירעון של 15 מיליון שקל על-סמך הכטחה? אני שואל שאלה אחת: איך חולקו הגירעונות האלה? ישבו חכמי התורה של העדה והחליטו איך לחלק את הגירעון הזה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני אתן לך תשובה. אתמול נמסר לנו בוועדת הפנים על-ידי שר הכלכלה, שנכון לסוף 1990 היה הגירעון בכל הרשויות 8,750,000 שקל. מאז דצמבר ועד היום, אף שהמועצות עשו מאמץ אדיר שלא להגדיל הוצאות, הוא הצטבר ל-15 מיליון שקל. זה לא ממני, לא מהם, זה ממשרד ממשלתי.

שר הפנים א' דרעי:

מי שהבין את דברי ואת מה שלא אמרתי בדברי הבין את מורת רוחי ממה שקורה, כששרים מבטיחים ושרים אחרים בורקים תקציבים, כשאין להם הכלים לכך והם לא מסוגלים. אחרי כן באים לפתח משרד הפנים ואומרים: תכסו את הגירעונות שלנו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

שר הפנים א' דרעי:

לא, אני לא מוכן. בסוף דברי.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש לי בקשה: יש ארבע הצעות אחרות, וזו ההזדמנות של ארבעה אנשים לשאול שאלות.

שר הפנים א' דרעי:

בסוף דברי אני מוכן לענות על שאלות.

הי"ר ש' וייס:

לא.

שר הפנים א' דרעי:

איך שאתם רוצים.

הי"ר ש' וייס:

יש לנו סדריום גדול.

להצעות אחרות. אין שאלות, יש פרוצדורה. אי-אפשר לרמוס אותה לגמרי. הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת חסיין פארס — חבר הכנסת עמיר פרץ. דקה אחת ממש ולא יותר. בבקשה.

גד יעקבי (המערך):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גד יעקבי, לא הכול מתנהל על-פי ספרך "הממשלה".

עוזי ברעם (המערך):

גם לא על-פי ספרך.

חגי מירום (המערך):

על-פי תשעת ספרך.

הי"ר ש' וייס:

הרבה יותר.

עמיר פרץ (המערך):

אני רוצה לברך את שר הפנים על המאמץ ועל תוכנית העבודה לשנים מספר — לא הצגה של פתרון שהוא כיבוי שרפות, כפי שאנו רגילים לשמוע בעת התמודדות עם מצוקה מקומית, או מצוקה של מגזר מסוים.

אני רוצה להזכיר לשר הפנים, שמרחב התמרון העומד בפני ראשי הרשויות הדרוזיות אינו דומה למרחב התמרון העומד בפני ראשי הרשויות האחרות, של יוזמות כמו גיוס תרומות, צירוף הסוכנות היהודית, משאבים נוספים. ולפעמים ראשי הרשויות הדרוזיות עומדים כביכול כחדלי אונים, וזה לא-נכון.

הי"ר ש' וייס:

לפיכך?

עמיר פרץ (המערך):

אני רוצה במשפט אחד לומר לאדוני שר הפנים: צריך שממשלת ישראל תבין שהיום, בשביל להסביר את פניה של מדינת ישראל המוחזזים נוכח התמונות, שכביכול מדינת ישראל לא יודעת לטפל במיעוטיה, יש לנו הזדמנות להרים את העדה הדרוזית כעטרת לראשנו ולהוכיח שהמיעוטים עבורנו הם דבר חשוב. זאת ההזדמנות שלנו.

הי"ר ש' וייס:

לפיכך, אתה מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חסיין פארס מסדר-היום.

עמיר פרץ (המערך):

לפיכך אני מציע שתתקבל החלטה להעביר להם כסף מחר בבוקר ולא נזדקק להצעות לסדר-היום. תודה.

הי"ר ש' וייס:

לא, אתה לא יכול.

יגאל הורביץ (הליכוד):

מדוע כשאתם הייתם בממשלה לא — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

גם אתה היית שר האוצר.

נואף מסאלחה (המערך):

גם אתה היית שר האוצר.

שושנה ארבלי-אלמוזלני (המערך):
מה הולכים להוסיף להם עכשיו על חשבון שלוש השנים?

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הנושא הזה מתארך מעבר לזמנו, כי הוא באמת חשוב. את ריבית ונאמת.

שושנה ארבלי-אלמוזלני (המערך):

אני רוצה לדעת מה התשובה.

הי"ר ש' וייס:

זה לא שאלון פה.

שר הפנים א' דרעי:

חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלני, כשביקשתי לדבר אתך לא רצית לענות לי. נכון? אמרת שלא אפריע לך. אני לא מחזיר לך את זה, אבל זה פשוט מפריע לי.

בתקציבי הפיתוח עשינו, עם החברה למשק וכלכלה בשלטון המקומי, סקר במשך שנה שלמה. יש על זה ספר, שהוא באמת לדוגמה, מה החוסר האמיתי ברשויות המקומיות הדרוזיות. יש ספר שלם על זה, כל יישוב ויישוב, בכל רמה של תקציבי הפיתוח. הגענו לתוכנית של 150 מיליון שקל, שזה החוסר ברשויות הדרוזיות כדי להגיע לשוויון מוחלט בנושא של התשתיות — הביוב, המים, הכבישים, המדרכות. יש על זה תורה כתובה עד הפרט האחרון. גם פה הנטל הוא: 50% על התושבים ו-50% מתקציבי הממשלה, כיוון שתשתיות במגזר העירוני, רובן ככולן משתלמות על-ידי השתתפות בעלים. אבל גם בגלל המצוקה של היישובים הדרוזיים וגם בגלל הפער הגדול אי-אפשר להטיל הכול על האוכלוסייה. הגשנו גם את זה לאוצר.

אלה שתי הבעיות הגדולות, ואני מקווה שנפתור אותן וניתן עליהן תשובה. על זה אני מקווה שהיו היום דיונים עם האוצר. ראש הממשלה מעורב עד הפרט האחרון בעניין: אתמול — עד השעות המאוחרות של הלילה. לבקשתו, שר האוצר יושב אתם היום, ולפי המידע שנמסר על-ידי חבר הכנסת פנחס גולדשטיין — זה מה שהוא רצה להגיד לי קודם — שעשה עכשיו בלשכת שר האוצר, הרי לאחר שהסתיימה הישיבה אצל שר האוצר יושבים צוותים של אגף התקציבים עם ראשי הרשויות הדרוזיות ועם אנשי המשכרם האחרים ומנסים לתרגם את המסמך שהגשנו להם למספרים. ושר האוצר — כך אומר חבר הכנסת פנחס גולדשטיין — הבטיח לראשי הרשויות שבתוך 48 שעות תיפתר הבעיה.

גד יעקבי (המערך):

איזו סמכות יש לו?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
איזו סמכות?

שר הפנים א' דרעי:

סגן שר החינוך והתרבות.

אני נותן אינפורמציה. מבחינתי, כמשרד הפנים, הבעיה תיפתר כרגע שוועדת הכספים של הכנסת תתכנס ותאשר את התקציב, כיוון שבתקציב משרד הפנים אין הכסף הזה. כשאני אראה שאני מקבל תוספת תקציב לפי הנתונים שנתתי, אוכל להגיד בסמכות מלאה שהבעיה נפתרה.

לכן, אני מציע לחברי הכנסת להעביר את הדיון לוועדת הכספים של הכנסת. תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר. חברי הכנסת, אנחנו עוברים

בוודאי תופתעו, אבל חבר הכנסת חיים אורון מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריר. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

צריך להוציא את ראש הממשלה מההלם של אתמול.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני לא יודע כמה חברי כנסת שמו לב לנתון שמסר כאן שר הפנים. האם דיבר על 63 מיליון שקל הפרש בהוצאה לנפש בעדה הדרוזית. 1,000 שקל פחות לשנה מקבל תושב מדינת ישראל דרוזי לעומת תושב מדינת ישראל לא-דרוזי.

אדוני היושב-ראש, לא מדובר רק במשרד הפנים, אלא בתקציבים ענקיים של משרד השיכון, משרד העבודה והרווחה, משרד התחבורה, משרד החינוך והתרבות. רק כך אפשר יהיה להגיע לסכום של 1,000 הפרש לנפש.

לכן, הדרך היחידה היא לא שמשרד הפנים, מהתקציבים שאין לו, יפתור את העניין, אלא הממשלה בכל משרדיה. 50% מתקציבי הפיתוח מופנים למשרד השיכון, אבל הוא מפתח את הגדה ולא את בית-שאן.

דן תיכון (הליכוד):

עוזב את זה, עוזב את זה. צריך לעזור להם, אבל

— — —
היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון, אנא. הוא הרי כבר סיים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת דן תיכון, האמן לי, אין אפשרות למלא את החלל שנוצר במשך 43 שנה באשמת כולנו. אין אפשרות לעשות זאת ללא התגייסות של כל משרדי הממשלה, כי המספרים, שמסר אותם כאן שר הפנים, הם כתב אשמה נורא כלפי החברה הישראלית.

היו"ר ש' וייס:

לפיכך אתה מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריר. תודה רבה. חבר הכנסת אברהם שוחט מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי. בבקשה.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהבעיה של השלטון המקומי הדרוזי מתחלקת לכמה סעיפים, וחובה על ממשלת ישראל בהחלטתה, וחובתו של הבית הזה בהסכמתו, לתת דרך לפתרון הבעיה.

יש בעיה בתקציב השוטף, יש בעיה בוודאי בתשתיות ובהשקעות מתקציבי פיתוח, ואסור לערוב בין הדברים. חובתו של משרד הפנים, כאמצעות כספים שיעמדו לרשותו, לעשות תוכנית רבי-שנתית לפיתוח, כדי שתמונות של ביוז הזורם ברחובות, תמונות של בתי-ספר במחסנים ובבתים טרומיים, שלא מתאימים למטרת חינוך, אכן ייעלמו ולא יהיו עוד באופק שלנו ובחזית הראייה שלנו.

אני רוצה להגיד מלה לידידי חבר הכנסת עובדיה עלי, שכן הוא מסמן מבחינתי את הגישה לעניין. אני מסכים למה שאמר חבר הכנסת ריבלין, שאיש לא יכול להתנקות מהבעיה, שהיא באמת בעיה ארוכת ימים ולא נולדה היום או הבוקר. אבל אני חושב, שמספר שנים רב, חבר הכנסת עובדיה עלי, מפלגתך נמצאת בשלטון, כ-14 שנים, אם אינני טועה, וחובה עליך, כחבר הכנסת, לא רק להשתתף בדיון פה כאשר היצעים

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הורביץ, חבר הכנסת עמיר פרץ, אתה סיימת, תודה רבה.

מכיוון שהשר הציע להעביר לוועדה, כל בעלי הצעה אחרת — המשמעות היא להסיר. לכן יכול להיות שמוסרים הצהרה אחרת, אבל ההצעה היא להסיר.

חבר הכנסת יוסי גולדברג, אתה מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מוחמד נפאע, בבקשה. לרשותך דקה אחת. אנא שמרו על הזמן.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לברך את העדה הדרוזית ואת נציגיה הנמצאים כאן ביציע האורחים. ברוכים הבאים.

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת נפאע מטעם אחד: יש חשיבות ממדרגה ראשונה לכן שחברי ועדת הכספים ישבו ברגעים אלה וידונו בבעיה ויימצא לה פתרון. זו בעיה שכולם מכירים בה, ואין שום סיבה שהיא לא תיפתר מייד, ואז נוכל להזמין את נכבדי העדה שיכואו להאזין לדיונים אחרים ולא דווקא להימצא כאן בבניין הכנסת בעת משבר.

אני בטוח שחברי אכן ינהגו כך והבעיה תיפתר במהרה. לכן אני מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת נפאע מסדרהיום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. נותרו לך אפילו שלוש שניות. אני מבין שחבר הכנסת גולדברג מסכים להצעתו של חבר הכנסת נפאע, אבל מציע להסיר אותה.

חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו, את הצעתך מבקש להסיר חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בשנת 1987 נתקבלה בממשלה החלטה על שוויון זכויות לעדה הדרוזית. לאמור, ממשלת האחדות הלאומית ראתה שעד אז לא היה שוויון, ואשמות במצב שאליו נקלענו — כל ממשלות ישראל.

לא צריך היה להעלות את הנושא הדרוזי דווקא בשל השביתה. היה לי הכבוד להיות שותף לנשק עם האחים הדרוזים בזמן שירותי בצה"ל.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שצריך למלא את החלטת הממשלה המדברת ב-167 מיליון לחמש שנים. צריך לבוא ולראות כיצד ניתן לפתור את הפער שבין הארגונים שהרשויות המקומיות יכולות לגבות לבין יכולתן לתפקד כמו כל עיירה. עיר ומקומה במדינת ישראל. הגיע הזמן שאנחנו נדאג לנושא הזה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את הצעתו של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו מסדרהיום של הכנסת ולהעלות את הנושא על סדרהיום של הממשלה, ומייד.

היו"ר ש' וייס:

פה יש אפילו הנמקה פרוצדורלית.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — —
היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיעארי, אנא.

מלאים, אלא חובה עליך ללכת מכאן למשרדו של שר האוצר ולא להרפות עד שהבעיה תיפתר באופן אמיתי.
מטעמים פרוצדורליים, אני מציע להוריד את הצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי.
עובדיה עלי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעיר.

היו"ר ש' וייס:
אומנם זה לא זמן להודעה אישית, אבל ארשה לך בקיצור נמרץ, שליש דקה, כי אנחנו חורגים מסדר-היום יותר מדי.
עובדיה עלי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, ראשית, אני מסכים לדברים של חבר הכנסת שוחט. אילו האזנת ברוב קשב לדברי, בוודאי היית שומע את הביקורת שלי גם על הממשלה הנוכחית בסוגיה הזאת.

הטפת המוסר שלך איננה במקומה, כי אני יזמתי, בין היתר, את הדיון הזה; אני יזמתי פגישות עם ראשי הרשויות; אני יזמתי היום דיון בוועדת הכספים בעניין הצעה שלי; אני קיימתי דיון בוועדת הפנים בסוגיה הזאת.

קריאה:
מה יצא מזה?
עובדיה עלי (הליכוד):
אני מקווה שכל הפעילות הזאת תביא לכך שכולנו יחד נוכל לפתור את הבעיה.
חגי מירום (המערך):
תצטרף להצעה שלנו כשבוע הבא.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. יש חמש הצעות להסיר את ההצעות לסדר-היום ויש הצעה של שר הפנים להעביר את הנושא לטיפול של ועדת הכספים.

קריאה:
ההצבעה תהיה ביחד?
היו"ר ש' וייס:
ודאי שביחד.
חבר הכנסת פארס, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הכספים?
חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת מוחמד נפאע, האם אתה מסכים?
מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר ש' וייס:
חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזילינו, האם את מסכימה?
שושנה ארבלי-אלמוזילינו (המערך):
כן.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת יוסי שריד?
יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת עובדיה עלי?
עובדיה עלי (הליכוד):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה כצוותא על כל ההצעות. הצבעה בעד פירושה הסכמה שהנושא יועבר לוועדה. בבקשה להצביע, הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 34
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום — אין
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים
נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
אני מודיע על התוצאה: 34 חברי כנסת בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא עבר לטיפול של ועדת הכספים. תודה רבה, חברי הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):
אני רוצה להודיע, אדוני היושב-ראש, שהדיון בוועדת הכספים בנושא זה החל כבר לפני כ-20 דקות, בשעה 13:00.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, מודיעים כאן שהדיון בוועדת הכספים כבעיה זו החל כבר בשעה 13:00, באישור יושב-ראש הכנסת. לפיכך, אם יש כאן חברי ועדת הכספים, הם יכולים להצטרף. מספרנו במליאה אומנם יקטן, אבל אנחנו כולנו בוודאי יודעים מדוע.

ה. הצעה לסדר-היום שחרור נכסי הווקף המוסלמי במדינת ישראל

אני מבקש מחבר הכנסת דן תיכון שלא להתחיל את הישיבה כאן. נמתין חצי דקה עד שאורחינו יעזבו את היציע, כמובן מרצונם. ואחר כך נמשיך.
סגן שר האוצר אמור להשיב, לפיכך אנו מבקשים את הקשבתו.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: שחרור נכסי הווקף המוסלמי במדינת ישראל — הצעה לסדר-היום מס' 4731 של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. בבקשה, חבר הכנסת, יעלה ויבוא.

בשנת 1967 מונו על-ידי הממשלה ועדי נאמנים לניהול נכסי הווקף בחמש ערים מעורבות: עכו, חיפה, יפו, לוד ורמלה. נכסים שהיו תחת הנהלתה של המחלקה המוסלמית במשרד הדתות וכן כמה נכסים שהיו תחת הנהלתו של האפוטרופוס לנכסי נפקדים שוחררו ונמסרו לוועדי הנאמנים. הנכסים שנמסרו לוועדים אינם עולים על 5% מכלל נכסי הווקף המוסלמי במדינה.

בראשית שנת הכספים 1973 החליטה הממשלה לשחרר את כל נכסי הווקף בחמש הערים המעורבות כדי שלא יצטרך האפוטרופוס להשלים את הגירעונות בתקציבי הוועדים, אולם החלטה זו טרם בוצעה.

בעבודתם של הוועדים הממונים נמצאו ליקויים רבים, שגם דוחות מבקרי המדינה נגעו בהם. הם גם אינם זוכים לאמון המוסלמים, והדימוי שלהם הוא: חותמת גומי לאישור הפקעות ולחיסול הנכסים, ולא נציגים אמיתיים של המוסלמים.

בכל רחבי המדינה קיימים מסגדים ובתי-קברות מופקעים ומחוללים. מסגדים ביפו, בקיסריה, בבאר-שבע, בצפת, באל-חמה הפכו לכארים או למוזיאונים. מסגדים אחרים מוזנחים ומושחתים, ולא הותר למוסלמים להיכנס אליהם — בטבריה, בעכו, ביפו ובמקומות אחרים.

בתי-קברות בערים שונות חוללו. כבישים ובניינים הוקמו עליהם. בבאר-שבע מונעים מהמוסלמים לשפץ את בית הקברות ולקיים חפלות בבית-המסגד המקומי. בית-הקברות אל-אסתקאלל בחיפה חולל, ולא מתירים למוסלמים להשתמש בו כבתי-קברות. בית-הקברות בטירת-הכרמל נפגע על-ידי חפירות שנעשו לאחרונה, ומצבו מחייב גידור ושיפוץ מיידיים.

אדוני סגן שר האוצר, בעיה זו היא בעיה כאובה, ואתה, כאיש דתי, צריך להבין לנפשם של המוסלמים. יש למנוע המשך חילול המסגדים ובתי-הקברות. קיים צורך מיידי בשחרור נכסי הווקף ובהחזרתם למוסלמים. השחרור ימנע המשך חילול המקומות הקדושים למוסלמים ויחזיר את הנכסים למוסלמים, ישפר את האווירה בין שני העמים במדינה ויסייע בהפגת המתח שמקורו במרידות הנובעת מהמשך ההפקעה. צעד כזה יתרום לקידום האוכלוסייה הערבית ויעמיק את ההבנה והדריקיום בין שני העמים.

בגלל הדימוי הרע של ועדי הנאמנים, אשר עבודתם לקחה בשיבושים רבים, וכתוצאה מכך התרבו הטענות של המוסלמים נגד ועדי הנאמנים, הועלו דרישות חוזרות ונשנות להחלפתם באנשים נבחרים ואמינים. חלק מהוועדים פוטר, התפטרו או נעצרו, ואחד מהם אף נרצח על רקע של האשמות וסכסוכים רבים. התנהגותם גרמה לסיכוכים קשים ולפילוגים משמעותיים ולהאשמות בתוך האוכלוסייה הערבית.

יש לפעול לשחרור נכסי הווקף המוסלמי ברחבי המדינה ולמסירתם לוועדים נבחרים ביישובים השונים. לצערי הרב, עד היום כ-95% מנכסי הווקף המוסלמי טרם שוחררו, ובהם קרקעות, מסגדים והקדשים שונים.

המוסלמים וכלל האזרחים הערבים במדינה סובלים ממחסור חמור במבנים למוסדות חינוך, במבני ציבור לצורכי דת וחברה, בפיתוח חשיתי כלכלי, תעשייתי, בכספים למטרות צדקה, במענקים לסטודנטים ולתלמידים ולמטרות חברתיות אחרות וככספים לרשויות המקומיות שההכנסות מהווקף יכולות לסייע בכיסוי הגירעונות שלהן.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני גם רוצה לאחל הצלחה לאחים הדרוזים במאבקם, ושאכן ישיגו את מה שהם רוצים להשיג.

הי"ר ש' וייס:
שום נושא יהודי לא איחד כך את הכנסת. את זה אני אומר לזכותם של החברים הדרוזים.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מקווה שזה יאחד את הכנסת והממשלה בעשייה, ולא רק בקבלת החלטות, כי כבר התקבלו כמה החלטות בממשלה ובכנסת בנושא הזה, אבל עדיין לא חלה התקדמות מעשית.

הי"ר ש' וייס:
נקווה שזה יסתדר.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב-ראש, בכל רחבי העולם הערבי שומרים השלטונות על הקדשי היהודים. במצרים מציבים שמירה מיוחדת על בתי-הכנסת היהודיים, ואפילו שינו תוואי של כביש ראשי מפני שהיתה סכנה שהוא עלול לעבור בחלק מבתי-קברות יהודי. בארצות הערביות האחרות שומרים מכל משמר על הקדשי היהודים. אפילו בעירק מקציבים תקציבים מיוחדים לשיפוץ ולשמירה של בתי-כנסת ובתי-קברות יהודיים. בצרפת השתתפו הנשיא מיטראן עצמו וגדולי האומה בהפגנה גדולה בעקבות חילול בתי-קברות יהודי.

לצערי הרב, כאן, במדינת ישראל, הופקעו נכסי הווקף המוסלמי לפי חוק נכסי הנפקדים משנת 1950 והועברו לרשות האפוטרופוס על נכסי נפקדים. הפקעה זו התבססה על הטענה, שעם קום המדינה נפקד הוועד המוסלמי העליון מן הארץ. לפי חוקי האסלאם, נכסים אלה מוקדשים לכלל המוסלמים ואינם בבעלות פרטית. ההפקעה לא היתה צודקת והיא מנוגדת לכל היגיון בריא. המוסלמים חיו וממשיכים לחיות כארץ. יושב-ראש הוועד עזב את הארץ בשנת 1937, ומרבית חברי הוועד נפטרו לפני קום המדינה. לכן גם ההנחה שהם נפקדים מוטעית מיסודה.

נכסי הווקף נועדו לשמש לטובת המוסלמים. ההפקעה פגעה באינטרסים החיוניים של המוסלמים, המהווים כ-80% מכלל האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל. כל העדות האחרות נהנות מניהול ענייני הווקף שלהן, דבר שמאפשר להן לנצל את הנכסים וההכנסות מהם לטובת הקהילה. המוסלמים במדינה הם היחידים שאינם נהנים מניהול נכסי הווקף שלהם ואינם זוכים ליתרונות הנובעים מכך.

כספי הווקף שימשו לפני קום המדינה לטיפול בכעיות החיוניות של המוסלמים. הכסף נוצל לצרכים הומניטריים וחברתיים, כמו: עזרה לקשיש, למטרות חינוך, לאחזקת בתי-ספר יסודיים ותיכונים, לשיפור שירותי הבריאות, לעזרה בהקמת פרויקטים חקלאיים, להקמה ואחזקה של בתי-יתומים ולטיפול במסגדים ובמקומות הקדושים. ההכנסות מהווקף שימשו חלק אינטגרלי של כלכלת התושבים. על-ידי ההפקעה נפגע אחד המקורות העיקריים לשיפור השירותים, דבר שגרם ליידה ברמת השירותים בתחומים שהווקף נהג לטפל בהם. לדוגמה: ווקף אל-ג'זאר בעכו, שיתן בשנת 1784, כלל מסגד, בית-ספר לשריעה, שווקים, בתי-מרמץ ציבוריים וכו'. לווקף היתה השפעה חיובית על שגשוג העיר. לאחר ההפקעה הפסיקו המוסלמים ליהנות ממרבית היתרונות שקיבלו במשך דורות רבים.

לצער, עם כל ההבנה לנושא, אני חושב שאין מקום לקיים דיון במליאה בהצעה זו.

היו"ר ש' וייס:

האם אדוני מציע להסיר את ההצעה?

סגן שר האוצר י' עזרן:

כן.

היו"ר ש' וייס:

אסור לי להתערב, אבל בכל זאת: אני חושב שהתוכן של דבריו היה חיובי כל-כך, וזה היה מהלך משלים מאוד לו הסכמתי.

הצעה אחרת לחבר הכנסת מסאלחה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מה בכלל הבעיה? אתה מסכים עם כל הדברים שאמרתי, אז למה לא תסכים להעביר את זה לוועדת הפנים?

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני דיברתי על מסגדים ובתי-קברות. אתה דיברת על כל נכסי הווקף. זה ההבדל בינינו, לצערי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו נצביע.

חבר הכנסת מסאלחה, יש לך הצעה אחרת. בבקשה.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כפי שהעיר היושב-ראש, הרברים שלך, סגן השר עזרן, היו ברורים, ואתה מציע להסיר את ההצעה. אני לא רוצה לעשות הקבלות לגבי מה שקרה עם החברים הדרוזים, אבל אני רוצה לומר, שאנחנו מדברים על הווקף המוסלמי ועל בתי-הקברות המוסלמיים, וגם בידי יש מסמכים על בתי-הקברות, שבשטחם יש אוטוסטרדות. שר הדתות טיפל בזה, והוא נתן לי רק תשובות חלקיות. בתי-הקברות שלנו קדושים לנו כמו שבתי-הקברות היהודיים קדושים ליהודים.

אלוהים אדירים, אני רוצה להביא דוגמה. אין עיני צרה באחי הנוצרים, ואני שמח כמה שנעשה. בנצרת לבד יש ווקף נוצרי, ואני שמח על כך יותר מכולם. אז רק הווקף המוסלמי מוחרם? למי זה עוזר, ליהדות?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, הרי זה מה שחבר הכנסת מסאלחה מנסה להשמיע.

נואף מסאלחה (המערך):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים. אדוני סגן השר, נעביר את זה לוועדת הפנים של הכנסת, נביא לשם מסמכים ונדון בזה, וגם סגן השר יביא את ההצעות שלו. תודה רבה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
יש לי הערה.

היו"ר ש' וייס:

אני מצטער, אי-אפשר. יש פרוצדורה מסוימת, חבר הכנסת מיעארי. אני מבין לרוחק, אבל אני מוכרח להקפיד על הפרוצדורה.

שחרור נכסי הווקף ומסירתם לוועדים מוסלמיים נבחרים יביאו לפתרון צורק של בעיה כאובה שהיא מקור למרידות. הכנסת הווקף יכולות לתרום לקידום האוכלוסייה הערבית במדינה, שהיא חלק אינטגרלי מהאוכלוסייה של מדינת ישראל.

העלאת רמת החיים של האוכלוסייה הערבית תצמיח פירות מבורכים לכל אזרחי המדינה. שחרור נכסי הווקף ומסירתם לוועדים נבחרים ושמירה על הקדשי המוסלמים במדינה יתקנו עוול מתמשך ויגבירו את ההבנה בין שני העמים, ויורידו סיבה המעיבה על מערכת היחסים ביניהם.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת דראושה. אני מזמין עכשיו את סגן שר האוצר להתייחס להצעה לסדר-היום. בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

כבוד היושב-ראש, חברי הבית, עלי לציין שאני מכיר בכמה עובדות חשובות שציין כאן חבר הכנסת דראושה, ואכן ראוייה לשבח ולהערכה העובדה שבמדינות ערביות-מוסלמיות שומרים עד היום על המקומות המקודשים ליהדות, אף שהקהילות היהודיות כבר עזבו. לצערי, אינני יכול לומר דבר זה לגבי מדינות אחרות, ודי לחכימא ברמיזא.

נכון ששלטונות מצרים הסכימו לעקוף את בתי-הקברות, אבל אני רוצה לציין שהדבר ייעשה במימון יהודים אורתודוקסים מחוץ-לארץ. אמרתי זאת רק כדי להביא את הדברים לידיעתך, חבר הכנסת דראושה. אני לא ממעט, חלילה, מחשיבות ההחלטה ומהרצון הטוב לעשות זאת, אבל הבאתי גם את הפרט הזה לידיעתך.

יואש צידון (צומת):

היינו עדים לרצון הטוב של המלך חוסיין במה שהוא עשה בהרהויות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צידון, הנושא שעל סדר-היום זו מדינת ישראל.

סגן שר האוצר י' עזרן:

חבר הכנסת צידון, לצערי הרב, ראינו את החורבן שהיה שם. אבל היוצא מן הכלל אינו מחזק ואינו מעיד על הכלל. הייתי חייב לומר זאת, כי לאחרונה ביקרנו במקומות כאלה, ועלי לציין לשבח את הראוי לציון לשבח.

לגופו של עניין, עם חקיקת חוק נכסי הנפקדים ב-1950, הועברו כל נכסי הנפקדים, לרבות נכסי הווקף המוסלמי האמורים, לידי האפוטרופוס לנכסי נפקדים שמונה לפי החוק.

ממשלת ישראל נתנה ונותנת את דעתה על הצורך להעביר לניהול בני העדה המוסלמית אתרי קודש כמסגדים ובתי-הקברות וכן נכסי דלא-ניידי שסיפקו הכנסה מספקת לתחזוקת האתרים האלה. הצעות מעין אלו הוגשו כבר לפני שנים, וכמענה להן נחקק תיקון מס' 3 לחוק נכסי הנפקדים בשנת 1965, שעיקרו שחרור נכסי הווקף לוועדי נאמנים.

אני אישית הצעתי לאחרונה שיאפשרו לעמותות לקום, כדוגמת חברה קדישא היהודית, כדי לנהל את האתרים האלה, ואז תבוא הבעיה על תחזוקה, לפי דעתי, בעיקר כמה שנוגע למסגדים ולמקומות קבורה, שיקבלו את כל הכבוד הראוי והמגיע להם בזכות ולא בחסד; גם אפשרות חוקית, וגם אמצעים להחזקה. ההצעה שלי התקבלה בחיוב, ואני אמור לקבל על זה תשובה בזמן הקרוב.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 11
- בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — 13
- נמנעים — אין
- ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נחקבלה.

הי"ר ש' וייס:

בעד — 11, נגד — 13, ללא נמנעים. הנושא לא יידון
בוועדה והוא הוסר מסדר-היום של הכנסת.

1. הצעות לסדר-היום

חוות דעת היועץ המשפטי לממשלה בנושא מכירת בנק דיסקונט למשפחת רקנאטי

משפחת רקנאטי, אשר סירבו לקבל את דוח ועדת החקירה, אשר סירבו לקבל את הכרעת נגיד בנק ישראל, והפעילו לחצים, שאינני רוצה לפרט אותם, על שרי הממשלה. לא היה לחץ שלא היה לגיטימי בעיניהם. רק ברוב קולות החליטה ממשלת ישראל לקבל את המלצת הנגיד: לא פה אחד. כפי שהיה צריך לקרות, כפי שהממשלה עצמה היתה צריכה לנקוט.

גם העמדתם של הבנקאים לדין נבעה לא במעט ממאבקים של כמה חברי כנסת, כי רשויות השלטון לא מילאו את חובתן. בסופו של עניין, כאשר החליטו להעמיד לדין את כל הבנקאים, התברר שכתב-האישום הוא חמור, חמור מאוד. הוא איננו מדבר על עבירות טכניות. הוא איננו אומר: טעו פה ושם. אלא הוא מדבר על הולכת שולל, על גנבה, על זיופים על-ידי בנקאים.

כאשר מוגש כתב-אישום כזה, צריכה לעלות בכלל השאלה, האם ניתן למכור לאותם אנשים את הבנק? בכלל צריך להתווכח על כך? אני רוצה לשאול את סגן שר האוצר, אילו הגיע לכאן אדם שמוגש נגדו כתב-אישום דומה באיזה מקום בעולם, אתה היה מוסיף למכור לו בנק?

סגן שר האוצר י' עזרן:

אתה שוכח דבר אחד — שהיה הסכם. בעיקרון אני מסכים, השאלה נכונה.

חיים רמון (המערך):

אני אגיע להסכם, אדוני סגן השר.

הייתם מעלים על דעתכם למכור? הייתם מעלים על דעתכם לנהל משא-ומתן?

ואז אומרים: מה זה? בכלל מסכן, מה רוצים ממנו? לא רק הוא אשם, יש פוליטיקאים שאשמים, הממשלה אשמה, נגיד הבנק. אני רוצה לשאול אותך, אדוני סגן השר, אילו הצעתי את נגיד הבנק לשעבר, מר מנדלבאום, להיות מועמד לנגיד בנק ישראל, מה הייתם אומרים לי? אתה השתגעתי? זה, מדוח המניות, הוא יהיה נגיד הבנק? הרי כל אלה שהואשמו

דן תיכון (הליכוד):

אתה תראה, זה עוד יקרה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני רוצה להצטרף לפנייה של חבר הכנסת מסאלחה.

הי"ר ש' וייס:

כולנו, אפילו אני פניתי. מיצינו את הפניות. חברי הכנסת, אנחנו עוברים אכן להצבעה.

עבר-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

הי"ר ש' וייס:

אני מוכרח להצביע, כי זה יתפרש — — — אתה מסכים להעביר לוועדה, לפי ההצעה של חבר הכנסת מסאלחה? אנחנו מצביעים. מי שמצביע בעד מצביע בעד העברה לוועדה. מי שמצביע נגד מצביע בעד הסרת הנושא מסדר-היום. אני לא יכול לעכב עוד את ההצבעה. נא להצביע. בעד — פירושו להעביר לוועדה. נגד — פירושו להסיר את הנושא. זו הצבעה מס' 5.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו בנושא: חוות דעת היועץ המשפטי לממשלה בנושא מכירת בנק דיסקונט למשפחת רקנאטי — הצעות מס' 4965 ו-5000, מאת חברי הכנסת חיים רמון ודן תיכון. רשות הייבור לראשון המציעים, חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה. אני לא יכול לומר לך, חבר הכנסת רמון, שהמליאה שלך, אבל העם הצופה בנו בוודאי שלך. אחריו — חבר הכנסת דן תיכון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פרשת מפולת המניות של 1983 היתה אחת העגומות ביותר בתולדות מדינת ישראל, ולא רק מן הבחינה הכלכלית. מהבחינה הכלכלית אין ספק שזה היה כדברי דוח-בייסקי, כדברי בית-המשפט העליון — הכישלון העסקי בקנה המידה האדיר ביותר. זה היה יום-כיפור כלכלי.

אבל מה שחמור לא-פחות הוא מה שקרה לאחר המפולת. לאחר שאירעה מפולת מהסוג הזה, שעלתה למשלם המסים 8 — 9 מיליארדי דולרים, כאשר נחשפו דברים שכבר אז היה ברור שיש להם היבטים פוליטיים, לא היתה ממשלה בישראל. אני מצטער לומר, שבקושי היו חלקים בכנסת שהיו ערים לגודל המפולת.

למרות המפולת, נתנה ממשלת ישראל מאז 1983 גיבוי לאותם בנקאים שהמיטו את האסון הזה על הציבור בארץ, על הכלכלה. עד היום לא התאוששנו. תארו לכם מה היה קורה לו היו לנו היום אותם 9 מיליארדי דולרים, מה היינו יכולים לעשות אתם. אפילו את חוק המשכנתאות מאתמול אפשר היה לממן בכסף הזה.

הממשלה עמדה לצדם, וכל היוזמות לעשות דין צדק ולעשות מהפכה במערכת הבנקאית באו מן הכנסת, לרבות, ואולי בעיקר, הקמת ועדת החקירה המשפטית ברשות השופט בייסקי, שרק לאחריה ניתן היה לשלוח הביתה, להוריד מעל הבמה הכלכלית את ראשי הבנקים.

וגם אז היה אחד שהיה יוצא דופן, היה אחד שהפעיל לחצים נוראים, שלא בחל כמעט בשום אמצעי. היו אלה בני

גם אי-אפשר לומר: אנחנו מענישים אותם מראש. הם יכולים להתמודד ואין שום בעיה.

על החלק הבנקאי יש כאלה שהתווכחו, יכולים להתווכח. אני בא וטוען, שלגבי החלק הבנקאי לא צריך לחכות עד תום המשפט. מדינת ישראל אינה חייבת שום דבר למשפחת רקנאטי. משפחת רקנאטי במשבר המניות לא יצאה נפסדת. גם מניות שהיו לה קיבלו את הפיצוי שכל עם ישראל קיבל. אני זוכר, ב-1983, בישיבת ועדת הכספים, כשאמרתי לנציג משפחת רקנאטי: אתה רוצה דין שווה בין העברין לקורבן — אז הוא התרומם וכעס וצעק: איך אתה מאשים אותי. היום לא אני מאשים אותו, מדינת ישראל מאשימה אותו בכית-משפט. נכון, באיתור; נכון, אחרי עשר שנים — אבל היא מאשימה אותו.

ואז, לצערי, נעשה דין שווה, ועשרות מיליונים קיבלו. במסגרת הפיצוי לקורבנות גם העברין קיבל. לא חייבים, אין שום חובה מוסרית להמתין עד תום המשפט, זו דעתי. גם את החלק הבנקאי אפשר להוציא: להוציא אותו בתוך זמן קצר ולפצל אותו ליחידות קטנות — ועלי-יד כך להגביר את התחרות הבנקאית.

אדוני סגן השר, כך ייעשה צדק, גם כלכלי, גם חברתי, ומעל לכול — גם מוסרי, כדי שדין מי שמעל בקופה בסניף קטן של בנק ומאז הוא פסול לעסוק בענייני כספים ואינו יכול לעבוד בשום בנק לכל ימי חייו, דין זה יחול עליו ועל מי שגנב את כל הבנק.

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת דן תיכון באותו עניין.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה להתייחס לאירוע שקרה הבוקר. אני קורא להסתדרות, למעסיקים ולמשרד האוצר להתכנס עוד היום ולנסות לגשר על פני ההבדלים והדעות השונות ולהציג בפני עם ישראל עוד היום עסקת חבילה מוסכמת. כדי שהמשק יוכל סוף כל סוף לצאת לדרך. אינני מבין את חילוקי הדעות, אינני מסכים לחלק מהטיעונים שהושמעו. נראה לי שיש הסכמה בין שלושת הצדדים, ואני לא מוכן לקבל את הפרשנויות והדקויות שנשמעו הבוקר מעל גלי האתר. אני מקווה שהיום, הלילה, יסתירה העניין לטובת כולנו ללא יוצא מן הכלל, כי המשק שייך לכל אחד מאתנו, והאחריות חלה על כולם.

חלפו שמונה שנים מאז משבר המניות, רבותי. השבוע פרסם משהו נתון חדש, האומר שממשלת ישראל שילמה 8.5 מיליארדי דולר בגין אותו הסכם. עבר חשבנו, אמדנו, הערכנו את הסכום ב-7.1 מיליארדי דולר. אחר כך עלינו ל-7.3 מיליארד. השבוע באו ואמרו לנו לראשונה, שחלפו שמונה שנים והסכום מגיע ל-8.5 מיליארדי דולר.

8.5 מיליארדי דולר אבדו למשק הישראלי ב-1983, והמיליארדים הללו עדיין מחפשים אחראים. אולי זה בעצם סיפורו של המשק הישראלי שאינו צומח, שאינו מתפתח מאז 1973, וביתר שאת מאז 1983, עשר שנים לאחר מכן. בשל אותו משבר אדיר. לו עמדו לרשות הממשלה הסכומים ששולמו בגין אותן מניות, ניתן להניח שניתן היה להשקיע הרבה יותר בכל מה שקשור בחידוש הצמיחה. לצערי הרב, אנחנו עדיין מבוססים באותה ביצה ואינו מצליחים לצאת לדרך. אולי אנחנו המדינה היחידה שבמשך שמונה שנים לא מצליחה להגדיל את התל"ג שלה פר-גולגולת.

חיים רמון (המערך):

ודאי, בצדק. כי אם רקנאטי יכול לקנות בחזרה את הבנק, גם מנדלבאום יכול להיות נגיד בנק מחדש. למה לא? למה הוא יותר טוב? מנדלבאום לפחות חטא במחדל, לא במעשה. עליו לא נאמר ברוח-בייסקי, שהבנקים בהחלטתם "היו הגורם היחיד" — אני מדגיש, היחיד — "שהביאו לוויסות המניות הבנקאיות". לא אני כתבתי, אני מצטט מרוח-בייסקי.

נכון, היו טעויות והיו מחדלים של רשויות שלטון. אני לא בא להגן על אלה, אבל הם כולם בחוץ. הם כולם לא נמצאים עוד ברשויות השלטון.

נכון, עשו הסכם עם בני משפחת רקנאטי, וההסכם הזה אושר על-ידי ועדת הכספים. אני רוצה לומר, אני מצטער על שבגלל חולשת דעת ורצון עז להביא להשוואת זכויות ההצבעה הסכמתי לוותר.

הרי מה קרה? הגישה כמה חברי כנסת, בהם חבר הכנסת תיכון ואנוכי, הצעת חוק להשוואת זכויות ההצבעה, כאן בכנסת. היה ברוך שיש לכך רוב. היה ברוך שזה היה עובר. ואז פתאום הם הסכימו, והם קיבלו הטבות עבור זה. והם גם קיבלו הכטות שלא ימכרו את החלק הלא-בנקאי לתוד ואת החלק הבנקאי לתוד, מה שהיה צריך לעשות אז.

אנחנו בוועדת הכספים, מתוך רצון לשים כבר קץ לעניין — וממשלת ישראל לא תרחה אותו ולא תמשיך. במשך שנה התחננו לממשלה: תביאו את החוק הזה, אל תתנגדו לו. ואז באו ועשו אותו פשרה: בואו ונתפשר עם משפחת רקנאטי, ואתם תסכימו לוותר. לצערי, ויתרנו. זה היה הוויתור היחיד שעשיתי בכל הפרשה הזאת, וגם הוויתור הזה היה ויתור לא נכון, וטעות היה. אבל, לאחר שהוגשו כתבי-האישום לא ברוך שיש פה מצב חדש, מצב שונה? ועדת הכספים היתה תומכת בהסכם הזה אילו הוגש כתב-האישום הזה לפני כן? או אומרים לי: הם צריכים ליהנות. הרי כל משפטן מתחיל יודע, בכל דיני החוזים, כאשר יש שינוי קיצוני כל כך של הנסיבות — ברוך שהממשלה איננה מחויבת עוד להסכם.

אני מקווה שחוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה תשים סוף פסוק לעניין הזה. לא יעלה על הדעת שהמשא-ומתן יימשך. כפי שניסו לרמוז, וינסו בכל מיני טריקים והתחכמויות לעקוף את חוות הדעת הזאת. אני אינני מציע להמתין ולחכות. את החלק הלא-בנקאי אפשר למכור מייד. אין שום בעיה.

סגן שר האוצר י' עוזן:
למי?

חיים רמון (המערך):

תיכף גם אגיד לך למי.

קודם כול, להוציא למכור מייד, על כך אין מחלוקת. כי על החלק הלא-בנקאי גם בני משפחת רקנאטי יכולים להתמודד.

אדוני סגן השר, אתה הרי יודע איזו מערכת לחצים הופעלה בעולם העסקי על כל מיני מועמדים רציניים. כאשר אתה מוכר עסק ששווה 900 מיליון או מיליארד, יש פחות אנשים שמסוגלים לגשת למכרו מאשר כאשר אתה מוכר עסק ב-200 או ב-300 מיליון. אני מעריך שעל החלק הלא-בנקאי יהיו קופצים רבים, במיוחד שכעת אין לבני משפחת רקנאטי יתרון ומעמד שווה לכול. אי-אפשר להגיד שלא רוצים לפגוע במשפחת רקנאטי כי פוחדים מכל מיני עניינים.

אדוני סגן השר, בתוך זמן קצר ניתן להוציא למכור את החלק הלא-בנקאי. על כך לא צריכה להיות מחלוקת. כאן

ידידי, עורך-הדין אלי כהן, שאני מעריך אותך כחבר, אני אומר לך, צריך פעם אחת ולתמיד להעריך נכון את ההתפתחויות ולא לחשוב תמיד על אי-ולקבל את ב' ולהמשיך ולהסתכן. חוות הדעת הזאת אוסרת, להערכתי, על "מ.י. נכסים" להמשיך ולנהל משא-ומתן בכל מה שקשור במכירת הבנק. אין מנוס ולא נוכל להתעלם מן המסקנות הללו.

הייתי קורא לשר האוצר, אינני יודע מה הוא חושב לעשות. הוא יכול להציג את המדינה הזאת כמדינה מטורפת. הנה בא בן-אדם ורוצה לשלם 500 מיליון דולר בגין רכישת קבוצת אי.די.בי., ואיזה יועץ משפטי עלום, "עלוב" מונע את התהליך הזה. אני רוצה לומר לך, אדוני, סגן השר, אין ברירה. אנחנו חיים במדינה שיש לי ביקורת קשה על הדרך שבה היא מתנהלת, אבל היא מתנהלת על-פי חוק וסדר.

לא נותר לידידי, יושב-ראש "מ.י. נכסים", חבר הכנסת לשעבר עדי אמורא, אלא להקפיד את תהליך המכירה. אין מנוס מלפרסם מכרז חדש ולחלק את הקבוצה הזאת לכמה חלקים, לנסות למכור את אי.די.בי. פיתוח, ואין סיבה שהמשפחה לא תזכה, אם היא תציע הצעה טובה, טובה יותר משל מישהו אחר, אין סיבה שהיא לא תזכה מחדש באי.די.בי. פיתוח, והנושא הבנקאי ימתן עד להכרעת בית-המשפט.

שכן, האשמות הן כבדות משקל, וגם אתה, אדוני סגן השר, אם תבוא לכאן ותתפלפל ותנסה לומר לנו שקיימת דרך שאיננה מקובלת עלינו, סופך לאמץ את אשר אנו אומרים לך: מכרז חדש, פיצול אי.די.בי., מכירת אי.די.בי. פיתוח והמתנה של כל הנושא הבנקאי, גם כשאני חבר וידיד של משפחת רקנאטי, חברתי, חברת הכנסת שרה דורון. אין מנוס. 8.5 מיליארדי דולרים מחפשים אחראי, והוא עדיין לא נמצא. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. אדוני סגן שר האוצר, אנא תתייחס לשתי ההצעות שהובאו לפנינו. אפשר לומר עליהן, הצעות כבדות משקל וכבדות מחיר. ההצעות הן: חוות דעת היועץ המשפטי לממשלה ונושא מכירת בנק דיסקונט למשפחת רקנאטי. בבקשה.

סגן שר האוצר י' עוזן:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאתייחס ישירות להצעות לסדר-היום של חברי הכנסת, הייתי רוצה לפתוח במשפט האחרון שבו סיים את דבריו חבר הכנסת חיים רמון, שאני בהחלט מסכים אתו, עם הסתייגות.

אכן, דין שווה לכולם, אותו פקיד זוטא בסניף קטן באיזה מקום בארץ, כמנהל בנק גדול ובעל-בית גדול. אבל, לבוא ולעשות הקבלה בין מי שמעל, קרי הואשם, והורשע, והוגש נגדו כתב אישום, לבין מי שמואשם לכאורה בגנבה, אם כי לא כמפורש, אני חושב שהדרך עדיין רחוקה. כי גם אתה, חבר הכנסת הנכבד, איך חישא פניך? והלאו פסק-דין אינו בכיס של איש.

חיים רמון (המערך):

אני התייחסתי לצד הציבורי.

סגן שר האוצר י' עוזן:

יפה. אני מעריך מאוד.

חיים רמון (המערך):

אני התייחסתי לצד הציבורי. הצד הציבורי ברור וידוע. ידועים הנזקים. גם כאשר מישהו מועל בקופה, לא תמיד הוא מובא לדין, אלא מסתדרים אתו ואומרים: לך מפה — כי לא רוצים את השערויות. הוא איננו כשר עוד להיות קופאי בבנק.

מאחר שאני מניח שמשפחת רקנאטי עוקבת אחרי הדיון המתנהל בעצם הרגעים הללו במליאה באמצעות הטלוויזיה, אני רוצה לומר, שאני מעריך גדול של משפחת רקנאטי. נדמה לי שהם גדולי היזמים הפרטיים שהיו למדינת ישראל כמרוצת 43 השנים האחרונות. אני רוחש כבוד למשפחת רקנאטי, במיוחד לרפי רקנאטי.

אני זוכר אותה פגישה בוועדת הכספים באוקטובר 1983, כשאדון רפי רקנטי הבטיח לחברי ועדת הכספים, שהמדינה לא תישא באגורה אחת. הוא מסר הודעה רשמית לוועדה, זה מופיע בפרוטוקול בתשובה על דברי חבר הכנסת רמון, שהוא מתחייב שהמשפחה תישא בנטל בכל מה שאמורה ככיסול שלם הממשלה בגין פדיון המניות — המשפחה תכסה. כמובן, אמרתי את הדברים האלה לפני כמה שבועות לרפי רקנאטי, והוא תמה על שאני עדיין זוכר אותו משפט.

רבותי, הפרשה הזאת, שמחפשת אחראים, תדרוך אחריו, ואי-אפשר לטאטא אותה לא מתחת לשטיח. היא קיימת. משפחת רקנאטי, קבוצת אי.די.בי. ובנק דיסקונט אינם מבינים את ההתליכים המאפיינים את ישראל במרוצת שנות ה-80, והייעוץ המשפטי שלהם מעלה אותם על שרטון חדשות לבקרים, לעתים קרובות.

אם אני סוקר את תולדות המשכר, המשפחה לא הבינה, למשל, שהדוח המיוחד של מבקר המדינה ב-1984 יוליד את ועדת החקירה שנקראת ועדת-בייסקי. היא לא הבינה את התהליך ש כמה חברים בחרו ללכת בו באמצעות הוועדה לענייני ביקורת המדינה. כמה ימים לפני פרסום מסקנות ועדת-בייסקי, המשפחה חשבה שהיא תקבל זיכוי מלא, שכן דוח ועדת-בייסקי היה צריך להרשיע אנשים אחרים. והנה היא הופתעה פעם נוספת, כשהדוח נקט לשון לא-קלה בכל מה שקשור לעדויות שהושמעו על-ידי נציגי אי.די.בי. בפני ועדת החקירה. לאחר מכן זכורה הפרשה של התפטרויות מנהלי הבנקים, לרבות האדון רפי רקנאטי, שאני, כאמור, מוקיר אותו ביותר. הוא האמין שהממשלה תעשה עמו חסד ולא תעמוד על ביצוע המלצות ועדת-בייסקי. רבותי, הוא נאלץ להתפטר כי הממשלה קיבלה החלטה ברורה בעניין הזה. לאחר מכן היתה הפרשה של כתבי-האישום, וגם אז הם האמינו שלא יוגשו כתבי-אישום.

אנחנו אכן חתמנו על ההסכם; אנחנו, חברי ועדת הכספים, מרגישים עצמנו מעורבים בעניין הזה, שכן מרבית הנושא הזה מטופל על-ידי חברי הכנסת ולא על-ידי הממשלה. אנחנו אמרנו דברים ברורים: אם לא יוגש כתב-אישום, הם יוכלו להשתתף במכרז. ואכן כך נהגנו, והם יצאו לדרך.

אבל זכורה הפרשה בבית-המשפט העליון, כשהוא החזיר את התיק ליועץ המשפטי. והנה שוב הזדמנות לשיחה עם מר רפי רקנאטי, ואמרתי לו: לא יכול להיות שהיועץ המשפטי לממשלה יאפשר לכם להמשיך במשא-ומתן. לפי דעתי, משהוגשו כתבי-האישום החמורים, והם נוסחו בצורה חמורה ביותר, אדוני סגן השר, שהרי נאמר בהם שמנהלי הבנק ו/או הבעלים חברי כדי להונות את ציבור הלוקוחות שלהם, דבר שאני אולי חולק עליו, אבל זהו כתב-האישום: משהונחו הדברים על שולחננו בצורה ברורה, צריך היה להבין שתהליך המכירה של אי.די.בי. ייפסק כנראה. ליועץ המשפטי לא היתה ברירה והוא החליט בחוות דעת ברורה, שכל עוד העניין לא מתברר בפני בית-המשפט, מנועה משפחת רקנאטי מלהשתתף בתהליך רכישת הבנק. והממשלה, אדוני סגן השר, אין בפניה ברירה, היא חייבת לכבד את חוות הדעת של היועץ המשפטי, ולא יעזרו כאן כל מיני התחמכויות.

במקרה של מערת-המכפלה אצל עפרון החתי וכן הלאה. זה מסוג הדברים האדירים שלציכור יש הרגשה שיש התנגשויות גדולות. לא מובנות, שיש איזה עיוות דין, שיש איזה פרוטקציוניזם, בעיקר לאור העובדה שאיש מרכזי בחוויה הזאת עדיין יושב בניו-יורק. בהתדיינויות משפטיות בלתי גלילות ובמידה רבה מאוד הציבור סבור שהוא נמלט מכל דין ציבורי, ואתה יודע כמי מדובר.

אני מנצל את העניין הזה לצורך הכעת סוג של מחאה בשם אנשים רבים שהעניין הזה בוער כאש בצעמותיהם. תודה רבה.

אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים רמון, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הכספים?

חיים רמון (המערך):

רק בתנאי שהצעתו של חבר הכנסת דן תיכון תועבר יחד עם הצעת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אין תנאים. אני מבין שאתה מסכים. חבר הכנסת דן תיכון, אתה מסכים?

דן תיכון (הליכוד):

מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, נקיים הצבעה אחת על שתי ההצעות. מי בעד העברת ההצעות לסדרהיום של חברי הכנסת חיים רמון ודן תיכון לוועדת הכספים? נא להצביע, הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 10 —

נגד — אין

נמנעים 1 —

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים

נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

ברוב של עשרה, ללא מתנגדים, ונמנע אחד, אני קובע שההצעות הועברו לוועדת הכספים של הכנסת.

סגן שר האוצר י' עזרן:
בהחלט.

חיים רמון (המערך):

לכן, ברמה הציבורית השווית. אם משהו הכין את זה לא כך, אני מתנצל.

סגן שר האוצר י' עזרן:

כל הכבוד. עכשיו ברור לי למה אדוני התכוון. נראה לי חשוב להדגיש את זה. אני מודה לך מאוד על ההבהרה.

ובכן, רבותי חברי הכנסת, היועץ המשפטי לממשלה חיוה דעתו בדבר הצורך של קבוצת רגנאטי בהיתר לרכישת אמצעי שליטה לפי סעיף 34(א) לחוק הבנקאות (רישוי). התשמ"א — 1981, כתנאי לרכישת מניות אי.די.בי. חוות דעתו היתה, כי בלא היתר כדון אין המשא-ומתן בדבר רכישת אמצעי השליטה הנוספים כתאגידים הבנקאיים עשוי להסתייע. דעתו היא, כי הרשות שכירה לתת ההיתר צריכה להימנע מלתיתו. הנימוק הזה חשוב מאוד, ולא מפני שצריכים להפר הסכם כלשהו, אלא שצריכים לבקש היתר מיוחד.

על כן הורה שר האוצר ל"מ.י. נכסים" להפסיק מייד ולא רק להקפיא, חבר הכנסת דן תיכון, אלא להפסיק מייד את המשא-ומתן למכירת אי.די.בי.

במקביל הורה שר האוצר, כי יובאו בפניו המלצות להמשך תהליך מכירת הבנקים בכלל ואי.די.בי. בפרט, זאת לאור חשיבותו של התהליך כולו למשק והסכנה בעיכוב התהליך.

אני מוכן לציין, שהיו דברים חיוביים בהצעות של חברי הכנסת חיים רמון ודן תיכון בקשר להפרדה בין החלק הבנקאי לחלק העסקי. ואכן, ברוח דברים אלה והצעה זו יש תהליך שהוחל, וכנראה בעוד שבוע, עשרה ימים, אנהנו נחכים יותר. אין לי שום התנגדות להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, אתה מוותר? לא. אתה מציע להסיר הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, מכיוון שאני משוכנע שההצעה שלי לא תגרום חלילה להפסקת התהליך שעליו הצהיר סגן שר האוצר, אני רוצה להשתמש, במסגרת הזמן הקצר שהוקצב במסגרת התקנון, כדי להביע סוג מסוים של מחאה מצד כל אותם אנשים שלא מבינים מאומה בענייני כלכלה.

פה מדובר על מיליארדים. כל אחד זורק מספרים אחרים, בין 6 ל-8.5 מיליארדים, כאילו ביני לביןך, מה הם? כמו

2. הצעה לסדרהיום

שטחים תמורת שלום — יצחק שמיר ומשה ארנס לעומת מנחם בגין

חיים רמון (המערך):

באמת, מיכה, אני מתפלא עליך. מה אתה עוסק בדברים בטלים? הרי אין תהליך ואין כלום. למה אתה עוסק בזה? צודקת חברת הכנסת שרה דורון.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש מחלוקת גדולה כיום בציבור הישראלי בנושא עתיד השטחים המאוכלסים על-ידי

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנהנו עוברים לנושא הבא בסדרהיום: שטחים תמורת שלום — יצחק שמיר ומשה ארנס לעומת מנחם בגין. הצעה לסדרהיום מס' 4988 של חבר הכנסת מיכה חריש. בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):

מיכה, תהיה רציני.

בסיס להסכם עם כל המדינות השכנות האחרות, ועל זה חתום מנחם בגין כראש ממשלת ישראל.

ומה אומרת החלטה 242? החלטת מועצת הביטחון 242 אומרת: כינונו של שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון עליו לכלול את החלתם של שני העקרונות דלקמן: נסיגה של כוחות מזוינים ישראלים משטחים שנכבשו בסכסוך האחרון ושימת קץ לכל טענות לוחמה, או מצבי לוחמה וכדומה, כלומר שלום שטחים תמורת שלום.

יתר על כן, בהסכמי קמפ-דייוויד יש הסכמה לויתור מעשי על הריבונות הישראלית על שטחי יהודה, שומרון ועזה, כי הזכות להכרעה על עתיד השטחים ניתנה בידי גורמים מחוץ לישראל. משתתפים בהכרעה מצרים, ישראל, ירדן ונציגיהם הנבחרים של תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה על עתידם של שטחי יהודה ושומרון על-פי אותם הסכמי קמפ-דייוויד, שחתום עליהם מנחם בגין.

אם לא די בזה, בסעיף של הסדרי הביניים הוסכם על נסיגה של כוחות צה"ל להסדרי ביטחון מוגדרים, וזה ויתור על הריבונות הישראלית מבחינת השימוש של נוכחות צה"ל בכל האזורים האלה. ושם נכתב, בהסכמי קמפ-דייוויד: במטרה להעניק אוטונומיה מלאה לתושבים, יסוגו על-פי הסדרים אלה הממשל הצבאי הישראלי ומינהלו האזרחי לכשתיבחר בבחירות חופשיות על-ידי תושבי השטחים הללו רשות של מינהל עצמי כדי להחליף את הממשל הצבאי הקיים.

כל הנקודות האלה מצביעות על מדיניות עקבית ושיטתית מאוד של מנחם בגין כראש הממשלה בשם הליכוד, כממשלת הליכוד, של הסכמה לעיקרון של שטחים תמורת שלום. וכדי להדגיש עד כמה פירושו של מנחם בגין היה כפי שאני מתאר אותו, חשוב להזכיר את העובדה שב-1970 פרשו חבר הכנסת מנחם בגין וחבריו למפלגה — ובהם אז עזר ויצמן, עובדה פיקנטית — מן הממשלה של גולדה מאיר, עקב התנגדותם לקבלת החלטת מועצת הביטחון 242, משום שהיא זוהתה כשטחים תמורת שלום.

מנחם בגין בהנמקתו לפרישתו אז מהממשלה אמר: "כפעם הראשונה מתחייבת ישראל לבצע את החלטת מועצת הביטחון ככל חלקיה". החמור ביותר בעיני מנחם בגין היה, שישאל מתחייבת כפעם הראשונה לסגת משטחים שנכבשו ב-1967. שנתיים וחצי — אומר מנחם בגין — סירבנו לתת התחייבות כזאת ולהשתמש במלה נסיגה, סירבנו אפילו להשתמש במונח "הערכות כוחות מחדש בכוח השלום". על זה הוא פרש ב-1967. ב-1977 הוא שינה את דעתו ונקט מדיניות אחרת.

חברי הכנסת, עובדה היסטורית היא, שיצחק שמיר ומשה ארנס לא תמכו בהסכמי השלום עם מצרים, ומכאן כותרת ההצעה שלי לסדר-היום. גם אז הם לא היו לעומת מנחם בגין, אלא נגד מנחם בגין, שקיבל בעניין הזה של שטחים תמורת שלום הסכמי שלום עם מצרים, הסכמים שמחזיקים מעמד מאז 1977. פורמלית מ-1979, והביאו שלום לישראל על בסיס של שטחים תמורת שלום.

עובדה היא גם, שמנחם בגין, ולא היטלר, הוא הרלבנטי לוויכוח של משה ארנס עם מפלגת העבודה וחלקים גדולים של הציבור בנושא זה, או אולי משה ארנס מזהה את מדיניותו של מנחם בגין עם מדיניותו של היטלר בנושא זה, שאם לא כן, מדוע טרח להדגיש נקודה זו במדיניות היטלר, שהיא השוואה

אוכלוסייה ערבית-פלשתינית, באזורים שנתונים היום חתם הממשל הצבאי הישראלי ביהודה, בשומרון ועזה.

מצד אחד עומדת מפלגת העבודה, הדוגלת בהשקפה, שכדי להגשים את החזון הציני האמיתי יש לשמור על אופיה היהודי של מדינת ישראל ולא לספח למדינת ישראל שטחים יהודיים כמעט 2 מיליוני תושבים ערבים-פלשתינים, שיהפכו בכך את המדינה למדינה דו-לאומית נוסח לבנון השטויה מבפנים זה עשרות שנים על-ידי מלחמת אזרחים. מפלגת העבודה אף דוגלת על בסיס זה במדיניות האומרת, שבמסגרת הסכמי שלום אמיתיים היא נכונה לקיים מדיניות של שטחים תמורת שלום על בסיס החלטה 242, תוך פירוז השטחים שיחזרו ותוך שינויים בגבולות שייתנו אזורים ביטחון למען הבטחת הפירוז הזה. אנו מאמינים, שמדיניות כזאת פירושה יותר ביטחון-פנים ויותר ביטחון-חוץ למדינה ולאורחיה גם עם פחות שטחים הכלולים בריבונות הפוליטית של המדינה.

מצד שני, אדוני היושב-ראש, עומד יצחק שמיר עם המדיניות הקיצונית של אף שעל, שאם תתגשם תספח קרוב ל-2 מיליוני תושבים ערבים פלשתינים למדינת ישראל ותחזיר את בעיות הפנים — נושא שממשלת שמיר נכשלת בו גם היום.

חברי הכנסת, הוויכוח הזה נמשך הרבה שנים, וניתן לנהל אותו באופן ענייני תוך ניתוח היתרונות והחסרונות של כל עמדה, כאשר הציבור נקרא להכריע במבחירות לבחירות באיזו מדיניות הוא דוגל. אולם לאחורנה החלל מתחדשת תופעה ידועה מצד יצחק שמיר והליכוד, תופעה של התקפות ארסיות נגד יריבים פוליטיים, עד כדי הסתה שמובילה לאלימות ולפגיעות פיסיות תוך סכנת חיים ליריבים הפוליטיים.

כאשר משה ארנס מעלה טענה, שמדיניות שטחים תמורת שלום מזהה עם היטלר, עם כל מה שהוא מסמל כלפי העם היהודי, וכמשטר מפלצתי, וזה הסתה בידועין נגד יריבים פוליטיים. אך חמור מכך, אדוני היושב-ראש, זה ניסיון מכוון לעוות את ההיסטוריה של מדינת ישראל עצמה ולהטעות צעירים ועולים חדשים, שאולי אינם מכירים אותה ואינם מודעים לה.

ב-1977 עד 1979 היה זה מנחם בגין, כראש ממשלת ישראל, שניהל מדיניות של שטחים תמורת שלום במשא-ומתן עם מצרים, ואף חתם הסכמים על בסיס 242, שפירושה אך ורק שטחים תמורת שלום.

חברי הכנסת, בהסכמי קמפ-דייוויד נאמר, עוד בשלב ההקדמה: "ההתירה של שלום במזרח התיכון חייבת להיות מונחת על-ידי האמור כדלקמן: הבסיס המוסכם להסדר בדרכי שלום של הסכסוך בין ישראל ובין שכנותיה הוא החלטה 242 של מועצת הביטחון על כל חלקיה". ונאמר שהחלטות 242 ו-338 מהוות נספח וחלק בלתי נפרד ממסמך זה של הסכמי קמפ-דייוויד. בהמשך, תחת הכותרת "מסגרת" נאמר: "בהבאם את הגורמים הללו נחושים הצדדים בהחלטתם להגיע להסדר צודק, מקיף ובר-קיימא במזרח התיכון על-ידי חתימתם של חווי שלום המבוססים על החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338". ונאמר: "לפיכך הם מסכימים כי מסגרת זו, לפי המתאים, תהיה מכוונת מצדם להיות בסיס לשלום לא רק בין מצרים ובין ישראל, אלא אף בין ישראל ובין כל אחת משכנותיה האחרות, המוכנה לשאת ולתת בדבר שלום עם ישראל על בסיס זה". הווי אומר, 242, ותיכף אקרא מה כתוב בה, מהווה בסיס לא רק להסכם עם מצרים, אלא היא מהווה

חריש מבוססת על פרשנות שלו. לצערי, זוהי פרשנות מוטעית להחלטת מועצת הביטחון 242 וגם לחוזה השלום עם מצרים, הנוגע לנושא שעלה כאן היום. ומעבר לזאת, אני חושב שיש לו גם פרשנות מוטעית ביחס לעמדותיה של ממשלת ישראל.

הטענה כי 242, פירושה היחיד הוא שטחים תמורת שלום, היא טענה כוזבת, שאפילו ממשלות המערך בעבר לא קיבלו אותה. מטרתה של טענה זו היא להשיג מישראל התחייבות ונסיגה מכל השטחים עוד בטרם החל כל משא-ומתן.

ממשלת ישראל דבקה בחוזה השלום עם מצרים ובהסכמי קמפ-דייוויד, שהם הסכמים בין-לאומיים מוכרים, שנחתמו גם על-ידי ארצות-הברית כעדה.

המבוא לחוזה השלום בין ישראל ומצרים קובע, כי שתי המדינות "משוכנעות בצורך הרחוף בהשגת שלום צודק כולל ובר-קיימא במזרח התיכון בהתאם להחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338". אני רוצה להזכיר כי החלטה 338 — ממנה התעלם כליל חבר הכנסת חריש בדבריו — מדברת על "משא-ומתן בין הצדדים הנוגעים בדבר, בחסות מתאימה, שמטרתו לכונן שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון". לא שמענו, לצערי — — —

חיים רמון (המערך):
על-פי 242. הסוף של 338. 338 כוללת את 242.

שר המשטרה ר' מילוא:
תיכף גם אגיע ל-242. חבר הכנסת חריש טרח להתעלם מ-338. אני מתייחס גם ל-338 וגם ל-242. מסתבר שחבר הכנסת חריש בוחר לעצמו רק את החלטות האו"ם הנוחות לו. זה סידור לא-רע, אבל לא במקרה הזה.

מיכאל חריש (המערך):
כל עשר שורות הזכרתי את 338.

חיים רמון (המערך):
338 נוחה לנו, היא לא נוחה לכם.

שר המשטרה ר' מילוא:
תסלח לי, החסות שאנחנו מציעים — של ארצות-הברית וברית-המועצות — זוהי חסות מתאימה מאוד לוועידה אזורית, פתיחה שתתקיים בקהיר.

חיים רמון (המערך):
גם זה חידוש אצלכם.

היו"ר ג' מסאלחה:
חבר הכנסת חיים רמון, אתה מסכים אתי שאהיה לא מלווה את השר מלה במלה. תן לו להתבטא.

שר המשטרה ר' מילוא:
המטרה, כפי שהיא באה לביטוי בהחלטה 338, היא לכונן שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון. לצערנו, לא שמענו עדיין מכל מדינה ערבית, אחרי שמצרים עשתה אתה את הסכם השלום, הבעת נכונות לנהל משא-ומתן לשלום עם ישראל. אולם, הנקודה העיקרית במבוא לחוזה השלום היא הדבקות בהסכמי קמפ-דייוויד והקביעה, כי המסגרת של קמפ-דייוויד "נועדה להיות בסיס לשלום לא רק בין ישראל ומצרים אלא אף בין ישראל ובין כל אחת משכנותיה הערביות האחרות אשר מוכנות לנהל עמה משא-ומתן לשלום על בסיס זה".

אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת חריש, שבדיוק כשם שהוא עמד כאן היום וניסה לתאר את הנכונות של בגין לוותר על שטחים תמורת שלום לעומת ארנס ושמיד, אני רוצה להזכיר לך

תפלה, בלתי נכונה, מסולפת מבחינה היסטורית ומטעה בכוונה תחילה?

אדוני היושב-ראש, מתבקשות ההערות הבאות בהקשר זה:

ראשית, ממשלה שמצהירה על תמיכתה העקרונית בהחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338 — וזאת עושה ממשלת שמיר — מצהירה על העיקרון: שטחים תמורת שלום. אם היא מצהירה על מדיניות הפוכה, היא גורמת נזק יותר מאשר לו נקטה מדיניות מוצהרת של התנגדות להחלטה 242. זה נראה כמעשה מרמה לא מוצלח בעיני מדינאים, בעיני התקשורת וכדעת הקהל בעולם הדמוקרטי.

הערה שנייה — סגנון ההסתה נגד יריבים פוליטיים, שהערת משה ארנס היתה דוגמה אופיינית לה, היא שיטה החוזרת על עצמה אצל יצחק שמיר, אריק שרון ואחרים בליכוד, כל אימת שהם מבקשים להסיט את תשומת הלב מכישלון או מחלל שהם אחראים לו.

יש קו דמיון בין המשטר הבולשביקי שלפני גורבצ'וב ובין משטר שמיר: כישלון טוטלי בתחום המדיניות הכלכלית, מחפים עליו על-ידי הסתה והשמצה של יריבים פוליטיים תוך הפיכתם לאויבים ולבוגדים. משטר שמיר נכשל ביצירת תעסוקה, באספקת דיוור, בהבטחת ביטחון-פנים לאזרחי המדינה, בניהול מדיניות שלום סבירה — פותחים במסע תעמולה בולשביקי נגד היריבים.

אדוני היושב-ראש, בדמוקרטיה אמיתית יש ממשלה ויש אופוזיציה, שתיהן מרכיבים מהותיים וחיוניים של החיים הדמוקרטיים. במשטר שמיר-שרון וגנדי אין לגיטימיות לאופוזיציה, האידיאולוגיה של ממשלת שמיר, שרון וגנדי היא ערכוב מכוער של בולשביזם וימין קיצוני, ותופעה זו של בולשביזם ימני מסוכנת לדמוקרטיה הישראלית.

המעניין, אדוני היושב-ראש, הוא שבברית-המועצות הבולשביזם עבר מן העולם. חלק חשוב מהשינוי הזה מביא לביקורו של שר החוץ הסובייטי בישראל, שאנו מברכים עליו. יש אינטרס סובייטי וישראלי כאחד שהיחסים הדיפלומטיים יחזרו להיות מלאים, ואנו מקווים שבביקור זה נתבשר שכן אומנם יקרה.

אך שעה שבברית-המועצות מתפתחים תהליכים מרשימים של דמוקרטיה ושל חופש — בישראל של שמיר-שרון-גנדי יש ניסיונות להשתמש בשיטות שעברו מן העולם במזרח-אירופה.

אדוני היושב-ראש, העם בישראל לא ייתן לתהליכים אלה להשתלט.

הדיון על מדיניות השלום של ישראל חייב להתנהל באווירה עניינית, ויצחק שמיר ומשה ארנס יצטרכו באווירה כזאת לשכנע את הציבור שלבנוניציה של ישראל על-ידי סיפוח של 2 מיליוני תושבים ערבים-פלשתינים תואם את האינטרסים של מדינת ישראל.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, לקיים דיון בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר ג' מסאלחה:
תודה לחבר הכנסת מיכה חריש. השר רוני מילוא ישיב. בבקשה, אדוני.

שר המשטרה ר' מילוא:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתו של חבר הכנסת

את כל הדוכרים של מפלגתך, ואולי אפילו אתה, לא חיפשתי בפרוטוקולים, שעמדו על הבמה הזאת ואמרו, שמנחם בגין יתרו על כל סיני רק כדי לשמור על יהודה ושומרון. אם תיזכר ותפעיל קצת את הזיכרון שלך תגלה, שכמעט כל חבריך למפלגה אמרו זאת. האחת מן השתיים — אייפאש לבחור בשתי אלטרנטיבות ברימניה.

מכל מקום, מצרים וישראל — על-פי אותם הסכמי קמפ-דייוויד — מזמינות את הצדדים להצטרף לתהליך השלום ולהגיע להסכמי שלום על בסיס אותם עקרונות.

ממשלת ישראל, לאחר הסכמי קמפ-דייוויד, חזרה והצהירה, כי היא מוכנה למשאומתן עם כל מדינה ערבית על בסיס הסכמים אלה. ויותר מכך, ממשלת ישראל מסכימה גם לקיים משאומתן לשלום ללא תנאים מוקדמים — אולם, התנאי הראשון המבוסס על 242 ו-338 הוא נכונות של מדינות ערב לקיים משאומתן ישיר עם ישראל להשגת הסכמי שלום.

אין ממשלת ישראל משלה את עצמה, כי התביעה הערבית הראשונה לא תהיה נסיגה כוללת לגבולות 1967, ובכלל זה ירושלים. זה ברור לנו לגמרי. אני חושב שזה ברור גם לחבר הכנסת חריש. הוא יודע היטב את עמדות מדינות ערב; הוא יודע שהפגישה הראשונה במשאומתן מסוג זה תיסיב על נסיגה לגבולות 1967, ובכלל זה ירושלים. אני מקווה מאוד שגם חבר הכנסת חריש מסכים, שדרישה כזאת לא תתקבל על-ידי שום ממשלה בישראל, בין ממשלת מערב ובוודאי ממשלת ליכוד. נסיגה לגבולות 1967, לרבות ירושלים, לא מקובלת גם עליכם.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
השר מילוא, בגין קיבל זאת בהסכם קמפ-דייוויד.

שר המשטרה ר' מילוא:
אתה איחרת ולכן לא שמעת את ההסבר הקודם שלי. אתה, לצערי, ממשיך בשגיאיה שנאמרה כאן קודם. אני כבר אמרתי קודם לחבר הכנסת חריש, ואני יכול גם להגיד לך; אני שמעתי אותך, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, עומד מעל הבמה הזאת וזועק מרה שמנחם בגין יתרו על כל סיני רק כדי שלא לוותר על יהודה ושומרון. אז תחליטו — גם על זה וגם על זה?

חיים רמון (המערך):
אדוני השר, הסוף של המשפט היה, שגם בזה הוא טעה ולא יעזור לו. אפשר היה — — —

היו"ר ג' מסאלחה:
חבר הכנסת חיים רמון, אני סומך על השר, שבין היתר קרא גם את מצע מפלגת העבודה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
כל מלה.

חיים רמון (המערך):
אני משלים את המשפטים שהשר שכח אותם.

יעקב צור (המערך):
אתם לא מפסיקים לצטט אותו.

שר המשטרה ר' מילוא:
על ההחלטה 242 אומר יוג'ין רוסטאו, שהיא מהווה "סדר-היום המוסכם היחיד למשאומתן לשלום בין ישראל לבין המדינות הערביות".

גד יעקבי (המערך):
רוסטאו כבר אמרת?

שר המשטרה ר' מילוא:
רוסטאו היה בין המנסחים של ההחלטה. אנחנו לא יכולים להתעלם ממנו. אבל טוב שנשמע. למה לחפש דווקא את אלה שלא נותנים לנו פירוש נוח? יש גם כאלה שנותנים פירוש נוח לנו.

אברהם שוחט (המערך):
אדוני השר, ב-8 באוקטובר אמר בגין — — —

היו"ר ג' מסאלחה:
חבר הכנסת שוחט, אני לא מסכים.

שר המשטרה ר' מילוא:
מכל מקום, אני יכול לצטט נוסף על יוג'ין רוסטאו גם את ארתור גולדברג — אם חבר הכנסת יעקבי רוצה בזה — — —

גד יעקבי (המערך):
על כל פנים, עכשיו הוא לא יוכל להכחיש.

שר המשטרה ר' מילוא:
— — — היא איננה יכולה — כמו שאומרים — להיות "מבוצעת מעצמה". גם החלטה 242 מחייבת משאומתן בין הצדדים. היום ברור לחלוטין, גם לגבי כאלה שאינם שותפים לעמדותינו, שהסכם בין ישראל לבין ירדן על-פי 242 יכול על-פי החלטה, גם אם ישראל לא תעביר את כל השטחים או חלק מהם או אפילו אף שעל מהשטחים האלה, עדיין החלטה 242 יכולה לכלול בתוכה הסכם מסוג זה.

ממשלת ישראל עושה היום כמיטב יכולתה, ועושה רבות, כדי לאפשר קיומו של משאומתן על בסיס החלטות אלה ובהמשך להסכמי קמפ-דייוויד.

מנחם בגין, ראש הממשלה לשעבר, לא הסכים מעולם להגדרה של שטחים תמורת שלום. במסגרת המשאומתן לשלום עם מצרים — — —

גד יעקבי (המערך):
מה הוא עשה עם מצרים?

שר המשטרה ר' מילוא:
אני אתייחס לזה מיד.

— — — הסכימה ממשלת ישראל, בראשותו, להגדרה של שטחים תמורת שלום.

במסגרת המשאומתן לשלום עם מצרים הסכימה ממשלת ישראל בראשותו לנסיגה של ישראל מכ-90% מהשטחים שנכבשו על-ידינו במלחמת ששת-ימים, ולמשאומתן עם מדינות ערב האחרות על בסיס הסכמי קמפ-דייוויד.

חיים רמון (המערך):
הוא השאיר לנו למזכרת את עזה.

שר המשטרה ר' מילוא:
אין בכך ולא היתה בכך כל הסכמה לנסיגה משטחים נוספים או ליצירת תקדים לנסיגה כזאת בעתיד. ולהיפך השתמע מהדברים שאתם אומרים.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
קיבלנו את עזה תמורת סנטה-קתרניה.

שר המשטרה ר' מילוא:
אתם עצמכם טענתם כל השנים, כפי שאמרתם כבר קודם, ובצדק אמרתם, שמנחם בגין רצה לשמור על ארץ-ישראל והיה

התבטאויות ואמללות של אנשים שכוחים כדי להצדיק כל הזמן את הסייבוב שלכם ללכת למשא-ומתן.

אם אמר פעם חברי, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, שמנחם בגין היה מוכן לוותר על כל סיני בגלל ארץ-ישראל, זה לא כדי לשמור על השטח אלא כדי להרוויח זמן וכדי להסיט את תשומת הלב, ואנחנו יודעים את זה. משום כך אולי גם מחר תהיו מוכנים לוותר על רמת-הגולן, כדי לשמור על יהודה ושומרון.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אמרתם גם שהוא לא חייב היה לוותר על כל סיני.

מיכאל בריזוהר (המערך):

אני יודע, אני זוכר את דבריך.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שפעם אחת ידברו בכנסת הזאת בלשון אחרת וברוח אחרת ולא יפתיעו אותנו כל פעם בהתנחלות חדשה, שמנפצת מחדש את סיכויי המשא-ומתן. משום כך, הצעתי היא להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה. הניסיון מלמד, שהנושאים שנקבעים לדיון במליאה ממתנים ברשימה ארוכה מאוד בתור. יש לנו רשימה שבה מופיעה הצעה של חברי, חבר הכנסת מיכה חריש לפני כמה חודשים, על פינוי סיני עוד. לכן, זה לא תכליתי.

לפיכך, בגלל חשיבות הנושא, חיוניותו, עם כל הנימוקים של שני הדוברים, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מיכה חריש, האם אתה מסכים שהנושא יידון במליאה?

מיכאל חריש (המערך):

במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לדיון במליאה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 25

נגד — אין

נמנעים — 1

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

25 בעד, אין מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שההצעה תועבר לדיון במליאת הכנסת.

מוכן למען זה להקריב קורבן גדול כדי להשיג שלום עם מצרים.

אני יודע שיש במפלגת העבודה מי שמוכנים אולי להסכים לנסיגה לגבולות 1967 וגם להקמת מדינה פלשתינית ביהודה, בשומרון ובעזה, וזכותם להביע את דעתם. הזכות הזאת, לדעתי, במשטר הדמוקרטי שלנו, היא זכות מקודשת, ואני גם מוכן להגן עליה בכל מקום ובכל פורום, אך אני מציע שלא לנסות ולפרש החלטות בין-לאומיות בדרך שתענה אולי על אותן משאלות-לב, אבל אין לה יסוד מבחינת המשפט הכין-לאומי ואין שום סיבה שאנחנו בעצמנו נגרים למצב שבו בהיערכות הכין-לאומית שלנו לקראת משא-ומתן נסבול מפרשנות כזאת של הסכמים כאלה.

חבר הכנסת חריש נתן בדבריו פירושים קצת לא-מדויקים להחלטות אלה, הייתי ואמר אולי אפילו מעוותים. אני מציע גם לך, חבר הכנסת חריש, תחשוב על האפשרות שאולי פעם — לא כל-כך קרוב אבל פעם — עוד תגיעו חזרה לממשלה, ואז הפרשנות הזאת גם לכם לא תועיל.

חיים רמון (המערך):

עד אז יהיה שלום. הבטחתם שלום. אז זו תהיה פרשה מיושנת.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, לאור חשיבות הנושא, לאור העובדה שהשגת השלום בעיני היא נושא שעל-פי העיקרון לא הייתי מציע להסיר אותו מסדר-יומנו ולו לרגע אחד, אני מציע להעביר אותו, בהסכמת המציע, לוועדת החוץ והביטחון. אם הוא ירצה, אני מוכן אפילו שנקיים דיון במליאת הכנסת בנושא השלום. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת מיכאל בריזוהר, אתה רוצה להציע הצעה אחרת?

שר המשטרה ר' מילוא:

הוא לא יכול להציע הצעה אחרת כי הסכמתי לדיון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא אמרת כך. אמרת: או ועדה או מליאה.

שר המשטרה ר' מילוא:

ומליאה. אבל אז אני מסכים לדיון במליאה. אם המציע מבקש שהצעתו תידון במליאה, אני מסכים לדיון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. אני מבין שהשר מילוא הסכים לדיון במליאה, אבל לפי התקנון אני חייב לאפשר לחבר הכנסת בריזוהר להציע הצעה אחרת, ואחר-כך נצביע אם הנושא יידון במליאה. בבקשה, חבר הכנסת בריזוהר.

מיכאל בריזוהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, שמעתי בקשב רב את דבריו של שר המשטרה, שהוא שר הכל-בו שלנו, כי הוא השר לכל הדברים, הוא עונה על כל השאלות ועל כל הנושאים ואני מעריך אותו מאוד על כך. אבל, נקעה נפשי מלשמע את ההסברים השחוקים של הליכוד מרע אין עושים שלום ומרע אין נאבקים על שלום. אינני שייך לאלה, וכמוני גם לא הרוב המוחץ של חברי מפלגתי, המציעים לחזור לגבולות 1967, אבל לא ייתכן להסתגר מאחורי נוסחאות שחוקות ומאחורי

ח. הצעה לסדר-היום קבוצות נוער שאימצו רעיונות נאציים

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הכאה בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 5010: קבוצות נוער שאימצו רעיונות נאציים — מאת חבר הכנסת משה זאב פלדמן. בבקשה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו רגילים כאן, לצערי, להשתמש בסופרסטיכיים, בדרמטיזציה של נושאים, בזעקות ובקולות נהי, בכי והספדים. בהצעתי לסדר-היום לא אשתמש בשום ביטוי, לא אומר כלום, רק אצטט מה שקראתי בשני עיתונים המונחים לפני, דברים שאמר אחד מהחבריה: "שוחים בלי הגבלה שם, שומעים מוסיקה אנרכיסטית. נאומים של היטלר, להקות נאציות, קטעי ראינות עם קדאפי, ואחר-כך הולכים לעשן סמים. כל פעם שאחד המועדונים התל-אביביים שבהם מתרחשות פעילויות חריגות נמצא על כוונת המשטרה, נהפך המקום למועדון 'תמיט', אבל כל מי שחיפש את הטקסים הנאציים (פרט למשטרה כמובן) ידע לאן הם הועברו". את הדברים האלה סיפרה חילת בת 20 בבית-הדין הצבאי של פיקוד המרכז. "בקלטת שמסרו לי" — כך אומר הכתב — "נשמעות, על רקע יללות הגיטרה המנגנת רוק כבד, כסחיסטי במיוחד, קריאות 'הייל היטלר', קטעים בשפה הגרמנית מתוך נאומים של אישים נאציים".

אצטט עוד: "חבר שלי, ילד טוב תל-אביבי, בחדר שלו יש כמה צלבי קרס, תמונה גדולה של היטלר. הפולחן שלו ושל חבריו מורכב מארבעה שלבים: מתחילים לשמוע רוק כבד בסגנון מה ששומעים 'כח השטן', אחרי זה עוברים לנאומים של היטלר וקדאפי, ואחרי השתוללויות שלהם עוברים לאלכוהול ולסמים". אני ממשיך לצטט: "לפעמים, כשהם מגיעים לפורקן יצרים, הם גם יושבים ושרים שירים נאציים, אבל חברי אומר שהתוכנית שלהם היא לפרוץ יום אחד בגדול, במלוא העוצמה. הוא אומר שהם מחכים לאיזה היטלר אחד שיבוא לארץ וישליט כאן קצת סדר". אני מצטט רק חלק קטן מן הדברים.

"יש להם פולחן של וידויים — אחד באמצע, יורקים עליו ואחרי הוידויים פורסים את התמונה של היטלר ומשתחווים לפניו רבע שעה לפחות. כשברקע נשמעת מוסיקת רוק כבד ונאומים של היטלר. אחר כך קוראים כמה קריאות 'הייל היטלר', והולכים לעשן סמים. יש להם גם ראש קבוצה שפונים אליו בקריאת 'הייל היטלר' ובהצדעה הנאצית האופיינית".

מוסיף נדב: "הם מבטיחים שבשלב מאוחר יותר תגיע האלימות. אל תשכח שהמטרה שלהם היא להשמיד את מדינת ישראל של עכשיו כדי להיות מוכנים לרגע שבו יקום היטלר לתחייה".

אני מצטט שוב: "נער בן 17, הוא אחד מהם. לאחר שאישר את כל הנתונים שהבאתי לפני, הוא הכריז: אנחנו לא כח שהולכת על סטיקרים בחוצות, אנחנו ניאנ-נאציים אמיתיים. אפילו בגרמניה לא היו מתביישים בנו, הוא מציין בגאווה לא מוסתרת".

ובסוף יש עוד קטע. הוא שואל אותי: "ואחר-כך מה המטרה שלכם?" הוא משיב: "השתלטות של הנוער הנאצי הישראלי על המדינה הזאת".

שבח וייס (המערך):

אתה מאמין להם?

עמנואל זיסמן (המערך):

כמה הם? כמה עשרות פסיכופתים. המאמר עושה מזוברים פילים. מי הם בכלל?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אתה עונה בשם השר?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני לא יודע כמה יש. אני חושש שאולי יש שלושה, אני חרד שיש שלושה כאלה, ואתה רוצה לנחם אותי שיש רק עשרה?

עמנואל זיסמן (המערך):

אני לא רוצה לנחם אותך.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני מזועזע אם יש אחד.

עמנואל זיסמן (המערך):

הם גם הפסידו עכשיו בבחירות.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני מזועזע אם יש נער ישראלי-יהודי אחד. זה מזועזע אותי.

עמנואל זיסמן (המערך):

זה נכון.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

ואתה רוצה לנחם אותי שיש רק עשרה, שיש מספר קטן?

שבח וייס (המערך):

אין עשרה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

זו לא הפעם הראשונה שאני מעלה הצעה לסדר-היום בנושא של המועדונים אשר משחיתים את הנוער.

שבח וייס (המערך):

זה הנושא.

עמנואל זיסמן (המערך):

זה הנושא.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כל מועדון עם טירוף אחר.

עמנואל זיסמן (המערך):

בוז אתה צודק.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כל שלושה חודשים שיגעון אחר, עם השחתה אחרת.

עמנואל זיסמן (המערך):

בוז אתה צודק.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

המשטרה לא מצליחה לתפוס אותם, ומלאכת החינוך לא מצליחה לחנך אותם, ואתה אומר שנשתוק על זה? הורסים את היקר לנו מכול, את נפש הנוער, ואתה אומר בשוויון נפש, באדישות — זה שום דבר? מה קורה אתכם? גם על זה כבר

עם זה, אנחנו רואים בהחלט בחומרה תופעות חמורות וקשות — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

גם זה כתוב בכתבה, שהמשטרה לא מצליחה לאתר, לא מאתרת.

שר המשטרה ר' מילוא:

כפי שהתחלתי לומר, עם זה, אנחנו רואים בהחלט בחומרה את התופעות האלה, ולאחרונה הוקמה גם ועדה בין-משרדית בראשותו של סגן שר החינוך והתכנון חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, שבה חברים גם נציגי השלטון המקומי, גם נציגי האקדמיה וגם נציגי משטרת ישראל.

אורה נמיר (המערך):
בשביל מה הועדה?

שר המשטרה ר' מילוא:

ועדה זו תפקידה לדרון בנושא האלימות כמועדונים, תוך התייחסות לתופעות התנהגות חריגות כפי שתוארו כאן, אם יש, וגם לתופעות חריגות נוספות.

המשטרה תמשיך בפעילותה לאיתור כל תופעה בלתי-חוקית וכל פעילות בלתי-חוקית של בני נוער כמועדונים, וכל תלונה שתהיה תיחקר על-פי החוק.

אדוני היושב-ראש, הנושא רציני מאוד, הוא נושא בעייתי, ולכן אני חושב שמן הראוי לדרון בו בוועדת החינוך והתכנון של הכנסת. שם אפשר יהיה גם לקבל דיווח שוטף מהוועדה הבין-משרדית בראשותו של סגן שר החינוך והתכנון, שאמורה לבדוק את הנושאים האלה וגם לעקוב אחרי ההתפתחויות בנושא זה, כדי שנוכל לעקור תופעות חריגות כפי שתוארו כאן על-ידי חבר הכנסת פלדמן.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, אדוני השר. חבר הכנסת שבח וייס, הצעה להסיר, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חבר הכנסת פלדמן, אני רוצה לפנות אליך בבקשה להסתפק בהודעת השר.

גם אלי הגיעה הכתבה הזאת. פנה אלי אזרח ששמו יהודה יעקב, והעביר לי את הכתבה, ואני חייב לומר לך שלא האמנתי. זה בלתי אפשרי שיש במדינת ישראל התארגנות נאצית או אימון של רעיונות נאציים. יכול להיות שאיזה דביל או איזה מסטול — סלח לי על הביטויים — או אולי מישו באופן חד-פעמי התבלבל. אסור לנו בכנסת להניח בכלל שיש דבר כזה.

אני כתבתי מכתב למפקד המשטרה, והוא ענה למר יהודה יעקב עם העתק אלי: "האפשרות שתוקם מפלגה נאצית בארץ מצמררת, כעצם בלתי אפשרית. למרות שאני מתקשה להאמין באפשרות זאת, הנחיתי על חקירה ובדיקה יסודית. גם הכתבה מלמדת שקשורים לעניין סמים ואלכוהול ומופרעות ברמה זו או אחרת, והמשטרה לא תרפה ירידה מלטפל בנושא".

חברי הכנסת, בואו נסתפק בזה. לכן אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת פלדמן. כל כך למה? תאר לעצמך שיתקיים פה דיון על צמיחת נוער נאצי בישראל. לא רובים ולא יצר. אבל כשאני אבוא לפרלמנט האירופי ואוקצע אותם על כך שצומח שם ניאור-נאציזם, הם יגידו לי: גם אצלכם מטפלים בכעיה כזאת.

לעבור לסדר-היום? כמה מועדונים כבר יש, כאלו עם שיגעונות שמשחיתים את הנוער? לא רק מ"ט שערי טומאה אלא נ' שערי טומאה מורידים אותם לתהום. ואתה יושב בשוויון נפש ושום דבר לא כראי, לא ראוי אפילו להתייחסות בכנסת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי אמר שזה לא ראוי להתייחסות בכנסת?

היו"ר נ' מסאלחה:
גם אתה התחלת? באת עכשיו.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):
כאן זה נאמר. תאמין לי, חבר הכנסת זיסמן, אני פשוט מוועזע מההתייחסות שלך.

בנימין בן-אליעזר (המערך):
עזוב, הוא חוזר בו. עזוב אותו, הוא מתנצל. די, הוא מתנצל.

עמנואל זיסמן (המערך):
אני התכוונתי שאתה נתן להם משקל רב מדי.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):
אדוני היושב-ראש, אינני מוכן להוסיף מלה אחת נוספת. יש מי שהעובדות האלה — ולו רק נער יהודי אחד, רק מועדון אחד — לא מוועזעו ומציאות אותו מתרדמתו ומשלוחותו ומדליקות נורה אדומה על ההידרדרות החינוכית, המוסרית, על אובדן דרך, להוליך על שפת תהום, לצנוח עמוק לתוך התהום, של דבר שהוא יקר לנו מכול. הילדים שלנו?

ואני רוצה לבקש משר המשטרה: אדוני הנכבד, למה המשטרה לא תופסת את המועדונים האלה "על חם"? למה מערכת הבילוש המוכשר שלך לא מסוגלת להתמודד, ונותנים למועדונים הרסניים כל-כך להתקיים? ואני רוצה לומר לך משהו: בעיני, אם יש מועדונים כאלה, זה מסוכן לעמנו יותר מההרבה תופעות של האינתיפאדה.

אני סיימתי, ואני מבקש שהפעם ייקחו את הדבר כמלוא החומרה, כמלוא הרצינות, פעם אחת לתמיד יש להתמודד עם הנושא הזה של מועדונים של בצע כסף, שמשחיתים את הנוער שלנו, ולסגור אותם.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ישיב שר המשטרה. בבקשה, אדוני.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידיעות על תופעות התנהגות חריגות של בני נוער, כגון "כת השטן", נאציזם, וכן אלימות ושימוש כסמים ובאלכוהול מתפרסמות לעתים בעיתונות.

משטרת ישראל נוהגת לערוך דרך קבע ביקורים גלויים וסמויים בדיסקוטקים, כמועדונים, בפאבים ובמקומות בילוי לנוער, במגמה לאתר תופעות בלתי חוקיות. לעתים מתקיימים גם מבצעים מיוחדים בנושא. כאשר מתגלית פעילות בלתי חוקית כלשהי, היא מטופלת בהתאם.

למשטרה לא ידוע על קבוצות מאורגנות וממוסדות הפועלות כמצוין בהצעה לסדר-היום ובכתבה ב"מעריב לנוער". המשטרה לא איתרה כל פעילות כפי שהיא מתוארת בכתבה בהצעה לסדר-היום. הכתבה ב"מעריב לנוער" הכיאה רק שמות בדויים, ולכן אי-אפשר גם להגיע אל מישו מהדוכרים.

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. נא להצביע. זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 6

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 6

נמנעים — אין

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, יש לנו תיקו, שישה בעד ושישה נגד.

קריאה:

האם היושבי-ראש הצביע?

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, היושבי-ראש הצביע.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אני מבקשת לצרף את קולי, אדוני היושבי-ראש. אני נמצאת כאן באולם.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מצטער, חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, את היית סגן יושבי-ראש הכנסת כמוני. ממתי הנוהג הזה? היית צריכה להיות במקומך. את רוצה שאני אערוך עכשיו הצבעה נוספת? לא אעשה זאת. כאשר יש קולות שווים, הנושא יורד מסדר-היום, וכך גם במקרה זה.

ט. הצעות לסדר-היום

ידיעות בדבר שרפת דגלי ישראל במאה-שערים בל"ג בעומר

אדוני היושבי-ראש, אדוני השר, מעשה שרפת הדגל הוא קודם כל מעשה נבלה מתועב. נוסף על כך, הוא גם עבירה פלילית על-פי חוק הדגל, עבירה המחייבת לתפוס את הפושעים ולהענישם בעונש המקסימלי הקצוב לכך בחוק. בשום פנים ואופן אסור לפטור את המשטרה מביצוע תפקיד זה.

אדוני השר, ידוע לי משמועות, אינני יודע זאת ממידע ברוך, שכפי הנראה הטקס המתועב הזה נערך מדי שנה במדורות ל"ג בעומר. אני מתפלא על שצלם עיתונות יכול לתפוס את הדברים ומשטרת ישראל אינה יכולה לארוך ולמצוא את הפושעים הללו, את העבריינים הללו, ולהענישם בכל חומרת הדין.

כפי שהדבר הזה חייב להיעשות בכל מקום שבו נעשת עבירה כלפי סמל מסמליה של מדינת ישראל, והדגל הוא סמל ראשי בין הסמלים, כך הוא חייב להיעשות במאה-שערים. כפי שזה קרה בכפר תמרה בגליל, ששם נשרף דגל ישראל והמשטרה תפסה, בצדק, את הפושעים והיא חייבת להענישם בכל חומרת הדין, כך זה צריך להיעשות גם בלב ירושלים.

אדוני היושבי-ראש, העובדה שמדובר בנטורי-קרתא,

חבר הכנסת פלדמן, האם אינך יכול להבין את הדבר הזה? יש פה עיוות, יש כאן בעיה של מועדונים מסוכנים — נטפל בה, יש כאן בעיה של אלוהול — נטפל בה. אבל עוזב את העניין הנאצי. הוא לא שייך. אם המשטרה תמצא בעוד עשר שנים שהוא קיים באמת, נטפל בזה אז.

אני מציע שתסכים להודעת השר, ואם לא — להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת. אין תנועה נאצית של נוער בארץ. יש כל מיני עיוותים, אבל תרבות עוועים כזאת אין.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת פלדמן, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

גם השר לא מסתפק בתשובת השר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אם אתה מסכים, הוא בוודאי יקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני, רק רגע. הרי זכותך אפילו לעמוד על כך שהדיון ייערך במליאה. תפקידי לשאול אותך. אם אינך מסכים להסתפק בתשובת השר, האם אתה מסכים להעברת הנושא לוועדה, כהצעת השר?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני מסכים, אבל אני רוצה לענות לחבר הכנסת שבח וייס.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, אי-אפשר, אתה לא תענה לו.

שבח וייס (המערך):

גם אין לך מה לענות לי.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת וייס, אני מבקש.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום מס' 4976, 4978 ו-5007, בנושא: ידיעות בדבר שרפת דגלי ישראל במאה-שערים בל"ג בעומר. רשות הדיבור לראשון המציעים, חבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושבי-ראש, חברות וחברי הכנסת, בחרדה רבה קיבלנו את הידיעה, כי במדורות ל"ג בעומר השנה לא הסתפקו נערים ממאה-שערים בהצתת מדורות ובשרפת דגלי ישראל שטנים, אלא שבמהלך הלילה הובא דגל ישראל ענק, ולעיני ההורים הונף אל המדורה ונשרף, תוך ביטויי שנאה וזעם של הנוכחים כלפי מדינת ישראל.

נכון שמדובר בקבוצה קיצונית של חרדים השונאת את המדינה, כאלה שאינם מיוצגים כאן. נכון, אבל זוהי קבוצה הנהנית מכל טוב הקיים במדינה הזאת. היא נהנית מכספים ייחודיים, בניה אינם משרתים כצה"ל והם נהנים מכל השירותים הציבוריים, הם גם נהנים מהגנה על המקומות שבהם הם יושבים. זוהי קבוצה שחיה אולי תוך בידוד עצמי, אבל מהנאות מדינת ישראל היא איננה מתנזרת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
והם משתמשים בדולרים ובדינרים ירדניים, ואני מציע לך
לא להרים ראש בעניין הזה, לא כדאי לך להתגאות בו.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כדאי לך להוריד את הראש בעניין הזה. אתה זה שדואג
שהם יקבלו את הפטור מן הצבא, ולא אף אחד אחר.

אבל כראש ובראשונה, הרב הלפרט, לך ולחברייך יש
אחריות נוספת, ואני אומר לך זאת בכל הוישר ובכל הענווה,
ובאומץ. הרב הלפרט, אני גר בירושלים, ובדרכי מהכנסת אל
ביתי אני עובר גם במקומות שבהם גרים המצביעים שלך. גם
אתם לא גאים בדגל ישראל, גם אתם לא מניפים אותו בגאווה,
גם אתם לא משתמשים בסמלי ישראל, גם אתם לא נשבעים על
מגילת העצמאות של מדינת ישראל.

מנחם פרש (אגודת ישראל):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ואני חושב שהדבר הזה מחייב לימוד לקח, משום
שבמקום שבו מזלזלים בערכים ובסמלים היסודיים של
המדינה, אדוני, צריך להביא בחשבון, שאותם צעירים ונערים
סוטים מכס אליהם, בדיוק כפי שנערי "המזרחי" סוטים מהם
אליכם, והדבר הזה מחייב לאחריות. באחריות הזאת אתם
צריכים לעמוד, כי הם חיים תחת הכנפיים שלך, ולא חיים רק
לכדם.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב־ראש, אני מבקש לסכם בשתי תביעות.
תביעה אחת היא מהמשטרה. השר רוני מילוא, משטרת ישראל
חייבת להיערך מעתה והלאה לכך, שמחזה התועבה הזה לא
יחזור על עצמו. אנחנו לא יכולים להרשות, שבלב ירושלים
יישרף דגל מדינת ישראל על־ידי מי שלא יהיה, יהודי או ערבי.
יהיה זה אדם דתי מכל גוון שהוא או אדם חילוני מכל גוון
שהוא, בלי שהמשטרה תפעל בעניין הזה, תתפוס את האשמים
ותעניש אותם.

והתביעה השנייה — אני סבור, אדוני היושב־ראש,
שחובתם של הממשלה ושל משרדי הממשלה לבדוק כל תזרים
של כספים או של הטבות או של מענקים או של שירותים
לקבוצה הזאת, כל עוד הקבוצה הזאת לא תקיא מתוכה את
שורפי הדגל. מי שיכול למצוא את שורפי הדגלים אלה בני
העדה עצמם, אלה שחיים בקרבם, וגם להם יש אחריות לעניין
הזה. תודה רבה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש הצעה לסדר־היום באותו
נושא לחבר הכנסת בנימין בן־אליעזר. בבקשה.

השר ר' זאבי:

אתה מציע עונש קיבוצי?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא. הכספים הייחודיים הם גנבה. זה שור.

השר ר' זאבי:

אני שמח שאתה מאמץ את — — —

שכאמור אינם מיוצגים כאן, המחרימים ואף שונאים את מדינת
ישראל, איננה פוטרת את נציגי העדה החרדית היושבים כאן
אתנו יחד. יש אחריות של סמיכות. בדיוק כפי שאנחנו בשמאל
נלחמים וחייבים להילחם בתופעות סטוטות של השמאל הקיצוני
— לצערי הרב, הימין לא נלחם בתופעות סטוטות קיצוניות
וגזעניות של הימין הקיצוני — זו גם חובתם של נציגי העדה
החרדית היושבים כאן, וזה תפקידם, להילחם בקבוצה
הקיצונית והסטוה הזאת שנמצאת בסמיכות אליהם.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אתה נלחם נגד המשלחת שיצאה לארצות־הברית?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
המשלחת שיצאה לארצות־הברית היא משלחת
דמוקרטית, אדוני, היא משלחת שבאה לבטא את העמדה, מה
הטוב ביותר לעשות למדינת ישראל כדי להגן על ביטחונה,
להשיג שלום. לעומת זאת, הרב הלפרט, אני נלחם באלה שהם
סרבני שירות צה"ל. אתה פועל בתוך הממשלה כדי שחרדים
רבים ככל האפשר לא ישרתו בצה"ל. זה בדיוק ההבדל בינינו,
ואני מציע לך — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת הלפרט, אני מציע לך שלא להתגורר בי בעניין
הזה. אתה יושב בבניין שקוף מאוד ומעורער בעניין הזה. אז אל
תתחיל אתה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הי"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת הלפרט, חבר הכנסת הלפרט, רשות הדיבור
לחבר הכנסת רן כהן.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הי"ר נ' מסאלחה:
אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. רשות הדיבור לו
ולא לך. הערת מה שהערת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אינני רוצה לגלגל את האחריות עליך, ובכוונה הקפדתי על
כך, דבר שאתה לא עשית בקריאת הביניים שלך. אבל מאחר
שקראת קריאת ביניים, עכשיו אני אומר לך, הרב הלפרט:
האחריות שלך ושל חברייך נובעת גם מסיבה נוספת, משום
שאלה מנטור־קראת אינם באים לבית הזה כדי לקבל כספים
ייחודיים. אתם ה־deliverer שלהם. אתם פועלים בוועדת
הכספים ובוועדות אחרות של הכנסת כדי שהם ייהנו מהכספים
הייחודיים שהמדינה הזאת נותנת ביד גדיבה וכדי שהכספים
האלה יועברו אליהם.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בה בשעה שכעדה הזאת לא משתמשים בכסף ישראלי
כי הוא טומאה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

במערכות ישראל על ביטחון ישראל. עשרות אלפים אחרים נשארו נכים לכל חייהם. על הדגל הזה ולמענו רשמה ההיסטוריה דפים רבים של גבורה, עוז וחירוף נפש של מיטב בחורי ישראל. והחרדים האלו חיללו את כבודם של כל חללי ישראל ונפגעו מלחמותיה. הם כיוו וחיללו לא רק את כבודם של החיים, אלא גם את כבודם של המתים, ואני לא מבין איך אנשים כאלה, שמוכנים לצאת למלחמה נגד חילול קברות של מתים, הם הם המחללים זכר אלפי מתים בערב אחד, הם ששורפים את דגלי ישראל ביום חג לישראל, ובלב לבח של ירושלים המאוחדת, הם אלו שחוטאים יותר מאשר כל אויב אחר.

אולי הדבר יישמע לכם כאירוני, אבל כשאני מדבר פה אני רואה את דמויותיהם של חברי לנשק, של אלה ששירתו תחת פיקודי, עומדות לפני, אלה שנפלו בכל המערכות בשל הדגל.

אדוני שר המשטרה, כפי שטיפלתם במקרים רבים ומצאתם, תמצאו אותם גם כאן, וחזקה עלי שאני אחראי למה שאני אומר.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אליהו בן־מנחם (המערך):

יחפשו טוב יותר, אז ימצאו.

בנימין בן־אליעזר (המערך):

מאות השתתפו בחגיגה הזאת. לא יכול להיות אות קלון גדול יותר למדינה שיש בה חוק וסדר מאי־מצאת האנשים האלה על־ידיך.

אבל הבעיה היא לא רק של אלה ששרפו. הבעיה היא של הקהילה החרדית שלמה שאינה מכירה במדינה; היא איננה ציונית, והיא כופה את עצמה עלינו, והיא כופה עלינו את מנהגיה ואת אורחותיה. אני מצפה שממשלת ישראל תנהג בקהילה החרדית של נטורי קרתא כפי שנוהגים עם כל קהילה ועם כל מי ששורף את דגלה של ישראל, כעם פושע. עם פושעים כאלה אסור לנו לדבר, אסור לנו לשבת, כל עוד הם פוגעים ברגשותינו, בגאווהנו ובחללינו וכדגל המדינה שלנו.

כמה אירוני הדבר שבמדינות אחרות, והן רבות, כבוד הדגל שלנו נשמר יותר משהוא נשמר בתוך הקהילה הזו הנמצאת בלב לבח של ירושלים.

אדוני היושב־ראש, אני מקווה שממשלת ישראל והציבור הישראלי ידעו להגיב על מעשה הנבלה הזה, מעשה של שרפת דגלי ישראל בל"ג בעומר, וינהגו באותה חומרה שבה מתייחס הציבור למעשים דומים נגד המדינה. כי הדגל שנשרף באותו לילה, וכעצם מאות הדגלים, לא היה דגל צרפתי ואף לא אמריקני, אלא היה הדגל שמסמל יותר מכול את מאוויי העם היהודי בארצו, מאוויים שנמשכו מאות אלפי שנים; עם שעבר כל כך הרבה סבל וייסורים עד שהגיע לעצמאותו, לארצו ולדגלו.

אני מבקש להעביר את ההצעה הזאת לריון בכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תורה רבה. ישיב שר המשטרה. בבקשה, אדוני השר.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, האירוע כפי שתואר כאן הוא אכן אירוע מזעזע של פגיעה בדגל ישראל, בסמל לאומי של מדינת ישראל ושל עם ישראל החי בתוכה, מזדהה את

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני נגד עונש קיבוצי — — —

השר ר' זאבי:

זה מה שהצעת.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, לא הצעת.

בנימין בן־אליעזר (המערך):

אדוני היושב־ראש, כבוד שר המשטרה — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, חבר הכנסת בן־אליעזר. חבר הכנסת הלפרט, אתה לא ממשיך להתווכח אחר.

בנימין בן־אליעזר (המערך):

חבר הכנסת הלפרט, תשאיר גם משהו בשבילי, כשתתווכח גם אתי. מה הסיפור?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בנימין בן־אליעזר (המערך):

אדוני היושב־ראש, כבוד שר המשטרה, רבותי חברי הכנסת, אני לא אחזור על הרקע, התמונות, הפרסומים, והאמינו לי, כמו שעשיתי בעבר, גם הפעם שלחתי לבדוק, לשאול. אדוני השר, זה קרה, ואני סומך על משטרת ישראל שתמצא. זה קרה, זה לא אחד ולא שניים, לא שלושה ולא ארבעה. אלה עשרות ומאות דגלונים קטנים, ולבסוף הוריהם — דגלי מדינת ישראל בגדול.

שוו בנפשכם מה היה קורה לו זה התרחש בכפר ערבי, או במדינה זרה. כל המדינה היתה זועקת: אל אלוקים. אבל כאן אנחנו עוברים על זה בשתיקה. כמה אירוני הדבר. תמונות כאלה ראינו דווקא ערב המלחמה הזו, מלחמת המפרץ, תוך כדי מלחמה ראינו אותן ברכת־עמון, במצרים, בסוריה, והנה כאן קם אותו קהל חרדי ושורף את דגלי מדינת ישראל. אינני בא להשוות בין הציבורים הללו ובין המניעים שלהם, אבל התוצאה היא אחת: דגל ישראל, דגל המדינה, בוער בלהבות, מתוך שנאה למדינה היהודית־הציונית.

והציבור החרדי, אנשי נטורי־קרתא שהשתתפו בחגיגה המחרידה הזו, הוא אותו ציבור שאינו משרת בצה"ל.

אליהו בן־מנחם (המערך):

פרוטים.

בנימין בן־אליעזר (המערך):

הוא אותו ציבור שסוחט כל שנה, דרככם, את כספי המדינה; הוא אותו ציבור שנהנה משירותיה של המדינה; הוא אותו ציבור שמקבל קצבאות לידים; הוא אותו ציבור שמקבל קצבאות זיקנה מהביטוח הלאומי; והוא גם אותו ציבור שמקבל כספים מאש"ף. זה אותו ציבור שחי בירושלים בירת ישראל, תחת שלטון ישראלי, עם כל הזכויות, אבל בלי שום חובות, אפילו לא מוסריות.

האנשים האלה לא יודעים מהו המושג "דגל". אני אומר לכם מהו דגל. על הדגל הזה ולמענו נפלו אלפי בחורי ישראל

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע, אדוני השר, שתראה בהצעה לסדר-היום שהעלינו חבר הכנסת בן אליעזר ואני כאילו היתה הגשת תלונה במשטרה, ועל סמך זה תפתח המשטרה בחקירה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
לא צריכה להיות תלונה כלל.

שר המשטרה ר' מילוא:

קודם כול, אני מציע שלא ניצור כאן תקדים, אדוני היושב-ראש, שנאום בכנסת או העלאת הצעה בכנסת כמה כהגשת תלונה. מעבר לזה, נדמה לי, חבר הכנסת רן כהן וחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, שלצורך העניין הזה אנחנו צריכים לקבל גם פרטים שיאפשרו למשטרה להגיע לתוצאות בנושא הזה.

אנחנו בהחלט נחקור כל תלונה שתוגש, וכל חומר שיוגש ייבדק בכובד ראש. תודה רבה.

בנימין בן-אליעזר (המערך):
אני מוכן להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לחבר הכנסת מנחם פרוש יש הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. בבקשה, חבר הכנסת פרוש, במסגרת של דקה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר שמעתי את דברי חבר הכנסת בן-אליעזר חשבתי, שאולי הוא בא מהנוולולו. נתקבל הרושם כאילו רצו למצוא דרך —

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בן-מנחם, יש לו רק דקה אחת. אל תפריע לו.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

— — — לשפוך את השנאה ואת העוינות לציבור החרדי. למותר לומר שאני מתנגד, התנגדות מוחלטת, לפעולה הזאת, אם נכוונים הדברים, ואני מסופק אם הם נכוונים, של שרפת הדגל. אין לי גם צורך להציג את זהותי. על משרדי אגודת ישראל בירושלים מניפים את דגל ישראל ביום העצמאות.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

זה נכון.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני רוצה לשאול אותך, חבר הכנסת בן-אליעזר, נניח שאיש אחד עשה את החטא הזה, ועל כל העדה תקצוף? ומה הקשר לזה עם נושא הייחודיים? אולי אתה יכול להסביר לי?

ראשית, אם אתה מתכוון לנטורי קרתא, הרי הם עקרונית לא רוצים ליהנות מכספי המדינה. יש בהם כאלה שלא מקבלים ביטוח לאומי.

מה כל העניין של הייחודיים? הייחודיים הם להחזקת מוסדות תורה וחינוך. אני שואל אותך, וחשיב לי בבקשה: אנחנו משלמים מסים, או לא משלמים מסים? המענקים הגדולים שמגיעים מארצות-הברית ניתנים רק לחילונים, ולא לדתיים?

ועוד דבר. אפילו הסקטור הערבי, האם הוא לא מקבל את כל תקציביו?

ורואה בו סמל לעצמאות ישראל ולדברים רבים הגלומים בעצמאות הזו, שכולנו מאמינים בהם.

האירוע שצוין בהצעות לסדר-היום הובא לידיעת המשטרה על-ידי הודעה טלפונית אנונימית, שהגיעה למוקד משטרת ירושלים. בעקבות ההודעה שלחה המשטרה ניידות למקום, והן סרקו את אזור מאה-שערים כולו. במהלך הסריקה, שארכה כ-40 דקות, נתקלו אומנם השוטרים במדורות של ל"ג בעומר, אך לא הבחינו ולא מצאו סימנים כלשהם של שרפת דגלי ישראל. גם טרם הוגשה במשטרה תלונה רשמית כלשהי בנושא. אם תוגש התלונה, ויתקבלו פרטים, תפתח המשטרה בחקירה על-פי החוק.

מכל מקום, לנוכח חומרת הנושא, בשנה הבאה כל"ג בעומר תנקוט המשטרה אמצעים נוספים, לרבות אמצעים מודיעיניים, כדי לנסות ולחשוף את התופעות החמורות האלו. אנחנו רואים בתופעות האלה תופעות שיש לנקוט כלפיהן את כל האמצעים האפשריים כדי למנוע את הישנותן.

לא יעלה על הדעת שציבור בישראל ירשה לעצמו לפגוע בערכים יסודיים, בסיסים, היקרים כל-כך לרוב אזרחי מדינת ישראל ותושביה. כשם שאותו ציבור לא היה רוצה שיפגעו בערכים המקודשים לו, לא ייתכן שבקרב הציבור הזה יהיו מי שיפגעו בערכים המקודשים לחלקים אחרים בציבור, והדבר יעבור ללא כל פעולה נגד זה.

לדעתי, למען חיים משותפים במדינת ישראל בין כל הציבורים החיים כאן, בעלי כל האמונות, ראוי שאיש יכבד את אמונת רעהו, את השקפת עולמו ואת הערכים המקודשים לו.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שלנושא יש חשיבות גדולה, הוא בעל מטען רגשי עמוק ובעל ערך מבחינת האמונה הלאומית של כל הציבור במדינת ישראל. אני רוצה להציע למגישי ההצעות שיסתפקו בדברי התשובה, וייתנו אמון בכך שהמשטרה אכן תפעל ותעשה הכול כדי שתופעות כאלה לא יישנו.

לי כאופן אישי אין התנגדות שהנושא יידון בוועדה או במליאה. אני רק חושב שלדיון כזה לא יהיה שום ערך ושום תוצאה מעשית, מפני שכסופו של דבר חשיפת הדברים תצטרך להיעשות על-ידי עבודה שקטה של המשטרה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, הייתי מבקש מהשר שיסכים לקיים בנושא דיון במליאה, כי, לעניות דעתי, יש חובה לעקוב אחר פעולות המשטרה בעניין. אני מאמין שהמשטרה תטפל בזה, אבל כדי שיוכל להיות פיקוח של הכנסת על הזרוע המבצעת, כדאי שזה יידון במליאה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאם בפיקוח עסקינן, כדאי שוועדת הפנים תעסוק בנושא ותוכל לפקח על העניין.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני השר, האם כשכיל לפתוח בהליך של חקירה משפטית צריך חבר הכנסת רן כהן, או אני, להגיש תלונה למשטרה, ואז היא תפתח בהליכי חקירה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
הוא מקבל פחות מכולם.

מנחם פרש (אגודת ישראל):

האוניברסיטה שבתוכה נמצאות, לצערנו, לבושתנו, קבוצות אש"פיסטיות — האם הם מקבלים את מלוא תקציבם או לא? אש"פיסטים באוניברסיטה העברית מקבלים את מלוא התקציב.

היו"ר נ' מסאלחה:

הכביה שלכם היא בין הערבים לבין החרדים, לבסוף.

מנחם פרש (אגודת ישראל):

בארצות-הברית הזה דיון סוער על שרפת הדגל. זהו מדינה דמוקרטית, ומה קבע שם בית-המשפט? הוא קבע שזה ביטוי מחאה נגד הממשלה.

הלוואי והלוואי שאתם תכבדו את עקרונות ויסודות תורתנו הקדושה כהנחת תפילין. אזי היינו רגועים והמצב היה שונה לגמרי.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים להעביר לוועדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, אתה מסכים להעביר לוועדה?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד אישור ההצעות לסדר-היום והעברתן לוועדת הפנים של הכנסת? זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 14 —

נגד 1 —

נמנעים אין —

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

14 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שההצעות לסדר-היום אושרו ויועברו לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

י. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר), התשנ"א — 1991* (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק תחקצ"ז — הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר), התשנ"א — 1991, של קבוצת חברי הכנסת. תנמק חברת הכנסת נאוה ארד, בבקשה.

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להגיש לכנסת הצעת חוק בקריאה טרומית. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר), בשמי ובשם חברי הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, אלי בן-מנחם, אלי דיין, רן כהן, עדנה סולודר ויעקב שמאי.

אחת פחות. הובאו בפנינו מקרים, שבהם אבות ביקשו ממקום עבודתם לעבוד שעת עבודה אחת פחות, אבל נאמר להם שבהתאם לתקשי"ר הדבר אינו אפשרי.

אנחנו גם רוצים לעגן בחוק את זכותו של מי שעומד בראש משפחה חד-הורית. זאת יכולה להיות אם, וזה יכול להיות אם, שכאשר הם עובדים יקוצר יום העבודה שלהם בשעה אחת.

הסיבה לכך, לצערנו, פשוטה מאוד. הכנסת הזאת דיברה שעות ארוכות על הצורך ביום חינוך ארוך. על הצורך בשירותים לילדים. על תוכניות רבות דובר כאן, אך שום דבר לא ברצע.

אנחנו יודעים שהדרך לשוויון יכולה להיות אמיתית רק אם תחוקק הכנסת את מערכת החוקים כפי שאנחנו עושים, צעד אחר צעד: צעד קטן אולי, אבל צעד חשוב מאוד לשוויון.

אני רוצה להפנות תשומת לב חברי הכנסת — רובו אסיים. אנחנו רואים היום שנשים רבות לא מנצלות את מלוא פוטנציאלן יכולתן בעבודה. מאחר שהן צריכות לעזוב את מקום עבודתן או לעבוד חצאי משרות, והן מרוויחות פחות. נשים שעובדות בתעשייה עובדות 38 שעות שבועיות בממוצע. נשים שעובדות בשירותים ציבוריים עובדות 31.5 שעות שבועיות. זאת אומרת, אנחנו רואים על-פי הנתונים את חוסר השוויון בשטח.

אנחנו מציעים שיום עבודה לאחד מבני זוג שהם הורים לילד אחד, עד מלאות לילד שמונה שנים, או שני ילדים או יותר

חברי הכנסת, ההצעה שלנו באה להבטיח שיהיה שוויון בין נשים העובדות במגזר הציבורי לבין נשים העובדות במגזר התעשייתי, כאשר היום, אשה, אם העובדת במגזר הציבורי זכאית, בהתאם להסכמי העבודה, לשעת עבודה אחת פחות כאשר היא אם לילדים. אבל אשה העובדת בתעשייה איננה זכאית לכך.

אנחנו מציעים גם להנהיג שוויון בין נשים העובדות במגזר הציבורי ובמגזר התעשייתי ולעגן את ההסדרים הקיימים היום בחוק, מפני שהיום אין שוויון בין נשים בינן לבין עצמן, ובין אמהות העובדות במגזר אחד לבין אמהות העובדות במגזר שני.

אנחנו גם רוצים להביא לשוויון בין ההורים, שבני הזוג יחליטו אם האב יעבוד שעה אחת פחות או האם תעבוד שעה

— הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר):
— הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק

אי לכך, אני מצטער, אבל זוהי עובדה — אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה לאשר את הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר), התשנ"א—1991, של קבוצת חברי הכנסת, ולהעביר אותה לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה? זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה 10 —

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום 2 —

נמנעים אין —

ההצעה להעביר את הצעת חוק שעות עבודה

ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר).

התשנ"א—1991, לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

עשרה בעד, שניים נגד, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה והיא מועברת לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

* הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק *

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

מודה לחבר הכנסת רובינשטיין, שקיצר מאוד בדבריו, קיצור העומר ביחס הפוך לחשיבות ההצעה שהובאה כאן על-ידי.

זוהי הצעה הלכותה בשינויים מסוימים מתוך הצעת חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם, שהממשלה דנה בה וכמעט השלימה את הדיון בה. לצערי, אחרי שהיא עברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת בקריאה טרומית, דרך יוזמתו של אותו חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, נעצרה התקדמותה.

אני מודה שהדרך הזאת של חוקי יסוד שונים לכל אחת מזכויות היסוד איננה דרך תקינה, איננה דרך רצויה. אבל מכיוון שהעניין נחסם בינתיים בדרך הראשית, ייתכן שדרכים צדדיות תבאנה לתוצאה רצויה.

אני לא אתנגד להעברת ההצעה הזאת, בכקשת המציע, לדיון ולהכנה לקריאה ראשונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני רק אציע לוועדה, אם אפשר יהיה, שהיא תנסה להביא לכנסת לא חוקים שונים ובודדים אלא יריעה יותר רחבה, רחבה ככל הניתן, ציבורית, פוליטית ועניינית, כדי שיהיה לנו חוק-יסוד: זכויות היסוד של האדם, גם אם לא מושלם, מקיף דיו. תודה.

שבח וייס (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

עד מלאות לצעיר 14 שנים, יהיה קצר בשעה אחת מיום העבודה המקובל באותו מקום עבודה.

וכן, בלי לפגוע כאמור בפסקה (1), הורה לילד אחד במשפחה חר-הורית יהיה זכאי ליום עבודה מקוצר כאמור, עד מלאות לילד 14 שנה.

אני מקווה שנעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית ונגיע לחקיקת החוק הזה שיתרום גם לשוויון זכויות בין המינים, גם לשוויון זכויות בעבודה, גם לעשיית צדק בין נשים עובדות לנשים עובדות, וגם מתן אפשרות להסדרי העבודה להפוך לחקיקה, כי בלעדי החקיקה הם לא מבוצעים. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. ישיב סגן שר העבודה והרווחה. בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת וכבדה, גם אחרי שמיעת ההנמקות של חברת הכנסת נאוה ארד, ואני מבין מה שמעיק עליה ועל יתר המציעים הנכבדים, ההצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר) שאת מציעה, אני חייב לומר שאין מקום להתערבות ממלכתית. ההסדר הקיים הוסדר בהסכמי עבודה קיבוציים. הם מחייבים, אבל משם זה מתחיל.

הנושא הנדון ראוי להיות מוסכם בין המעסיקים לארגון העובדים. ידוע מה שנאמר: "דבר כעתו מה טוב". זה אחד הדברים שהביא לכך שאני חייב להוריד את ההצעה מסדר-היום. אני בטוח שבהרהור שני יסכימו שהצעת החוק איננה מתאימה לתקופה שיש בה צורך דחוף לצמיחה במשק. זוהי תקנה חשובה, אנושית מאוד מאוד. אני מבין את הקשיים, אבל כל דבר בעתו.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק, הצעה תת"י, של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. אני מבין שאתה ממנע מהמקום. בבקשה, אדוני.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, בטעות לא נכתב שיש בקשה מצדי לנמק מהמקום.

הצעת חוק זו מתייחסת לחופש העיסוק במסגרת זכויות האדם, והיא לקוחה ושאובה מהצעת חוק שהוגשה בשעתה על-ידי שר המשפטים בממשלת ישראל, ומטעמים שונים, בגלל עניינים אחרים, לא בגלל העניין הזה, אין אפשרות להביא אותה ולהעביר אותה בקריאה ראשונה.

לכן, אני מבקש מהכנסת לקבל את הצעת החוק לדיון מוקדם ולהעביר אותה להכנה לקריאה ראשונה לוועדת החוקה חוק ומשפט.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. ישיב שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, אני

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. מי בעד
אישור הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק, של חבר הכנסת אמנון
רובינשטיין, והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, בחודש דצמבר 1987 העליתי כאן הצעה
לסדר-היום בדבר השלמת תהליך חקיקת החוקה. אז הופיע
שר המשפטים אברהם שריר, ובשם הממשלה התחייב שהעניין
הזה יסתיים מהר. באותו הקשר, ובהקשר של ההערה שלך,
שאלתי היא: מה המצב, האם באמת נמשך טיפין טיפין להביא
את זה, או כפי שמשמע מהערך, יש בתוכניתך לסיים את
התהליך בזמן הקרוב?

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

ירשה לי חבר הכנסת וייס להשיב, שלא כמנהגי, תשובה
קצת פוליטית, כדי להבין את אחת הסיבות לכך שהעניין הזה
תקוע. אני מציע להפנות אותך לאותו הסכם שהונח על שולחן
הכנסת, ההסכם הקואליציוני המיועד בין המערך לאגודת
ישראל, שבו יש סעיף מפורש בעניין זה, ובו היתה הבטחה
להקפיד את ההתקדמות. זו לא הסיבה היחידה, זו אחת מהן.

שבח וייס (המערך):
אני מבין שאתם מאמצים — — —

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 15

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: חופש

העיסוק לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק

ומשפט נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

15 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת
החוק אושרה, והיא מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט
להכנתה לקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה — ביום שני
הבא, בשעה 16:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:35.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רצ"א — רצ"ג

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. סקירת שר הבינוי והשיכון על פעולות משרדו.
- ד. ערעור חברי הכנסת א' לין וא' פורז על צו המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991.
- ה. ערעור חבר הכנסת א' פורז על צו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 12), התשנ"א — 1991.
- ו. הצעת חוק הלוואות לדירור, התשנ"א — 1991 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 22), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- י. סקירת שר התעשייה והמסחר על פעולות משרדו.
- יא. הצעות לסדר-היום.
- יב. יום האשה הבינ-לאומי ומעמדה של האשה בישראל — הצעות חברי הכנסת נ' ארד, ש' דורון, י' צבן, ת' גוז'נסקי, א' רובינשטיין ורן כהן.
- יג. הצעת חוק לתיקון פקודת רופאי השיניים [נוסח חדש] (מס' 2), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחות, התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק הטיס (עבירות ושיפוט) (תיקון מס' 2), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1990 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 25), (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק לעידוד המגזר היצרני (קליטת עובדים) (הוראת שעה), התשנ"א — 1991 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כג. מצוקתן של הרשויות המקומיות — הצעות חברי הכנסת מ' נפאע, ע' פרץ ומ' וירשובסקי.
- כד. מצבן הכספי של עיריית דימונה וערי פיתוח אחרות בזמן קליטת העלייה ואבטלה גואה — הצעות חברי הכנסת ר' ריבלין ומ' גולדמן.
- כה. מצוקת האבטלה בטבריה ובאזורים אחרים — הצעת חבר הכנסת ש' שטרית.
- כו. הצעת חוק אזור סחר חופשי באילת (פטורים והנחות ממסים) (תיקון), התשנ"א — 1990 (קריאה ראשונה).
- כז. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 23) (קריאה ראשונה).
- כח. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- כט. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- לא. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- לב. הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 4), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- לג. התקפות יהודים על ערבים ועל נכחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי וע' דראושה.
- לד. החלטת מועצת המנהלים של חברת חשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.
- לה. הסכנות מההיערכות החדשה בעולם הערבי — הצעת חבר הכנסת מ' שחל.
- לו. האם הצליחה ממשלת שמיר? — הצעת חבר הכנסת מ' ברוזר.
- לז. הקמת ועדת חקירה לבדיקת בעיית העדר קורת גג לזוגות צעירים, למפונים משכונות עוני ולעולים חדשים — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- לח. פיטורי עובדים ב"חדיראן" — הצעות חברי הכנסת רן כהן, י' צבן, י' פרח וה' מחאמיד.
- לט. החלטות הממשלה בתחום הכלכלי והיערכות כלכלית מקיפה לקליטת העלייה — הצעת חבר הכנסת א' שוחט.
- מ. התוכנית הכלכלית — הצעת חבר הכנסת ח' אורון.
- מא. תביעה ציבורית לשינוי שיטת הממשל בישראל — הצעת חבר הכנסת ח' מירום.
- מב. חשבון נפש לאומי — הצעת חבר הכנסת מ' שחל.
- מג. כשאין הנהגה יש היסטוריה — הצעת חבר הכנסת ע' ברעם.
- מד. יחסי ישראל-ארצות-הברית — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.

- מה. הפגישה בין ראש-הממשלה לנשיא כוש — הצעת חבר הכנסת מ' ברוזהר.
- מו. מערכת שירות המבחן לנוער במצוקה — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
- מז. קריאה למדינות העולם לעגן בחוק מניעת הפצת דעות המכחישות את השואה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- מח. התגברות האנטישמיות בעולם — הצעת חבר הכנסת ש' הלפרט.
- מט. 500,000 עולים בשנת 1991 — הצעת חבר הכנסת מ' קליינר.
- נ. העירכות לתהליך המדיני לאחר המשבר במפרץ — הצעת חבר הכנסת י' ביילין.
- נא. הבטחת הכלים הדרושים לחיזוקה של ירושלים — הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין.
- נב. חיוזק ירושלים מבחינה ביטחונית, כלכלית וחברתית — הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן.
- נג. ראייה אחרת בסכסוך הישראלי-הערבי — הצעת חבר הכנסת ע' דראושה.
- נד. עת לתושייה בטרם פורענות (על מצב התעסוקה לעולים המחמיר והולך) — הצעת חבר הכנסת א' אליאב.
- נה. ההתקפה הציבורית על ההתיישבות והחקלאות בעשור האחרון הינה אחת הסיבות לגידולה הקלה של התל-אביבים בלילות — הצעת חבר הכנסת א' כץ-עוז.
- נו. העירכות המשק והחברה לשעת-חירום — הצעת חבר הכנסת י' קיסר.
- נז. הצהרות בדבר עתיד רמת-הגולן — הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן.
- נח. החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן — הצעת חבר הכנסת ח' פורת.
- נט. המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן — הצעת חבר הכנסת ג' שפט.
- ס. שיקום ענף התיירות — הצעת חבר הכנסת ע' עלי.
- סא. ציון יום הולדתו של היטלר על-ידי נוער במערב ובמזרח גרמניה — הצעת חבר הכנסת יצ' לוי.
- סב. התנהגות אזרחים בעת צפירות בימי הזיכרון — הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ש' דיין, א' ויינשטיין, ע' פרץ ומ"ז פלדמן.
- סג. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רצ"א — רצ"ג

- 444 — 450. משלחת חברי הכנסת מהשמאל לנסיעת הסברה בארצות-הברית — הצעות חברי הכנסת ג' שפט, ח' אורון, צ' ביטון, ר' ריבלין, ת' גוז'נסקי ויצ' לוי.
451. משחקי וידאו נאציים נפוצים בגרמניה — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
452. 9 במאי — ניצחון כוחות הברית על גרמניה — הצעת חבר הכנסת א' כץ-עוז.
453. שוד עתיקות בארץ — הצעת חבר הכנסת ע' עלי.
- 454 — 458. מצבן של המועצות המקומיות הדרוזיות — הצעות חברי הכנסת ח' פארס, מ' נפאע, ש' ארכלי-אלמזלינו, י' שריד וע' עלי.
459. שחרור נכסי הווקף המוסלמי במדינת ישראל — הצעת חבר הכנסת ע' דראושה.
460. שטחים תמורת שלום — הצעות חברי הכנסת יצחק שמיר ומשה ארנס לעומת מנחם בגין — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
461. קבוצות נוער שאימצו רעיונות נאציים — חבר הכנסת מ' פלדמן.
- 462 — 463. ידיעות בדבר שרפת דגלי ישראל במאה-שערים בל"ג בעומר — הצעות חברי הכנסת רן כהן וב' בן-אליעזר.

ג. הצעת חוק הלוואות לדירור, התשנ"א — 1991

1. הגדרות
בחוק זה —
- "דירה" — חדר או מערכת חדרים המשמשים או שנועדו לשמש יחידה שלמה ונפרדת למגורים;
- "זכאי" — מי שהוא מחוסר דיור בהתאם לכללים של משרד הבינוי והשיכון;
- "הלוואה לדירור" — הלוואה הניתנת לזכאים מתקציב המדינה או בסיוע של מדינה למטרה של רכישת דירה או בנייתה או למטרה של רכישת זכויות בדירה;
- "השר" — שר הבינוי והשיכון;
- "הוועדה" — ועדת הכלכלה של הכנסת;
2. גובה הלוואה לדירור
- (א) גובה הלוואה לדירור יהיה בין 80,000 שקלים חדשים ל-160,000 שקלים חדשים בהתאם לתקנות שיקבע השר באישור הוועדה.
- (ב) זכאי רשאי לבקש ולקבל הלוואה לדירור בסכום נמוך מזה שנקבע בסעיף קטן (א).
- (ג) השר יעדיך אחת לשישה חודשים את גובה הלוואה לדירור, בהתאם לשינויים במדד.
- (ד) אין באמור בסעיף קטן (א) כדי למנוע מהשר לקבוע בכללים הלוואות לדירור בסכומים גבוהים יותר.

3. תקופת החזר ההלוואה

התקופה להחזר ההלוואה לדיור תהיה בין עשרים וחמש לשלושים שנה, בהתאם לתקנות שיקבע השר באישור הוועדה.

4. ריבית

גובה הריבית על ההלוואה לדיור לא יעלה על 4%, והוא ייקבע על-ידי השר באישור הוועדה.

5. הצמדה

ההלוואה תהיה צמודה ב-80% למדד.

6. פירעון מוקדם

מקבל ההלוואה לדיור רשאי לפורעה, במלואה או בחלקה, פירעון מוקדם, ללא תשלום עמלת פירעון מוקדם; הוראות סעיף זה יחולו גם על ההלוואה לדיור שניתנה לפני תחילתו של חוק זה.

7. התניה לטובת החייב

אין בהוראות חוק זה כדי למנוע מתן ההלוואה לדיור בתנאים נוחים יותר למקבלה.

8. ביצוע ותקנות

השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו, בהסכמת שר האוצר ובאישור הוועדה.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

חבר הכנסת א' דיין מציע:

במקום "4%" יבוא "3%".

חבר הכנסת רן כהן מציע:

במקום "4%" יבוא "3.5%".

חבר הכנסת א' פורז מציע:

במקום האמור בסעיף יבוא: "גובה הריבית על ההלוואה לדיור ייקבע בידי השר באישור הוועדה".

לסעיף 5

חבר הכנסת מ' גולדמן מציע:

במקום האמור בסעיף יבוא: "ההלוואה לא תהיה צמודה".

חבר הכנסת ח' מירון מציע:

במקום "ב-80%" יבוא ב-81%.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

במקום האמור בסעיף יבוא "תנאי הצמדה של ההלוואה ייקבעו בידי שר האוצר באישור הוועדה".

חבר הכנסת י' שמאי מציע:

במקום "ב-80%" יבוא ב-79%.

לסעיף 6

חבר הכנסת א' פורז מציע:

במקום הסיפא, החל במלים "הוראות סעיף זה יחולו" יבוא "לגבי ההלוואות שניתנו לפני תחילתו של חוק זה, יקבע שר האוצר, באישור הוועדה, הסדרים לפירעון מוקדם".

לסעיף 8

חבר הכנסת א' פורז מציע:

בסיפא, במקום "בהסכמת שר האוצר ובאישור הוועדה" יבוא "באישור הוועדה".

חבר הכנסת א' פורז מציע:

בהגדרת "השר", במקום "שר הבינוי והשיכון" יבוא "שר האוצר".

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי מציעה:

במקום הגדרת "זכאי" יבוא:

"זכאי" — מי שהוא מחוסר דיור, ובלבד שלא רשומה על שמו דירה אחרת".

לסעיף 2

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי מציעה:

בסעיף קטן (א), במקום "80,000" יבוא "100,000", ובמקום "160,000" יבוא "200,000".

חבר הכנסת א' פורז מציע:

בסעיף קטן (א), במקום "בין 80,000 שקלים חדשים ל-160,000 שקלים חדשים" יבוא "לפי שיעור שיקבע שר האוצר באישור הוועדה".

לסעיף 3

חבר הכנסת י' עוזון מציע:

במקום "תהיה בין עשרים וחמש לשלושים שנים" יבוא "לא תעלה על עשרים שנים".

חבר הכנסת א' פורז מציע:

במקום הסיפא, החל במלים "בין עשרים וחמש לשלושים שנים" יבוא "לפי קביעת שר האוצר, בהתאם לתקנות שיקבע באישור הוועדה".

לסעיף 4

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי מציעה:

במקום "4%" יבוא "2%".

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס או מס קנייה

הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשנ"א — 1991,³ שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מס קנייה או מוטל מכס או מס קנייה על טובין שהיו פטורים מהם.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949,¹ וסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב — 1952,² מחליטה ועדת הכספים של

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.

² ס"ח התשי"ב, עמ' 344; התשכ"ב, עמ' 44.

³ ק"ת — שיעורי מק"ח 794, התשנ"א, עמ' 1565.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מכס או מס קנייה

הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 12), התשנ"א — 1991,³ שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מס קנייה או מוטל מכס או מס קנייה על טובין שהיו פטורים מהם.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949,¹ וסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב — 1952,² מחליטה ועדת הכספים של

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התשמ"ד, עמ' 161.

² ס"ח התשי"ב, עמ' 344; התשכ"ב, עמ' 44.

³ ק"ת — שיעורי מק"ח 800, התשנ"א, עמ' 1584.

ו. הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון — יום עבודה מקוצר), התשנ"א — 1991 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

או יותר עד מלאות לצעיר 14 שנים יהיה קצר בשעה אחת מיום העבודה המקובל באותו מקום עבודה.

(2) בלי לפגוע באמור בסעיף קטן (1), הורה לילד אחד במשפחה חד-הורית יהיה זכאי ליום עבודה מקוצר כאמור, עד מלאות לילד 14 שנים.

1. הוספת סעיף 2א

אחרי סעיף 2 לחוק שעות עבודה ומנוחה התשי"א — 1951¹ יבוא:

2א. יום עבודה מקוצר

(1) יום עבודה לאחד מבני זוג שהם הורים לילד אחד עד מלאות לילד 8 שנים או 2 ילדים

¹ ס"ח התשי"א, עמ' 204.

ד ב ר י ה ס ב ר

בלבד — פוגעת בקידומן של נשים אמהות לילדים בעבודה. יש לקבוע את הזכות לקיצור שעות העבודה לצורך טיפול בילד בזכות הורית — שתוסדר בין בני הזוג, כפי שזה נעשה לגבי חופשת מחלה וכו' בחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה.

נושא קיצור שעות העבודה לאם מוסדר כעת בהסכמי עבודה קיבוציים ואינו חל, למשל, על אמהות במגזר הפרטי.

הקביעה בהסכמי העבודה, כי הקיצור חל על האמהות

ז. הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

2. יציבות החוק

אין בכוחן של תקנות שעת-חירום לשנות חוק יסוד זה, להפקיע זמנית את תוקפו או לקבוע בו תנאים.

3. נוקשות החוק

אין לשנות חוק יסוד זה אלא ברוב של שני-שלישים של חברי הכנסת.

1. חופש העיסוק

כל אדם זכאי לעסוק בכל עסק, מקצוע ומשלח-יד. אין מגבילים זכות זו אלא בחוק ומטעמים ברורים של טובת הכלל.

ד ב ר י ה ס ב ר

מלאכה המפרנסת את בעליה" (ראה: פ"ד ב', 80 בעמ' 82—83).

מאז חזר והרגיש בית־המשפט העליון את חשיבותו של עקרון חופש העיסוק בשורה ארוכה של פסקי־דין. אך פסיקה זו עוסקת בפרשנות החוק וכפופה לכלל שהחוק עצמו יכול לפגוע בחופש העיסוק.

ככל זכות גם חופש העיסוק אינה זכות מוחלטת אלא יחסית ואין היא חלה כאשר החוק קובע תנאים מוקדמים, מטעמים של טובת הציבור, לעיסוק במקצוע המחייב מיומנות, ידע או הכשרה מתאימים כגון: רפואה, הנדסה, אדריכלות, עריכת־דין, ראיית חשבון וכיוצ"ב. או כאשר החוק מחייב עמידה בתנאים מוקדמים — שנקבעים למען שמירה על ביטחון הציבור, בריאותו או איכות חייו — לצורך קבלת רשיון לעסק.

הצעת חוק־יסוד זו קובעת את חופש העיסוק כזכות יסוד של האדם בישראל ואוסרת לפגוע בו אלא בחוק ומטעמים של טובת הכלל.

ההצעה אוסרת לפגוע בזכות העיסוק באמצעות תקנות שעת־חרום ומשריינת אותה כיאה לזכות יסוד.

חופש העיסוק של כל אדם למצוא לו את מקורות פרנסתו, לעבוד ולחיות מיגיע כפיו בכבוד היא זכות בכלל חבריה דמוקרטית ונאורה.

חשיבותו הרבה של חופש העיסוק נובעת מהשלכותיו על תחומי חיים רבים של האדם. עיסוקו של אדם מאפשר את המשך קיומו הפיסי, מקנה לו את מעמדו בחברה, מאפשר לו להקים ולקיים משפחה ומעניק לו גם את הפנאי שבו יוכל לשקוד על הגשמת סגולותיו האישיות והרוחניות.

מאז קום המדינה, קבע בית־המשפט העליון את חופש העיסוק כאחד מיסודות ומעיקרי שיטת המשפט והמשטר בישראל, ועליו אמר השופט חשין בפסק־הדין החשוב בג"ץ 1/49, "בדינו נגד שר המשפטים כך:

"כלל גדול הוא כי לכל אדם קנויה זכות טבעית לעסוק בעבודה או במשלח־יד, אשר יבחר לעצמו, כל זמן שההתעסקות בעבודה או במשלח־יד אינה אסורה מטעם החוק... (זוהי) זכות שאינה כתובה על ספר אך נובעת מזכותו הטבעית של כל אדם לחפש מקורות מחיה ולמצוא לעצמו

ח. הודעת שר הבריאות בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:

"דלקת קרום המוח" *

לכבוד

מר דב שילנסקי

יושב־ראש הכנסת

ירושלים

מר שילנסקי הנכבד,

הנודן: "דלקת קרום המוח" — מסקנות ועדת העבודה והרווחה מכתב מיום 26 בדצמבר 1990

בהמשך למכתבך, להלן תשובותינו להמלצות:

1. קיים מעקב שוטף אחר אירועי דלקת קרום המוח בישראל זה 40 שנה. חיסון נגד מחלה מנינגוקולית ניתן על־ידי המשרד לנוסעים לארצות שבהן הסיכון להידבקות הוא גבוה. בשנת 1990 ניתנו כ־6,000 מנות חיסון, הרוב לעולי רגל למכה.

2. דלקת קרום המוח אינה מוערכת על־ידי מגע עם ביוב או על־ידי שתיית מים מזוהמים. כמובן אין כל אפשרות "לטהר" מקורות ביוב. איכות מי השתייה נמצאת בפיקוח מתמיד בכל חלקי הארץ, ביישובים צפופים כמו ביישובים לא־צפופים.

3. מערך הרפואה המונעת חוזק בשנה האחרונה, בין היתר, על־ידי הנהגת מנה שנייה של חיסון נגד חצבת, בכיתות

א', ועתה אף נתקבלה החלטה למנה נוספת לגילאי 15 שנה, ואשר תיכנס לכיצוע בשלהי חודש מאי שנה זו.

4. בכל שנת 1990, מספר מקרי דלקת קרום המוח מנינגוקולית היא 65, עם 9 מקרי מוות ב־3 החודשים הראשונים של שנת 1991 היו 21 מקרים עם 2 מקרי מוות. בהשוואה לשנים הקודמות מדובר בירידה קלה במספר המקרים: ב־1989 היו 82 מקרים, ב־1988 היו 81 מקרים, ב־1987 87 מקרים.

ב ב ר כ ה,
אהוד אולמרט
שר הבריאות

ההודעה נמסרה לעיונה של יושבת־ראש הוועדה, לא היו הערות.

* הונחו ביום ח' בטבת התשנ"א — 25 בדצמבר 1990.